

LASTUJA

KERTOMUKSIA JA KUVAUKSIA

LASTUJA

JUHANI AHO



PORVOOSSA 1891
WERNER SÖDERSTRÖMIN
KUSTANTANA

ALUTSAI

LASTUJA

Lunasta asetta vuoleksiessaan lennähtelee puusepältä lastuja hänen työhuoneensa permannolle. Yksi ne luk...
KERTOMUKSIA JA KUVAUKSIA,
kolmas heittää lapsille leikkikaluksi.

Tälläiset kirjaniikan kynäselmät ne ovat lastuja nekin. Kun ei niitä...
KIRJOITTANUT
niin jättää ne niiden polmittaviksi, jotka siitä kenties ovat luovutetut.

JUHANI AHO

Nämä lastujen kassa ne tarjoilaan sen näköisinä, jontuoisiksi ne itsestään, kirjoituspöydältä pudotesaan, ovat siihen paikkaansa kähertyneet.



PORVOOSSA 1891

WERNER SÖDERSTRÖMIN

KUSTANTAMA

LASTUJA

KERTOMUKSIA JA KUVAKSIA

KIRJALLISUUS

JUHANI AHO



PORVOOSSA 1891

KUOPIOSSA,

GUST. BERGROTHIN LESKEN KIRJAPAINOSSA,

1891.

Luusta asetta vuoleksiessaan lennähtelee puusepältä lastuja hänen työhuoneensa permannolle. Yksi ne lakasee ovesta ulos, toinen nakkaa lieteen palamaan, kolmas heittää lapsille leikkikaluiksi.

Tämmöiset kirjaniekan kynäelmät ne ovat lastuja nekin. Kun ei niitä aina henno tuleenkaan työntää, niin jättää ne niiden poimittaviksi, jotka siitä kenties ovat huvitetut.

Nämä lastuni tässä ne tarjotaan sen näköisinä, jommoisiksi ne itsestään, kirjoituspöydältä pudotesaan, ovat siihen paikkaansa kähertyneet.



...nasta nacta onlektessaan lemmähteleä puusepältä
...staja hänen työhönsä perinnolle. Yksi ne
...kaze ovesta alas, toinen nakkaa lieten palamaan,
...omas keittää lapsille leikkimiksi.
Tämäniest kirjankirjan kynäköntä ne ovat lastja
...kin. Kun ei mitä, niin heino tulenkaan työntä,
...in jätän ne niiden pöytänsä, jotka sitä keites
...ot huetat.
Nämä lastni tüssä ne tarjotaan sen näköisnä,
...moisiksi ne itseään, kirjotuspyhällä puotes-
...on, ovat siihen paikansa kähertyneet.

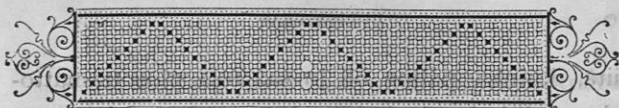


UUDISASUKAS

He palvelivat pappilassa molemmat, toinen renkinä, toinen piikana. Toinen ajoi hevosiaan, toinen liikkui piikasella. Istuen kukin nurkallaan joskus pilapuheita keskenään. Useimmiten he kuitenkin riitelivät. Herrasväki piti heitä pahasopuisina palvelijoina. Ne ovat kuin kissa ja koira, oli seisovana sukkeluutena.

Mutta yöllisillä nuottaretkillä, heinää tehdessä ja leikkuupellolla paimivat he perustuksen tulevalle taloudelle. Kaukaa korvesta katsottiin mökin paikka lammin rannalta. Siellä oli lehtoa kaskeksi, oli pelloksi käypää lepikkoa, ja niittyä voi raivata puron varrelle. Jos vaan olisi ollut varaa tuvan tekoon. Mutta palkat olivat pienet, ja alkaakseen olisi tarvinnut lehmän ja hevosenkin. Se viivytti yhteen menoa. Mutta keyristä keyriin sitkistyivät sitkistymistään tulevaisuuden toiveet. Ja työn loma-ajoilla liikkui haaveet laskuissa.

UUDISLUKAS



He palvelivat pappilassa molemmat, toinen renkinä, toinen piikana. Toinen ajoi hevosiaan, toinen liikkui pihasalla. Istuen kukin nurkallaan ruokapöydässä vaihtoivat he joskus pilapuheita keskenään. Useimmiten he kuitenkin riitelivät. Herrasväki piti heitä pahasopuisina palvelijoina. Ne ovat kuin kissa ja koira, oli seisovana sukkeluutena.

Mutta yöllisillä nuottaretkillä, heinää tehdessä ja leikkuupellolla panivat he perustuksen tulevalle taloudelle. Kaukaa korvesta katsottiin mökin paikka lammin rannalta. Siellä oli lehtoa kaskeksi, oli pelloksi käypää lepikkoa, ja niittyä voi raivata puron varrelle. Jos vaan olisi ollut varautuvan tekoon. Mutta palkat olivat pienet, ja alkaakseen olisi tarvinnut lehmän ja hevosenkin. Se viivytti yhteen menoa. Mutta keyristä keyriin sitkistyivät sitkistymistään tulevaisuuden toiveet. Ja työn loma-ajoilla liikkui haaveet laskuissa.

siitä, kuinka paljon oli jo säästöjä ulosottamattomina palkkoina ja kuinka kauvan kestäisi, ennenkun olisi vähin määrä täysi. Eikä kukaan aavistanut, että vuosien kuluessa kasvoi rengissä ja piassa harrastus vapauteen ja palava halu päästä omillaan elämään. Heillähän oli hyvä ja huoleton olo pappilassa, kohtuullinen palkka kummallakin, talon vaate ja talon ruoka. Mutta heidän oma halunsa veti erämaahan.

Kaikki heitä siitä kieltelivät, kun eräänä kesänä ei enää kelvannut pestiraha kummallekaan. »Siellä velkaudutte hallan paikalla. Joukko kasvaa. Ja kerjäläisiä on jo ennestäänkin.» — Mutta he olivat jo viisi vuotta laskeneet ja tuumineet ja saaneet sen päähänsä. Papin täytyi panna heidät kuulutuksiin ja syksyllä he lähtivät palveluksestaan.

Talven asuivat he vielä loisina. Ville salvoi pirttiään ja teki sillä välin päivätöitä pappilaan. Anni kutoi kankaita ja teki käsitöitä rouvalle.

Häät vietettiin heille helluntain pyhinä seuraavana vuonna. Ne pidettiin talon puolesta ja rovasti itse vihki entiset palvelijansa pappilan suuressa salissa. Mutta kun pariskunta oli heittänyt jäähyväisensä ja hän ikkunastaan katseli heidän poistumistaan kujaa myöten, niin nyökäytti hän päätään ja sanoi: »antaa nuorten koettaa, mutta ei sitä piian ja rengin pääomalla korpia kuokita.»

Sillä pääomalla ne on sentään Suomen korvet kuokittu. Ja kuitenkin oli rovastikin osaltaan oikeassa.

Me pappilan nuoret me saatoimme monivuotiset ystävämme heidän uuteen kotiinsa. Metsäpolkuja kulettiin kesäinen päivä lehdittyvien lehtojen keskellä ja yö tanssittiin uudispirtissä. Sen olivat siltapalkit sahaamattomat, nurkat vielä epätasaiset, ja uudispelto vielä raalla mullalla. Mutta rinteellä viherti jo rukiin laiho nokisten kantojen välissä ja ohrakaski oli kuivamassa. Nuori emäntä teki savun aholle ja lypsi ensi kerran siinä lehmiänsä. Me istuimme kivellä Villen kanssa ja katselimme häntä sinne, missä hän puuhasi ilta-aurinгон valossa, puettuna vielä uuteen häähameesensa.

Ville ei epäillyt menestystään uudismökissään. »Jos tässä tervennä pysytään ja ei pane halla.» Ja ikäänkuin arvaten ajatukseni juoksun, lisäsi hän: »Kyllähän se on pakkasen pesä tuo notko tuolla. Mutta kun kyynärpäineen tässä pyörästelee, ajaa korpea ulomma ja aukoo reikiä auringolle... Se nyt vielä tuntuu kylmältä näin iltasilla, mutta tulkaahan ensi kesänä katsomaan.»

Minulta ei tullut tuloa ensi kesänä eikä toisenakaan. Täytyy tunnustaa, että unohdin heidät mielestäni. Kerran kotona käydessäni muistelin kysyneeni, kuinka he voivat. »Velkaa on pitänyt

tehdä,» sain vastaukseksi isältäni. »Ja Annin terveys on ollut huono,» lisäsi äitini.

*

Kului joitakuuta vuosia. Olin tullut ylioppi-laaksi, hankkinut pyssyn ja metsäkoiran ja jäänyt syksyksi maalle.

Eräänä pilvisenä lokakuun päivänä samoelen saloja ja joudun metsätielle, joka tuntuu minusta tutulta. Alkaa sataa tuhuttaa, koira ei viitsi haakea, vaan juoksee edelläni tietä pitkin. Yhtäkkiä se alkaa murista ja sitten haukkua eteensä. Sieltä kuuluu hevosen askeleet. Kohta ilmestyy se tien mutkasta näkyviin, valjastettuna aisojen eteen, joiden käret viistävät maata. Luokissa on valkonen liina ja aisojen päällä ruumiskirstu poikkiteloin. Perässä kulkee, kuin auran kuressa kiikkuen, Ville. Hänellä on täysi työ saada kuorma pysymään tasapainossa.

Hän oli kovin nääntyneen näköinen, kasvot kellastuneet ja silmät laimean värittömät.

Vasta kun olin sanonut nimeni, tunsi hän minut.

— Mutta mikä on tuo kuormanne tuossa?

— Vaimo vainajani se on.

— Kuollut?

— Kuoli pois.

Kyselemällä sain selville heidän lyhyen, jo edeltäpäin ennustetun tarinansa: Halla, velkaantumisen, paljo lapsia, vaimo kovin vaivaantunut, sairastunut, kitunut ja kuollut. Nyt pitäisi saada hoidetuksi hautaan, vaan on tämä tie kovin kehoa. Mitenhän kestänevät laudat kirkolle asti. — »Hevonen, mitä sinä siinä hamuat!»

Sillä oli nälkä silläkin, yhtä huonossa kunnossa kuin hän itsekin, luita myöten lamassa.

Hän sanoi hyvästin silmiin katsomatta ja lähti ajamaan. Aisan päät uurtivat hiekkaseen tiehen kaksi yhdensuuntaista juovaa.

Minä menin toisaanne päin. Saavuin suolle, johon oli yritetty viemäriä kaivamaan, mutta joka oli jäänyt kesken. Siitä nousi häämatkan ajoilta tuttu tie ja vei tuttuun mökkiin.

Aidan takana ynisi laiha lehmä ja porsas tonki pihamaalla, jonne veräjä oli jäänyt sulkematta. Keskellä pihamaata oli tyhjä sänky ja vainajan vuode oli heitetty aidalle. Pirtin nurkat olivat ennallaan. Tumman likaisen lasin takaa näkyi ikkunan penkillä kituva kukka tuohiastiassa.

Oli hän kuitenkin saanut hiukan raivatuksi ympäristöönsä. Tehtyä peltoa pisti jo parin tynnörin alainen lahdelma korven sisään. Ja kuokosta kenties puoli sen vertaa. Mutta siihen näkyivät voimat loppuneen. Koivikon oli hän kaa-

tanut ja saanut lepikon pelloksi. Vaan sen takana tuli vastaan synkkä kuusikko kuin murtamaton muuri. Ja siihen oli heidän täytynyt seisattua.

Seisoin pitkän aikaa aution talon pihalla. Tuuli kohahteli korvessa ja pani pyssyn piipun korvani juuressa soimaan niin surullisesti ja valittavasti.

*

Uudisasutuksen ensimmäinen sukupolvi oli tehnyt tehtävänsä, sillä tuo mies ei enää jaksa jatkaa. Hän on murtunut hänkin, into näytti hänen silmässään sammuneen ja hääpäivän aikuinen luottamus itseensä oli poissa.

Hänen jälkeensä tulee kai tähän toinen eläjä ja ottaa mökin. Hänellä ehkä on parempi onni. Mutta hänen on myös helpompaa alkaa, sillä hän ei ala koskemattomasta korvesta. Hän asettuu ennen tehtyyn taloon ja hän kylvää siihen vakoon, jonka toinen jo on valmiiksi kyntänyt. Tästä tulee kenties vielä varakas, suuri talo ja aikain kuluessa kasvaa kylä sen ympärille.

Heitä, joiden pääoma (ainoa mikä heillä oli: heidän oma itsensä) ensiksi kaivettiin maahan, ei kukaan ajattele. He olivat vaan kaksi tyhjäkätistä renkiä ja piikaa.

Mutta sellaisten pääomalla ne ovat Suomen korvet pelloiksi kuokitut.

Jos he olisivat jääneet pappilaan, toinen kuskiksi ja toinen sisäpiiaksi, niin olisi heillä itsellään ehkä ollut parempi olla. Mutta korpi olisi jäänyt koskematta ja edistyksen etuvartijatyo tekemättä.

Näinä aikoina kuin ruis heilimoipi ja ohra tekee tähkää pelloillamme, muistakaamme näitä ensimmäisen uudisasutuksen uhria.

Emme voi heille muistopatsaita pystyttää, sillä heitä on tuhansia ja heidän nimiänsä emme tunne.

Heinäkuussa 1890.

KOSTEIKKO, KUKKULA,

SAARI...



KOSTEIKKO, KUKKULA,
SAARI...



Kun joskus ummistaa silmänsä muistellakseen mennyttä elämää, niin kuvastuu eteen pitkä, yksitoikkoinen taival, semmoinen kuin on tie halki jonkun Pohjanmaan nevan. Edessä on etäinen kapeneva kaukaisuus, takana sama, ja kahden puolen säännölliset maantieojat sekä niiden toisella puolen harmaa, harva, viheliäinen petäjikkö. Yhtä tasaista on virstoittain, peninkulmittain niin kauvaksi kuin näkö kantaa. Ei satu vaihteeksikaan vuorta silmään, ei kukkulaa eikä sinertävää järveä.

Semmoinen kuin on mieliala tuollaista tietä yksin astuessa, semmoiseksi jää se usein mennyttä elämää muistellessa. Se on ollut enimmäkseen arkitointen ijankaikkisesti yksitoikkoista kiertokulkua, se ei ole ollut muuta kuin siirtymistä samantapaisesta askareesta samantapaiseen, niinkuin virstapylväältä toiselle. Ei ole ollut tien varrella ainoa-

takaan ilon majaa. Lakoutunut nurmi siellä täällä ojan reunalla vaan osoittaa sijan, mihin joskus olet uuvuksissasi istahtanut.

Välistä sentään kohoo tie kukkulalle Pohjanmaankin aukealla. Ja on elämässäkin joskus sunnuntaihetkiä, niinkuin on korvessa kosteikko, niinkuin kukkula alangon keskellä, niinkuin saari suudessa meressä. Niissä matkamiehen mieli viihtyy mielellään vielä silloinkin kuin on ne jo aikoja sitten jällelleen jättänyt eikä ole toivoakaan sinne enää takaisin tulla.

Ne ovat surullisia sellaiset hetket ja niihin on kaipausta kätkeyty. Mutta niitä muistelee mielellään. Ne hienontavat ja puhdistavat, ja ne herättävät halua sopuun, sointuun ja rauhaan.

* * *

Siitä ovat jo monet monituiset vuodet vierineet.

Oli syksyvuoli kesää, keskipaikoilla elokuuta. Olin lähtenyt jalkamatkalle, tullut pienellä laivalla kirkonkylään ja painautunut sieltä laitapidäjätkohti, päin noita kaukaisia mäkikyliä, joilta vaalenevat ruispellot ja ruskottuneet kasket paistavat peninkulmain päähän. Sinne, noihin sydänmaan vankkoihin taloihin, jonne ei vielä milloinkaan ole kärryillä ajettu ja joiden laitumilla kontio joka

kesä viheltelee, sinne minua haluni veti. Kirkkomiesten mukana ensin soudettiin tyyni, pyhäinen ilta, luikittiin pieniä järviä ja kaitaisia niittyrahtaisia jokia, käveltiin koskien varret, astuttiin uusiin venheisiin ja tultiin illan pimitessä monien kyläkuntien yhteiseen venhevalkamaan.

Rannalla olevasta talosta alkoi mulle maataival seuraavana aamuna. Ei ollut määrää matkallani mitään ja tarkoitus vaan harhaila saloisia taipalia, antaa tien vetää minne tahtoi. Jos sattuu soma talo eteen, jos polku siihen hauskasti poikkeaa, niin seuraan minä mukana, ja jos on jo ilta, niin asetun yöksi olemaan.

Olin lähtenyt liikkeelle kyllästyneenä oloihini ja ympäristööni. Pakenin pois ikäviä ihmisiä ja ijankaikkisesti samoja kasvoja pikkukaupungin kaduilla. Niiden keskessä oli sydän tyhjentyneet tunteista, joiden juuria nakerti kaukainen kaipausta ja toteutumaton toivo. Mistä kaipausta ja mitä toivo? Sitä en itsekään tiennyt. Se oli hämärä ja sanatonta. Se kitui vaan vanhoissa muistoissa, joiden kuivuneissa juurissa ei ollut mehua uuden taimen tekoon. Eikä ollut ilo iso omista ajatuksistakaan. Ne vaakkuivat siipisatoina maan varassa eikä tullut vereksiä vaikuttimia vastaan, jotka olisivat ne ympäristön näköpiirin yli nostaneet.

Mutta siinä kun kuljin polkua myöten, joka milloin juoksi lehdon laitaa, milloin painautui alemmille maille viileihin viidakkoihin ja joskus vei pitkospuita myöten suon tai notkon poikki, niin tuntui siltä kuin olisi minussa solu solultaan alkanut uudistua. Nakkautuessani kiveltä kivelle vertyivät jäsenet notkeiksi ja ruumis taipuisaksi. Kuinka minä jo nautin jokaisesta sammaltuneesta kivistä ja jokaisesta uudesta tien käänteestä, joka milloin aukasi eteeni valoisan aurinkoisen ahon, milloin sukelti kuusikon mustaan kitaan! Kuinka jo nautin jokaisesta kääkkyräpetäjästä ja onttokylkisestä lahokannosta, johon palokärki kapsahti kiinni, päästään tullessaan pitkulaisen sointuvan vihellyksensä! Kuivuneista lähteistä kumpuili jo täyteläisiä tuoreita tunteita, rinta suureni ja aatokset liikkuivat kuin olisi ollut voidetta välissä. Ilma ympärillä oli uusi ja maan mehu ja lehtien tuores tuoksu nousi suoniin kuin viinin neste.

Pitkät hetket istuin sitten tiepuolessa sammaleisella mäntäällä, selkä puun nojassa, antaen lehvien sihistä pääni päällä ja honkametsän loitomalla pitää hiljaista huminataan. Tai nousin tien varrelle sattuneesen niitty latoon ja loikoilin sen hyväälle tuoksuvissa heinissä.

Kesäisen päivän kävelin ypöyksinäni ketään kohtaamatta ja kaipausta kehenkään tuntematta.

Aurinko oli jo alenemassa, kun harvenevan lehdon sisässä tie leveni, tuli monihaaraisemmaksi ja vei siistille veräjälle, minkä takana oli pelto ja pellon laidassa pienonen mökki. Pudotin alas pari puuta, jotka helähtivät kuivuuttaan, ja pistäysin aukosta pientareelle. Siitä astuin ojan reunaa pirtin ikkunan peräitse pihanurmikolle.

Kartanoa piiritti ruispelto, toinen puoli jo kuhi-laalla, toinen puoli vielä leikkaamatta. Leikatun laidassa kuukki mies, selkä koukussa, ja ojensihe tuon tuostakin kouraustaan lyhteesen liittämään. Pellon alla oli lampi, jonne laskeutui tie tallin ja navetan välitse. Huoneiden harjan yli näkyi järven takaa mäkinen maisema ja korkeimman kukkulan laella oli isolta näyttävä talo.

Porstuasta tuli vastaan emäntä maitoastioita kantaen. Toivotin hyvää iltapäivää ja kysyin saaisiko saattajata toiselle rannalle.

— Saapihan saattajata, sanoi hän ystävällisesti ja kysyi mistä oltiin ja minne oli matka.

Minä arvelin, ett'eiköhän ehtisi yöksi taloon, joka näkyy tuolta. Olikohan sinne pitkäkin matka? Ei arvaa oikein näitä metsäsiä taipalia.

— Eihän niitä äkkinäinen. Honkamäkeenkö? Tulee sinne lammin tuosta päästä parin neljänneksen matka.

Hän heitti astiat rappusille, kätteli, aukasi kammarin oven ja kehoitti astumaan huoneesen, siksi aikaa, kunnes käypi huutamassa pikkutyöt ha'asta, jossa ovat marjan poiminnassa.

Vaan minä menin pirttiin, jonka ovi oli hiilihangolla pönkitetty auki. Seinät olivat mustat ja kiiltivät kuin mahonkipuu. Koko lattia oli heiniä kouhallaan ja kapea käytävä vaan jätetty pöydän ja oven väliin. Penkillekin oli törkyjä riputettu ja orret ahdettu niitä täyteen. Heittäysin selälleni pehmoselle permannolle, solmisin kädet pääni alle ja odotin. Angervat tuoksuivat ja hajuheiniä levisi väkevä, unettava lemu. Sirkka siritti uunin kylessä ja toinen kilpaili karsinan puolella pirttiä. Ja kellahtava ilta-aurinko leikkeli ikkunain mukaisia valopaikkoja ilmassa liikkuvaan tomuun.

Kun olisin saanut tähän jäädä, nukkua pois, herätä hetkeksi, katsella kattoon näin suloinen raukeus ruumiissa, nukkua taas ja siirtyä sitten muille maailmoille. Hajota, huveta, haihtua, tuskaa tuntematta, kokematta mitään kipua.

Minä joudin mielestäni niin hyvin. Ei näyttänyt olevan mitään tekemistä siellä, missä olin tähän saakka aikani viettänyt. Eikä yhtään ihmistä, jota varten olisin elänyt ja joka olisi minua kuoltuani kaivannut.

Tai jos jäisin tähän. Tekeytyisin taloksi ja saisin itselleni uskolliset ystävät emännästä, isännästä ja heidän pienistä tytöistään, jotka nyt ovat marjassa. Asuisin täällä heidän kanssaan, metsästeleisin, samoileisin noita synkkiä, juhllallisia saloja, makaileisin, maatusin tänne, kasvaisin korpeen kiinni. He ehkä kiintyisivät minuun enemmän kuin muut, tahtoisin olla heidän vertaisensa, tuumia heidän tuumiaan, katsoa kaikkea heidän kannaltaan ja tulla talonpojaksi.

Ulkoa ikkunan alta kuului emännän tukevat askeleet ja pikkutyttöjen jalkojen jytinää. Hän kehoitti minua uudelleen kammariin.

— Pyytäisin yöksikin, jos ei olisi vieraalla kiire ja jos eivät olisi niin vähäiset nämä sijat näin pienissä paikoissa.

Minä tahdoin kuitenkin mennä, ja hän sanoi tytöille, jotka kurkistelivat porstuan ovelta:

— Alkakaa juosta reputtaa rantaan ja neuvokaa vieras niityn nurkkauksesta Honkamäen tien päähän.

Oli hän sentään miellyttävä ja ystävällinen ja olisinhan voinut olla yötä tässäkin. Mutta kun olin kerran menossa, niin menin. Mies pellolla oli lohkaissut ison aukon rukiisen, tasoittanut niemekkeen ja koverti jo lahdelmaa sen sijalle.

Toinen tytöistä puuhasi jo tappia kiinni, joka oli tehtävä nurmesta. Pienillä luisilla käsillään nyhtäsi hän arpaheinikkoa kourallisen ja iski sen peukalollaan reikään. Toinen laittoi aivot ja hankavitsat paikoilleen. Sitten tarttuivat he molemmat kokkaan kiinni ja ponnistivat pienet, ruskeat jalkansa kuperiksi hiekkaan.

— Jospa minä autan.

— Kyllä me itsekin, läähättivät he yhteen ääneen ja saivatkin samassa venheen veteen helposti pyörivältä telalta.

— Menkää teistä toinen perään, niin minä soudan.

Mutta sitä he eivät sallineet. Minun piti mennä perään ja he istuivat molemmat vierekkäin kokkatuhdolle. Perä painui syvemmälle ja kokka nousi tyttöjen kanssa ylös.

He soutivat hyvin toimestaan, suu niin vakavasti supussa kuin äidillä, josta he olivat vaan pienennetyitä jäljennöksiä. Lapsesta ei ollut muuta jäljellä kuin pienuus. Toiselta oli huivi irtautunut puuhatessa. Sitä kiinnittäessään ei hän lakannut soutamasta, vaan kuletti airoa toisella kädellään samalla kuin toisen ja hampaittensa avulla kytki nurkkia solmuun leukansa alle.

— Kumpiko teistä on vanhempi?

— Tuo Mari, — oli vanhempi.

— Mikäs on sinun nimesi?

— Anni.

He osasivat lukea toiseen pääkappaleeseen. — Äiti oli käyttänyt kirkossa juhannuksena. — Oli heillä kolme lehmää ja hieho ja hevonen.

Sitten ei meillä ollut muuta puhumista. Mutta katsellessani heitä tuossa tunsin heitä kohtaan melkein isällistä hellyyttä.

Tahdoin auttaa heitä melomalla. Mutta he käsittivät sen kiirehtimiseksi ja ponnistivat airojensa ponnessa yhä utakammin. Kun minä lakasin ja annoin melan viistää vettä, niin herkesivät hekin.

Hiljalleen sillä tavalla liuvuttiin eteenpäin. Ilta oli tyven ja ainoastaan vähäinen viri kävi vielä toisella rannalla. Ruohikkorinnassa lasi siellä kalamies verkkojaan. Kun hän liikautti me-laansa, välähti sen märkä lehti kuin kuvastin aurinkoa vasten. Taivaalla pollotti korkeaotsasia elokuun pilvipatsaita, valkeita kuin suuret suunnattomat purjeet tyvenellä merellä. Kokan edessä oli niittyinen ranta ja muutamia latoja. Vasemmalla kaskettua metsää ja ahon laidassa palaneita petäjiä. Oikealla kädellä oli taloja, pellot pirttirakennuksen ja rannan välissä.

— Mikä on tuo talo tuossa?

— Huttula.

Sieltä kuului liikettä ja ääniä. Vasikkakarja ynisi ja juonitteli niittyveräjän suulla. Loitompana oli uudishuone tekeillä. Mies seisoi salvoksella ja käytteli kirvestään. Vasta vähän aikaa sen jälkeen kuin terä näkyi puuhun uppoavan, kuului ääni, johon toiselta rannalta saapui vastaus.

— Riihtäkö siinä rakennetaan?

— Riihtä.

— Eikö ole entistä?

— Niiltä paloi Jaakon päivänä vanha.

Toisen talon rannassa puhua pajatteli lapsilauma, polskaroiden paitasillaan vedessä. Joka sana kuului selvästi meidän venheesen.

— Poika hoi, elä survi! — Pääsetkö pois siitä! Tuleppas tänne vielä, niin mätkäytän savella mahaasi!

Tytöt eivät olleet tietävinäänkään. Mutta sitten siellä kuului kuin käden lätkäys paljaasen paikkaan ja silloin eivät he enää voineet pidättyä. Nauru purskahti kummaltakin yht'aikaa, ja muuttui hillitsemättömäksi hikitykseksi, kun herrakin nauroi.

Meistä tuli tutummat tämän jälkeen. — Heinänteko oli heillä jo lopussa. Olivat hekin olleet haravoimassa. Isä oli tehnyt heille pienet takkavitsatkin. — Tuo Mari osasi jo lypsää. Vaan oli sitä yhden kerran Muurikki hotaissut sarvellaan.

Äiti joutui hätään. — Ei tok ollut enää riepuvauvoja.

Lampi oli lopussa. Venheen keula kahahti kaislikkoon. Ranta oli matala. Tytöt kietasivat helmansa polvien väliin ja nousivat veteen saadakseen kokan kuiville. Ja äitinsä neuvoa noudattaen osoittivat he minulle tien pään, ressutellen edelläni ladon luo, josta polku alkoi.

Pistin heille viisikolmattapennisen käteen kummallekin, johon he niata nytkäyttivät niin, että helmat hepsahtivat maahan. Samassa tuli »suur'kiitosta!» kuin yhdestä suusta.

Päästyäni puitten suojaan katsahdin jälelleni. Tytöt seisoivat vielä ladon kupeella, tutkien, tarkastellen ja punniten rahojaan. Näkyivät vaihtavan niitä, ottavan toisiltaan ja antavan taas takaisin. Sitten alkoivat he mennä, hyppivät mättäälle, olivat lapsia jälleen, juoksivat kilvan venheelleen ja jäivät iloisesti polskaroiden keräämään kaisloja ja lummekukkia.

* * *

Tie veti ja viehätti. Maa oli vielä alavata järven jatkoa ja kahden puolen tietä kasvoi haalea haavikko. Päivä paistoi jo vienosti eikä kuontunut enää alas tien pohjaan, jossa oli käynyt viileäksi ja valmistautui maa huokumaan yöllistä

kosteutta. Mutta vähitellen alkoivat maat kohota. Auringon säteet laskeutuivat taas puitten latvoista niiden juurille ja tunkivat pitkälle valkeain koivujen väliin.

Ylempänä katosivat koivut ja tie toi tuuheaan lepikkoon. Karjan kellot kalkattivat lähempää ja kauvempaa ja niiden sekaan kilahti joskus vaskikello laitumella käyvän hevosen kaulasta. Kuului metsän sisästä aivan läheltä tietä tunkeilemista lehvien läpi ja tuon tuostakin ilmautui sieltä esiin mäkikyläin siistisarvinen lehmä, katsellen minua iloisella hämmästyksellä. Sen oli silmän kiilto kirkas ja tuore, karva puhdas ja liikkeet notkeat kuin tunturin porolla. Suussaan pureksi se verestä ruohoa, äsken aholta haukattua, ammahti ilmaan ja jatkoi naksavin nivelin matkaansa taloa kohti, josta päin pitkissä huhauksissa viilteli ilmojen halki karjapiian houkutteleva iltahuuto.

Mäen rinteessä on halme. Aita on isoista, mustista puista. Sen sisään pistäytyy tie veräjän alatse. Rukiista pyrähtää sirkkunen lentoon. Se luikkailee pitkissä kaarissa ilman läpi ja seisattuu palaneesen honkaan, joka on jätetty yksin keskelle halmetta.

Tulee toinen veräjä vastaan. Istahdan sen sileäksi hankautuneelle selkäpuulle. Laaja maisema näkyy siihen läpi ihalain ilmojen. Mäkiä

siintää toistensa yli ja toistensa välitse. Korkeim-
malta vaaralta palaa ja hehkuu pirtin ikkuna ilt-
auringon valossa ja väräjävä kilo kimpoo sieltä
peninkulmain päästä aina tänne saakka. Kun se
on hiljalleen sammunut, syttyy toinen samaan
tuleen. Karjan kellot kuuluvat enää vaan umpi-
naisesti alhaalta notkosta. Tuolta äskeisestä mö-
kistä nousee lehmisavun rauhallinen kiemura koh-
tisuorana ilmaan. Tytöt ovat saapumaisillaan koti-
rantaan.

Ahon alta alkaa yhtäkkiä kuulua laulua. Se
on nähtävästi piikatyttö, joka palaa lehmän hausta.
Hän ei näe minua. Hän milloin taittaa menses-
sään lehvän lepikosta, milloin poimii marjan mät-
täältä. Ja laulaa sydämmensä täydestä tunteesta,
luullen, ettei häntä kukaan kuule.

Minulle tulee mieli mennä sinne alas hänen
luokseen, saavuttaa hänet, pyytää, että hän mi-
nulle neiti nuori

kantais kaulan helmilöitä,
rinnan ristiä rakentais,
panis päätä palmikolle,
sitois silkillä hivusta.

Mutta minä en liikahdakaan. Hän ehkä

riistäis ristit rinnaltansa,
helmet kaulasta karistais,
menis itkien kotihin,
kallotellen kartanohon.

Ja hän saa jatkaa matkaansa, poistua ja painua lauluineen lehdon peittoon.

Hän on kadonnut ja lakannut kuulumasta. Ja minusta tuntuu kuin en koskaan ennen olisi kuullut tuota laulua, vaikka se on mulle sadat kerrat tätä ennen esitetty. Se oli siellä kuin kylässä, mutta täällä on se kotonaan, syntymäsijoillaan, tuolla järven rannalla, metsän takana, salon siimeksessä.

Oli kuin olisi punoutunut hienoja lankoja sisänsäni, joita sujutteli, soinnutteli ja kiinnitti kuin kanteleen kieliä joku tuntematon käsi. Ja sitä mukaan kuin ne virisivät, alkoi syntyä uusia täyteläisiä sointuja. Se oli ympäristön ja oman olemukseni hiljaista riemua. Se ei päässyt purkautumaan, mutta se jäi sinne lämmittämään ja lievittämään. Pala palaltaan sulivat kovettuneen mielen nystyrät ja maailma oli kaunis, ihmiskunta hyvä ja hellä ja minä itse — alakuloisen onnellinen.

Kun kohosin yhä jyrkemmäksi ylenevää tietä ja näin näköalain avautuvan ympärilläni, tuntui minusta siltä kuin olisin ollut nousemassa vanhalle uhrivuorelle, jossa itsestään syttyvät tänä iltana suitsualttarit luomakunnan kunniaksi ja jossa lauletaan hiljainen hymni alenevalle auringolle. Hämärän hiipiessä puitten väliin, oli kuin olisivat paikat pyhiksi muuttuneet ja pieni pyöröylä metsän

sisässä, jonka laittaa tiekin kunnioituksella kiersi, oli kuin salaperäinen sakaristo.

Jo pisti pellon nurkkaus metsän sisään. Jo oli tuossa riihi ja veräjä. Halli haukahti pihastapäin. Näkyi pirtin harja ja kaivon vintti ruispellon yli mäen selältä pilvetöntä taivasta vasten. Lehmisavu kyti tarhan keskellä. Ohikulkiessani heräsi se hetkeksi ilmiliikkiin. Koko karja lepäsi levollisena sen ympärillä. Kellokkaan märehtiessä liikahti kieli sattumalta kellon laitaan ja kalahti kaksi kertaa, toisen kerran hyvin hiljaa.

Talo näytti vanhalta ja paikoilleen painuneelta. Tuuhea pihlajapensas kasvoi pirtin perässä. Kaksi vanhaa myllynkiveä oli upotettu astinlaudaksi molemmin puolin piha-aitaa. Ei näkynyt ainoatakaan ihmistä kartanolla. Tallin yläsillan ovi ammotti mustana auki ja sen päälle oli naulattu huuhkain. Keskellä pihamaata oli pystyssä kuivettunut juhanuskoivu ja sen oksalla joku valkoinen vaate. Pors-tuan siltapalkit lonkkuivat askeleitteni alla enkä tiedä minkätähden koetin estää kantapäitäni kopsamasta.

Suuri tupakin oli tyhjä. Istuin hetken aikaa penkillä lämpimässä hämyssä. Missähän ovatkaan kaikki? Kuuntelin ja kuuntelin, kunnes hiljaisuus rupesi soimaan korvissani, ja sitten aloin kuunnella sitä.

Viimein tuli joku tuvan ovelle.

— Täällä taitaa olla vieras?

— On täällä muuan.

Hän tuli likemmäksi, nähdäkseen tarkemmin, vanha vaimo. Väki oli niityllä toinen puoli ja toinen leikkuuhalmeella peninkulman päässä metsäsaralla. Ei ollut pihasalla muita kuin hän, vanha emäntä, ja piikatyttö.

Pyysin illallista ja yösijaa. Hän vei minut pihanpääkammariin, katti pöydän ja kantoi sinne voita, leipää ja maitoa. Noutaessaan ne pois, laittoi hän vuoteen ja toivotti hyvää yötä.

Iso vanhanaikuinen seinäkello käveli verkkaleen kaappinsa sisässä. Se näytti mittailevan aikaa huolettomasti, välinpitämättömästi, kiirehtimättä, niinkuin olisi sitä ollut hänellä yltäkyllin, yli tarpeenkin.

Aurinko oli jo aikoja sitten laskeutunut ja kahden kaukaisimman kukkulan välissä kalpeni kalpenemistaan iltaruskon reuna. Talo oli mäen ylimmällä huipulla ja joka taholla oli yhtämittäinen alankokorpi. Paikoitellen kohosi jo mustan metsän syvennyksistä, jokien mutkaisista laaksoista ja järvien painanteista, valkoista usmaa. Seisoin ikkunassa ja katselin, kuinka usmajoet hiljalleen juoksivat usmajärviin, järvet tulivat tulvilleen ja joet paisuivat yli reunojensa. Kohta oli koko korpi

yhtenä ainoana sumumerenä; pienimmistä kukku-loista syntyi kareja mereen ja suurimmat jäivät saariksi sen keskeen. Ehkä ne olivatkin aikain takaisina aikoina olleet saaria nuo ja tuo meri ja pellon piennar ikkunan alla tuossa, mistä pengertosi pohjaa kohti, ehkä oli se ollut meren ranta, jota vasten aallot olivat tuhannen tuhansia vuosisatoja vyöryneet. Ja nyt se oli uudistunut kaikki, entisyys oli noussut haamuna maan sisästä halailemaan vanhoja tuttuja seutuja.

Minusta tuntui kuin olisin ollut ypöyksinäni maailmassa, josta kaikki muut olivat kadonneet. Kauaksi oli jäänyt kaikki se, minkä ennen olin elänyt, ja kaikki ne, jotka ennen olin tuntenut. Oli kuin olisi kulunut vuosikymmeniä siitä kuin olin ollut siellä, mistä olin eilen lähtenyt. Ne, joita olin rakastanut, ne olivat jossain muissa maanosissa, toisella puolen aavojen usvaisten ulappain. Eikä mulla ollut entisyyttä muuta kuin tämä tämänpäiväinen metsämatka, se mökki siellä, ne pienet tytöt, lammin ranta, huone lehdon laidassa ja nousu tänne mäelle. Eikä nykyisyyttä muuta kuin tämä hiljainen huone ja tuo haamu hämähäntä satumaista valtamerta.

Laskeusin levolle sillä mielialalla, etten ketään kaipaa, en ketään rakasta, ettei ole ketään, jolle en voisi antaa anteeksi, eikä ketään, jolta en voisi

saada. Olin saavuttanut lopullisen levon, viimeisen rauhan mieleeni ja sen kanssa voiman elää yksinäisyydessäni.

Tahdoin nukkua ja huomenna herätä tuohon uuteen elämään.

Mutta kello kulki yksitoikkoista kulkuaan ja minä kuulin jokainoan sen askeleen. Ja vuode oli tuores ja puhdas ja vähän kylmä, ja lakanat ja peite olivat vasta aitan orrelta otetut, ja niissä tuntui vielä tuoksu hajuheinikkaa, niittyä ja neitseellisyyttä . . .

Miks'ei hän hiivi hiljaa luokseni tuolta kesäyön hämäryydestä ja istuudu tähän viereeni. Että saisin antaa itseni kokonaan ja kertoa hänelle kaikki niin, että hän sen tuntisi ja ymmärtäisi yhtä hyvin kuin minäkin. Sulkisin hänet hellävaroen syliini, kaukaa koskettaen, ilman himoa ja kiihkoa . . .

Mutta eihän hän tullut. Sillä ei häntä ole. Hänellä ei ole nimeä minulle, ei muotoa eikä tarkkoja piirteitä. Ja minä annoin hänen haamunsakin haihtua ja hän suli pois niinkuin illan viimeinen varjo sulaa sitä ympäröivään yöhön.

Enkä muista siitä yöstä enää muuta kuin että seinällä vastapäätä oli ikkuna ja hämärä piha ja siellä joku valkoinen vaate.

Aamulla ovat tunteet toiset ja aurinko antaa uudet mielialat. On kulunut jo vuosia siitä päivästä, illasta ja yöstä. Elämä on ollut enimmäkseen arkitointen ijankaikkisesti yksitoikkoista kiertokulkua. Mutta silloin tällöin muistuu mieleeni tuo päivä, tuo ilta ja tuo yö. Silloin elän aina uudelleen kaikki. Ja se on minulle kuin kosteikko korvessa, niinkuin kukkula ylängön keskellä, niinkuin saari suuressa meressä.

Paris, marraskuussa 1889.



MALLIKELPOINEN



Raruilla, kovilla mailla syntyy kullekin puulle omat omituiset muotonsa. Kullakin katajalla on oma kääkkyryytensä ja jokainen kallion reunaan käpristynyt koivu on omalla laillaan rosoinen. Jokaisessa puussa on omat harvinaisuutensa: kääpänsä, visansa tai pahkansa, joita toisella ei ole. Mutta kokonaisuudessaan ei niistä yksikään kaluksi kelpaa.

Tasaisilla, hyötyvillä mailla ovat kaikki puut toinen toistensa näköiset. Siellä on vaikea erottaa petäjätä petäjästä. Sillä ei yhdelläkään ole mitään, mitä ei toisellakaan olisi. Mutta kukin vastaa lajinsa aatetta yleensä. Semmoisilla mailla kasvavat ne kelpo sahatukit, ne hyvät ja hyödylliset tarvekalut. Ne ovat niin tukevat ja lujatekoiset ja niitä voi käyttää mihin hyvänsä . . .

Joka kerta kun kuljen esplanaadia ja vastaan tulee Mauritz Ahlfelt, joka äskettäin on suo-

rittanut oikeustutkintonsa ja nyt harjoittaa käytännöllisiä kokeitaan senaatissa, tuntuu minusta, että hän on perikuva niistä, joita sopii nimittää yhteiskunnan mallikelpoisiksi tukkipuiksi. Kii-reestä kantapäähän näyttää hän olevan tuota tervettä, pilaantumaton tekoa, josta mainion mukavasti ja ilman erityistä vaivaa voi valmistaa työkalun isänmaan tavallisia tarpeita varten. Hänestä ei saa syntymään mitään erityistä eikä alkupe-
räistä, sillä aine määrää ja rajoittaa kuosin. Mutta halvempikin salvumies piiluaa hänen laisestaan erittäin kelvollisen seinähirren, jopa joskus kattoa kannattavan harjavuolenkin.

Samoin kuin tasaisella maalla kasvavan hongan vesalla, joka isojen puitten juurella seisoo siivona ja kunnioittavana hiljalleen kohottaen päätänsä isänsä tasalle, samoin on hänelläkin kaikki edellytykset hiljalleen tulla siksi, mikä hänen isänsä on.

* * *

Hänen isänsä on näet yksi yhteiskunnan pyl-
väitä. Hän on varakas tuomari, jolla on laaja, hyvätuloinen tuomiokunta ja suuri parhaassa kun-
nossa oleva maahovi. Hän on noita vanhan kan-
san verkkasia virkamiehiä, joiden pääominaisuuksia on rauha, tyyneys ja hyvä terveys. Työllään

on hän omaisuutensa ansainnut, mutta ei sillä kii-
reisellä eikä ahertavalla, joka nykyaikana hermos-
tuttaa ja kuluttaa ja karistaa hiukset ennen aiko-
jaan pääläelta. Hän tekee tehtävänsä arvokkaasti
ja loivasti. Pöytäkirjat valmistuvat vasta kuukau-
sien kuluttua käräjien jälkeen. Mutta kukaan ei
pane kii- ttä, sillä jokainen ymmärtää, että häti-
köiminen ei sovi tuomarille, jonka täytyy ratkaista
kysymyksiä elämästä ja kuolemasta. Ja hän tuu-
miikin perusteellisesti ja tyynesti. Se näyttää ole-
van hänelle erityinen nautintokin, sillä ei koskaan
ilmaannu epäilyksen ryppyä hänen otsalleen, kun
hän laajassa kotiviitassaan istuu työpöytänsä ää-
ressä, polttelee sikaria ja aprikoiden ja arvellen
puhaltaa savun hienona häntänä hyvin pienestä
reijästä huuliensa välitse.

Mielipiteitään on hän vanhoillinen, kenties
hiukan suomalaisuuteen taipuva. Joskus on hän
istunut hallituksen asettamissa komiteoissa ja ku-
vernöörit samoin kuin senaattoritkin asettavat vir-
kamatkansa niin, että voivat yöpyä hänen vieras-
varaiseen taloonsa. Sittenkun on kuollut »Hel-
singfors Dagblad», kannattaa ja tilaa hän »Fin-
landia», vaikk'ei ole varsinaisesti kirkollinen; hän
työskentelee näet sunnuntaisinkin ja käy kirkossa
ainoastaan kerran vuodessa, jo ammoisista ajoista
määrättynä rippipyhänä. — Luonnollisesti ei hän

voi sietää paikkakunnan lehteä, joka häntä harmittaa ja hermostuttaa siksi, että siinä liiaksi moititaan virkamiehiä. Samasta syystä kuin myöskin siksi, että lukee kankeasti suomea, on hän hiukan kylmä »Uutta Suometarta» kohtaan.

* * *

Poika on perinyt isänsä kaikki hyvät avut. Hän on voimakas ruumiiltaan ja flegmaatikko. Järki on hänellä keskinkertainen, mutta hän muistaa kaiken, minkä kerran oppii. Koulussa istui hän aina keskiluokalla eikä saanut koskaan korkeinta arvosanaa muissa aineissa kuin käytöksessä. Mutta ei hänellä myöskään ollut ehtoja milloinkaan. Käsiala oli hänellä kaunis ja vihkot huolellisen puhtaat. Koko kouluajallaan ei hän saanut ainoatakaan muistutusta. Vifteihin hän kyllä otti osaa, mutta ei milloinkaan päihtynyt. Vaikka hän kyllä oli hyvä toveri, ei hänellä kuitenkaan ollut yhtään oikein hyvää ystävää, eikä siis myöskään vihamiehiä. Kuvaavaa on hänestä, ett'ei hänelle oltu keksitty liikanimeä, niinkuin kaikille muille tovereille. Joitakuita koetettiin antaa ja niistä olisi ollut sopivin »gentlemanni», mutta se oli liiaksi kiittävä ja sellaisia eivät toverit rakasta antaa muille kuin johtajilleen. Mutta ainoa, missä hänellä oli johtajan asema, oli tanssiaisissa. Niissä

hän loisti yli muiden, oli komea poika, aina hyvin puettu ja taisi hyvin »viedä».

Hetikohta kuin hän tuli ylioppilaaksi, oli hän valmis ylioppilas. Keltanokkaa ei hänessä näkynyt. Osakuntaan otettaessa — samaan savokarjalaiseen, johon isäkin oli kuulunut — menivät vanhat osakuntalaiset ensiksi hänen kanssaan »heitämään pois haukkumanimet». Inspehtori jutteli hänen kanssaan kappaleen aikaa ja siinä tuli selville, että hän ja Mauritz Ahlfeltin isä olivat olleet vanhat koulutoverit.

— Mihinkä tiedekuntaan olette aikoneet ruveta? kysyi häneltä inspehtori puhelun loppuksi.

— Olen aikonut juriidilliseen tiedekuntaan.

Se oli jo aikoja sitten niin päätetty. Jo pienenä poikana, kun häneltä talonpojat kysyivät, miksi virkamieheksi se nuori herra aikoo, oli hänellä vastaus valmis: — »Ensin sihteeriks' ja sitten papaks' ja sitten senaattoriks'». Muusta ei voinut olla puhettakaan. Ei vähintäkään epäilystä urasta eikä taistelua kutsumuksesta, niinkuin niin monella muulla, jotka eivät tiedä, mille alalle antautua.

Jo ensimmäisellä lukukaudella suoritti hän valmistavat kokeet, kävi luennoilla ja teki muistoonpanoja, s. o. juuri sen, mikä yleensä oli tapana ja katsottiin kohtuulliseksi.

Yhtä vähän kuin luvut saivat häntä rasittamaan itseään, yhtä vähän hän kulutti itseään innostumalla yleisistä asioista. Kun toiset toverit ylioppilaskokouksissa melusivat, huutivat ja kasvot punaisina puivat nyrkkiä, niin istui hän kyllä etumaisten joukossa, mutta rauhallisesti poltellen ja viiksiään sivellen. Samana kevännä kuin hän tuli ylioppilaaksi, oli suomalaisuus saavuttanut ensimmäisen suuren voittonsa Nordenskjöldin adressiasianssa ja Mauritz Ahlfeltkin vakaantui kesän ajalla siinä mielipiteessä, että hän tietysti kuuluu suomalaiseen puolueeseen. Nuijan ja K. P. T:n väliset riidat saattoivat hänet kuitenkin hetkeksi ymmälle. Hän oli kyllä ollut läsnä K. P. T:n perustavassa kokouksessa, mutta liittytyi sittemmin moderaatteihin. Kun hänen kotikielensä oli ruotsi ja kun hänellä oli ruotsinmielisiä sukulaisia Helsingissä eikä hän koskaan ryhtynyt väittelemään kieliasiansa, oli hän yksi noita harvoja, joille ruotsinmieliset antavat nimen: »en hygglig fenno-man» ja josta suomenmieliset sanovat, että »sillä on sveesinen naama».

* * *

Ei voi kuitenkaan sanoa, ett'ei hän olisi kaikin puolin täyttänyt niitä velvollisuuksia, joita hänen asemansa suomenmielisenä ylioppilaana häneltä

vaati. Hän kävi säännöllisesti suomalaisessa teatterissa, astui ensi rivissä suurten miesten haudoille ja esiintyi marsalkkana isänmaallisissa juhlissa. Suomenmieliset rouvat huomasivat hänet sieltä pian ja kun perustettiin suomalainen seura, valittiin hänet aklamatsioonilla johtokuntaan. Hän oli itseoikeutettu pukutansseihin — menuetissa varsin ruhtinaallinen — ja yksi noita harvoja, jotka osasivat tanssia masurkkaa. On hän vielä nytkin yksi seuran hienoimpia kavaljeereja.

Maaseudulla ollessaan hommasi hän lupa-aikoina useat arpajaiset suomalaisten koulujen ja suomalaisen kirjallisuuden seuran rakennuksen hyväksi sekä pani toimeen kansanjuhlia siihen aikaan, kun ne vielä olivat muodissa. Kaikissa tileissä kansallisista rahankeräyksistä oli luettava: »ylioppilas Mauritz Ahlfeltin kautta» niin ja niin monta markkaa.

Tuskin voi ajatella huolettomampaa ja turvallisempaa elämää kuin mikä hänellä oli ylioppilasaikanaan. Ei puutetta, ei mieltä masentavia velkoja, ei liikaa kiirettä töissä. Hänellä oli olemisen hauskimmat ehdot: sekä aikaa että rahaa. Rahaa sai hän yhäkin isältään kolme sataa markkaa kuukaudessa, joka riitti hyvinkin, kun hänellä lisäksi oli periaatteenaan ei koskaan lainata eikä

koskaan mennä takuusen. Ja aikansa riitti hänelle juuri siihen, mihin hän sitä tarvitsi.

Aamulla kun hän noin klo 9 heräsi, oli palvelija jo tuonut sanomalehden hänen yöpöydälleen, jossa nakutti kultanen kello, rippikoululahja hänen isältään. Luettuaan sen vuoteellaan, nousi hän ylös, peseksi perusteellisesti ja pukeutui verkalleen. Syötyään aamiaisen ja käytyään luenolla palasi hän takaisin asuntoonsa ja luki kello kahteen tai puolkolmeen, yllään villanen kotiviitta, tehty isän kotiviitan malliin. Siistittyään pukunsa ja harjattuaan hattunsa laskeutui hän alas esplanaadiin, jossa käyskenteli siksi, kunnes oli aika mennä syömään päivällistä ylioppilastaloon. Sen päälle pelasi hän tavallisesti shakkia lukuhuoneessa.

Viidestä seitsemään oli lukutunti kotona, jolloin kirjassa kääntyi pari kolme lehteä. Ja illalla teatteri tai konsertti tai syksyin ja keväisin istunto kappelin edustalla. Tuutinkia seurasi portsiooni ja portsioonia kahvit liköörin tai punssin kanssa. Ravintolan ovella erosi hän tovereistaan ja meni kotiinsa. Laitakaupungilla hän ei koskaan käynyt muiden kanssa. Hän oli järjestänyt niin, että hänellä oli oma määrätty päivänsä, jolloin hänen »ystävänsä» otti hänet vastaan.

Niinkuin jo sanoin, on hän suorittanut tutkintonsa ja palvelee ylimääräisenä senaatissa. Hänen elämänsä tavat eivät ole ollenkaan muuttuneet. Luentojen sijaan on vaan tullut virasto.

Hän tulee vastaan esplanaadilla joka päivä noin kello kolmen tienoossa. Tahtoisin kuvata hänen ulkomuotonsa, mutta ainoa, minkä voi hänen kasvoistaan sanoa, on että ne ovat säännölliset ja verevät, kenties ovat ne monen mielestä kauniitkin. Niissä on tuota »pulskan pojan» kauneutta yleensä, mutta piirteissä ei ole ainoatakaan vivahdusta, josta voisi sanoa, että ne *häntä* kuvaavat. Samoin ei hänen harmaan sinisissä silmissään ole yhtään loistetta, joka näyttäisi kuvastavan jotain omaa hänen sisällään olevaa ajatusta tai tunnetta. Hänen pukunsa on virheetön ja muodinmukainen ja hän kantaa sen hyvin, mutta sen kuosi on räätälin kuosi. Hänen omaa makuaan ei siinä ilmaannu muuta kuin tämän maun puute. Näkyy että hän tilatessaan on antanut määräyksen tehdä vaatteus samanlaiseksi kuin se on — kaikilla muillakin. Nutussa ja päällystakissa on tietysti silkkirinnukset.

Kaikesta päättäen on hän menevä pitkälle maailmassa. Suomalainen puolue kaipaa miehiä, jotka voivat ulkomuodollaankin edustaa. Meillä on kyllä originaaleja, on spesialisteja ja etenkin

on meillä paljon aatteen miehiä. Mutta meiltä puuttuu noita »mallikelpoisia», hyvin hoidettuja ja hyvin harjattuja nuoria miehiä, joita ruotsalaisella puolueella on joka paikkaan pistää. Sentahten ei tule kulumaan kauvan, ennenkun Mauritz Ahlfelt on Pohjois-Esplanaadikadun käytävältä siirtyvä »finnspångille».

Hän tulee saamaan hyvän viran ja hyvät tulot, joita lisää varakkaan vaimon perintö. Ajan ollen asetetaan hänet valtiopäivämiesehdokkaaksi Helsingistä ja ajetaan yksissä voimin läpi jostain maaseutukaupungista.

Mahdollista on, että hänen senaattori-unelmansakin tulevat toteutumaan. Sillä hän on ruvennut joutoaikoinaan opiskelemaan venäjänkieltä.

Helsingissä joulukuulla 1890.



„EI HYVÄ KUMMITTELE
EDELÄPÄIN”



Helsinkiläisen asianajajan hienosti sisustetussa huoneessa istuu mukavan sohvan kulmassa karjalaiseen pukuun puettu pitkä, luiseva talonpoika. Hän on tuota sitkeätä tervettä sukua, johon ajan vaihdokset eivät vaikuta enemmän kuin taivaan tuulet korpikuuseen, mikä näyttää vielä kuivanakin imevän mehua ympäristöstään. Kellastuneet kasvot ovat monen monissa ryppyryhmissä, joista jokainen näyttää osoittavan yhden ikävuoden samoin kuin renkaat krokodiilin selkänahassa. Mutta siltä ei ole sanottu, ett'ei niitä vielä sopisi siihen toiset puolet tulevien vuosien varalle. Silmät ovat terävät kuin teräspuikot eivätkä ne hetkeäkään lakkaa tarkastamasta asianajajan kasvoja, jolle hän esittää asiansa.

Hän on tullut hakemaan oikeutta »Keisarilliselta Suomen Senaatilta», jonka arvonimeä hän ei koskaan laiminlyö kokonaisuudessaan lausumasta

Asianajaja tekee lyhyen yhteenvedon siitä, mitä ukko jo on kertonut:

— Te olette siis tullut pyytämään, että isojako, joka lahjoitusmaiden luovuttamisen jälkeen Suomen valtiolle vielä on keskentekoinen, lopetettaisiin mitä pikemmin.

— Niin, että isompaa kiirettä pidettäisiin, ja että Keisarillinen Suomen Senaatti . . . tarttuu hän puhumaan ja ottaa taas sananvuoron, joka hänelle mielellään annetaankin. Asia on hänen sydämellään ja hänen täytyy saada se purkaa.

Ja ukko kuvaa, mitenkä asiat oikeastaan olivat ennen ja mitenkä ne ovat nyt hänen kotipitäjässään.

Hän sanoo muistavansa ihan selvään sen päivän, jolloin kuvernööri 16 vuotta takaperin ajoi siihen hoviin, jonka alustalaisia hänkin on. Korkea herra oli vallesmannin kuulutuksella kutsunut heidät kaikki saapuville ja mies talosta oli totellut käskyä. Kun ollaan ja odotetaan aitovierillä, niin ilmaantuu hän päärakennuksen rappusille ja suomentaa sieltä »Keisarin paperin», jossa julistetaan, että kun Suomen valtio on ostanut teidät pois paroonin vallasta, niin olette nyt vapaita Suomen talonpoikia ja saatte lunastaa tilukset perintömaaksi itsellenne. Enintään on kuluva viisi vuotta siihen, kun joutuu maa omaksenne. »Ja kun nyt olette

päässeet vapaaksi paroonin orjuudesta», niin käski hurrata sen asian päälle.

— No hurrasitteko te?

— Hurrasi ne muut, mutta minä en hurrannut. Minä arvasin, että hyvä ei kummittele edeltäpäin. Likistin lompakkoa lujemmalle taskuuni ja ajattelin, että siitä on sittenkin varmempi turva kuin hurraan huutamisesta. Ja niinpähän on käynytkin. Sillä nyt on kulunut jo kolme kertaa viisi vuotta eikä ole yhdelläkään omaa maata sen enempi kuin ennenkään.

Pääpiirteet heille kullekin tulevasta maasta oli kyllä jo merkitty. Ympärysraja käyty ja jyvitys tehty. Mutta sarkarajain vetäminen on kesken eikä kukaan vielä viidentoista vuoden kuluttua tiedä, missä oikeastaan on hänen maapalstansa. Kuka viitsisi vetää makua peltoon, joka saattaa tulla toisen omaksi! Sentähden ei monikaan pidä taloan muuna kuin satunnaisena asuinmajanaan. Pellot jäävät kesannoiksi, niityt metsittyvät ja miehet juoksevat Venäjän töissä.

Ukon vakuutuksen mukaan oli heidän tilansa paroonin aikana parempi kuin tätä nykyä. Silloin toki oli vapaus tehdä maaosallaan mitä tahtoi. Tiesi, että minkä teki maansa hyväksi, sen teki myöskin omakseen. Nyt ei saa lupaa hakematta panna tikkua ristiin, vaikka siihen halkeaisi. Jos

tahdot tallisi kengittää, hae herralta lupa hirren kaatoon. Jos niittyä raivaat, saat sakkoa metsän haaskuusta. Vastakset ovat taitettavat pystystä metsästä. »Kiipeä koivuun, jos tahdot kylpeä, sillä tuoretta puuta ei ole lupa hakata. Mennä kevännä kiipesi naapurin mies koivuun kirveensä kanssa. Oksa katkesi alla, mies putosi terävään kantoon, ja suolet pois». — Entiseen aikaan oli yksi herra, ja se rikas. Nyt niitä pitää kumartaa kymmeniä. Metsäherroja ja ruununvouteja, mittareja ja metsävahteja, siihen vallesmannit vielä lisäksi. Parooni toki armahti aikanaan, vaan nämä eivät armahda. Valtio viepi veron kaikilta eikä odota. Vaan ruunun rästit ovat nousseet siitä pitäen joka vuosi kuin kuvernöörin käskystä hurrattiin.

Hän oli varustanut mukaansa »virallisen lehden» todistaakseen tämän väitteensä. Lasit nenällä näytti hän »selvät numerot» ja lausui kummasuksensa siitä, »että ihmeest' tarkkaan ne ovat tehneetkin rätinkinsä».

Kaikki tämä tulee nyt ukon nähden siitä, että maanjakoa on vuosi vuodelta viivytetty, eikä tehty, niinkuin oli alkujaan luvattu eikä näytty vielä kiirettä pantavan nytkään.

— Mutta missäs ovat mittarit?

— Kah, onhaan siell' mittarii kaksii tännäi suvena ja yks' oppilas, mutt' eihhää hyö muut'

kuin onkiih ahvenii ja kiiskii ja ajjaat parahootill', kun on suuret kauniit selät. Vaan sattuihan viime pyhänä ett' nosti kirkk' aikaan ison tuulen taivaalle ja sinne ol' viiä kaikk' kolme piä ielläpäin.

— Te ette varmaankaan olisi surreet, jos olisivat sinne jääneetkin?

— Kah' mitäs myö heist' ois' surtu, tunnusti ukko verrattomalla naiivisuudella.

Mutta nyt ei asianajaja voinut ymmärtää, miksi oikeastaan noin viivyttiin.

Perin karjalaisella katkeruudella selitti ukko viivytyksen syyksi sen, että herrat tahtovat pysyä palkoissaan. Sillä hovien hoito ja hallinto tuottaa heille lisätuloja. Se on hyvä olla sellaisen talon pehtuorina, jolla on niin iso isäntä kuin »Suomen pankki».

Ja jos ei kiirettä panna, niin menee vielä toiset puolet lisäksi.

Mutta nyt oli ukko tullut kiirettä panemaan kunnan puolesta, joka oli valinnut hänet antamaan Suomen keisarilliseen senaattiin valitusta siitä, että hän ja hänen kanssaan koko aluskunta pääsisi pois epävarmuuden orjuudesta, mikä on pahempi kuin paroonin orjuus.

Helsingissä heinäkuulla 1890.



HÄÄPÄIVÄNÄ



Eräällä aviomiehellä on tapana kirjoittaa päiväkirjaa kaikista vivahduksista, joita hän huomaa tunteissaan. Se on oimtuinen kokoelma sydämmen salaisuuksia. Tavallisesti tekee hän muistoonpanonsa illalla, kun kaikki muut talossa ovat menneet levolle ja hän yksin työskentelee huoneessaan. Sattumalta on tarjoutunut tilaisuus siitä seuraavien lehtien julkaisemiseen :

6 p:nä marrask. 90.

»Minä melkein luulen, että sinua taas rakastan, pitkien aikojen perästä. Tänään tuolla tanssiaisissa rintani oikein lämpeni ja sydämmeni on yhä vieläkin täyteläisempi kuin tavallisesti. Olisin kovin onnellinen, jos tietäisin, että tätä kestää tai että ainakin tällaiset mielentilat tuon tuostakin uudistuvat.»

»Siitä on nyt juuri viisi vuotta kuin vietimme häämme. Avioliittomme on jo muodostunut jotenkin tavalliseksi ja yhdyselämämme on yksitoikkoista ja ikävää. Me emme ole koskaan sanoneet

pahaa sanaa toisillemme, mutta emme pitkään aikaan hyvääkään. Ei sada, ei myrskyä, mutta ei repiä aurinkokaan harmaasta pilvestään. Meitä ei eroita erimielisyydet eikä riidat, mutta ei meitä myöskään mikään lähennä toisiimme, ei lapsetkaan, joita meillä ei ole. Me elämme kodissamme kuin kaksi ruuha tyynessä lammikossa, jotka ainoastaan sattumalta koskettavat toisiaan.»

»Minä työskentelen täällä kammarissani silloinkun en ole ulkona, ja sinä istut omassasi kutoen tai lukien jotain romaania. Vasta vähää ennen illallista teen tavallisimmasti kävelyn luoksesi ja tapaan sinut usein haukottelemassa.»

»Minua vaivaa, että sinulla nähtävästi on ikävä ja että kaipaat seuraa, mutta enhän minä osaa sinua huvitella. Heittäyn sohvalle toiselle puolen salia ja koetan miettiä mitä sanoa. Sinä lakkaat työstäsi, katsahdat ympärillesi ja ajattelet sinäkin jotain puheen ainetta, mutta et sitä löydä enemmän kuin minäkään. Me olemme vaiti molemmat ja kärsimme siitä kumpikin. En voi senkään tähden alottaa keskustelua, että minua vaivaa, kun sinä usein koetat olla huvitettu, vaikka et olekaan. Tuota en minä voi sietää. Ja siinä sinun läheisyydessäsi haaveksin minä usein sellaista vaimoa, joka voisi minut täydellisesti ja todellisesti käsittää ja antaa uutta vauhtia ajatuksilleni.»

»Vaihteen vuoksi tahtoisin joskus unohtaa kaikki omat tuumani ja asettua sinun kannallesi, puhelemaan sinun asioistasi. — Mutta sinun ajatus- ja vaikutuspiiristäsi on enää mahdoton saada mitään uutta puristetuksi. Minä tunnen jo edeltäpäin mielipiteesi, katsantotapasi ja kokemuksesi. Jos niistä koettaisin olla huvitettu, niin täytyisi minun taas teeskennellä vuorostani. Sinussa ei ole minulle mitään herättävää, et voi puhaltaa mielikuvitustani lentoon, et siivittää ajatuksiani ja sentähden tunnun minä sinun seurassasi niin kiuvalta ja henkisesti mehuttomalta.»

»Nähtävästi toivot tuossa istuessasi, että jotain virkkaisin. Mutta sinä koetat sitä kuitenkin peittää ja asetut mieltäväisen näköiseksi, niinkuin ajatteleisit jotain muuta. Siinä teet sinä naisellisen hienosti. Kun huomaat, ettei puhelusta ole mitään tuleva, niin painut takaisin työhösi tai kirjaasi. Ja me kuulemme molemmat lampun laulavan, kellon nakkasevan, kadulla ajettavan ja odotamme illallista katkasemaan kiusallista vaitioloa.»

— »Ruoka on valmis!»

»Pöydässä on mieliala vähemmän painava ja aina sattuu jotain vähäpätöistä aihetta sananvaihtoon. Mutta minua hermostuttaa usein tuo aina sama tapa, jolla tarjoat minulle teetä ja jolla pidät kuppia viedessäsi sitä huulillesi. Säännöllinen kau-

neutesi ja elottomat kasvosi vaivaavat minua välistä niin, että minun täytyy välttää sinua katso-
masta. Minä tunnen sinut kiireestä kantapäähän,
osaan ulkoa jokaisen liikkeesi ja jokaisen piirteesi
ja ainoastaan silloin tällöin saavat ne vereni läm-
penemään.»

»Kun olemme syöneet, alat sinä korjata pois
astioita ja minä käytän tilaisuutta poistukseni
tänne huoneeseni. Täällä teen työtä puoli yöhön
ja unohdan sinut kokonaan. Kun tulen makuu-
kammioomme, olet sinä jo mennyt levolle ja nuket
seinään päin.»

»Tänään oli hääpäivämme. Muistatko, mil-
lainen se oli viisi vuotta takaperin. Minä ainakin
sen muistan. Se on ollut mielessäni koko päivän,
siitä saakka kuin tänään heräsin.»

»Aamusta alkaen oli meillä molemmilla sil-
loin alituista puuhaa, kullakin tahollamme. Sinun
piti laittaa pukuasi, minun olla huoneita koriste-
lemassa. Mutta joskus juoksit kammaristasi ohi-
mennen minua tervehtimään, kavahdit kaulaani,
suutelit tai vaan katsahdit minuun kiiruhtaissasi
pois. Kasvojesi värähdyksistä, siitä tavasta, millä
minun kättäni puristit, ymmärsin minä, mitä si-
nussa liikkui, mitä ajattelit ja mitä odotit. Se oli
minulle uutta tuo, sinussa oli jotain salaperäisen
viehättävää, jotain hunnutettua niinkuin silmäsi

kalvossakin. Sinä näytit olevan levoton, mutta hillitsit itsesi. Minä en saanut tulla pukemahuoneesi — meidän makuukammariimme — joka oven avautuessa näytti olevan kouhollaan silkkiä ja kuohuvia harsopilviä. Sinä vaan kuiskasit, hienosti viitaten siihen, mitä me yhdessä ajattelimme: »Odota! Ei vielä!» — ja kätkit kasvosi olkapäähäni.»

»Olit sitten pukeutunut hääpuvun yllesi ja vieraat alkoivat saapua. Ennen vihkimistä kutsuit minut luoksesi heittämään hyvästiä hääillaksi, saamaan vakuutusta siitä, että minua rakastat, vaikka et sitä osoita. Sillä me olimme päättäneet olla vierasten läsnäollessa hellyyttämme näyttämättä, ei vaihtaa kädenpuristuksia, ei edes silmäyksiäkään muiden nähden.»

»Mikä viehätys tässä meidän salaliitossamme! Mikä sulo osoittaa tunteitaan, niinkuin salakihloissa olevat, hienon hienoilla, ainoastaan meidän ymmärtämillämme merkeillä. Ja olla näin juuri vähää ennen kuin kokonaan omistaisimme toinen toisemme.»

»Niin, minä rakastin sinua rajattomasti: joka sanaasi, joka silmäystäsi, pienintä piirrettäsi ja neitseellisen vartalosi notkeutta.»

»Millä ikävällä, millä kaiholla ja surumielisyydellä olen näitä aikoja usein muistellut ja ver-

taillut silloisia tunteitani nykyisiin. Ja etkö liene samalla lailla sinäkin?»

»Aavistin äänestäsi, että ajattelit hääpäiväämme, niinkuin minäkin sitä ajattelin, kun aamiaispöydässä yhtäkkiä kysäsit: »monesko päivä on tänään?», kun minä siihen vastasin: »kuudes päivä marraskuuta», ja kun sinä ääntäsi venyttäen kerroit: »kuudes päivä marraskuuta.»

»Ja jos sitä silloin ajattelit, niin mietit kai samaa koko päivän ja kenties kammolla kuvailit ikävää, yksitoikkoista iltaamme.»

»Ehdottelit päivällisillä, että menisimme illalla arpajaisiin ja me päätimme mennä sinne »asian vuoksi». Mutta asianko vuoksi pukeuduit hääpukuusi ja kiinnitit rintaasi samanlaisen ruusun kuin oli sinulla silloinkin?»

»Minulle tuli sinua niin sanomattoman sääli ja samalla sääli meitä molempia. Ehkä on syy minussakin? kysyin minä itseltäni. Ja me jo kadulla mennessämme juttelimme keveämmin. Olimme iloiset ja mielemme melkein reipas, kun astuimme käsikädessä valaistuun juhlasaliin. Ihmiset meitä katselivat ja minä kuulin, että ne sanoivat meitä komeaksi pariaksi.»

»Minä vilkastuin siitä, minun tuli hyvä olla ja me astuimme varmasti huoneesta huoneeseen. Vertailin muita naisia sinuun ja sinä olit ulko-

muodoltasi ja puvultasi hienompi kuin kukaan heistä. Sinäkin näytit iloiselta ja tyytyväiseltä. Kun musiikki soitti, niin täytyi meidän nojautua toisiimme kuullaksemme, mitä sanoimme. Me emme juuri mitään erityistä sanoneet, mutta äänensäsi oli hellyyttä ja katseessasi väriä.»

»Ihmiset yhä meitä katselivat ja luulivat varmaankin meitä onnellisiksi. Ja emmeköhän olleetkin? Me emme virkkaneet toisillemme mitään siitä, että oli hääpäivämme, mutta me molemmat sen tunsimme ja tiesimme sitä ajattelevamme. Se oli kuin viiva vedettynä kaiken sen alle, mitä puhuimme ja teimme.»

»Minä pyysin sinua tanssiin ja sinä vastasit: »kiitos!» Tarkastelimme tanssivia pareja ja koetelimme arvata, ketkä olivat kihlatuita. Se meitä nyt jostain syystä huvitti. Ja franseesin loputtua menimme me bufettiin niinkuin kaikki muutkin »nuoret». Minä kysyin, mitä saisin luvan tarjota, ja sinä pyysit antamaan, mitä tahdoin. Tilasin kaksi lasia samppanjaa ja oli kuin olisimme juoneet ensimmäisen häämäljamme ja kilistäessämme saimme tuhkan alta tuikahtamaan kauvan sammuksissa olleen hellän katseen.»

»Se ei siis vielä ole kokonaan sammunut. Olemme nyt kotona. Kuulen sinun liikkuvan

tuolla viereisessä huoneessa. Äsken raotit ovea ja kysyit, enkö kohta tule luoksesi. Odota, minä tulen hetipaikalla! Luulen melkein, että taas sinua rakastan niinkuin ennenkin.»



KERRAN KONSERTISSA



Sulin sisään juuri silloin kuin innostus nuoreen laulajattareen oli ylimmillään. Valkoisessa puvussa ja kukkaisvihko kädessä seiso i hän laululavalla somana kuin morsian. Hän oli hiukan eteenpäin nojallaan, säästjä oli kumartuneena pianoa vastaan ja sekä laulajattaren huulilta että pianosta helähtelivät kasvamistaan kasvavat sävelet. Ohjelman ensimmäinen osasto läheni loppuaan yhä enenevällä voimalla.

Heleä, pitkä, kirkas ääni laulajattaren keuhkojen pohjasta, soittimista syvä akkordi — ja ääriään myöten täysi konserttisali räiskää yhtenä taputusten tulipalona.

Laulajatar laskeutuu nopeasti alas ja pujotelee kuin salakka yleisön läpi, jota on tulvinut aina lavan juureen saakka ja sen ympärille. Kehenkään katsomatta ja silmäkulmat ja huulet hii-

kan yhteen puristettuina suikasee hän edellään avautuvasta aukosta ohitseni, kannattaen kukkaiskimppua päänsä tasalla. Heti hänen jälessään tulee säestäjä, totinen, vaalea mies, kasvot syvämieliset ja hiukan synkät.

Tuskin ovat he ehtineet odotushuoneesensa, niin jo vaativat kiihkeät hyvähuudot laulajattaren uudelleen esille ja kaksi kertaa hän tulee ja menee. Vaan vielä eivät mielenosoitukset lakkaa ja kolmannen kerran tulevat he taas yhdessä molemmat. Samassa tuokiossa taas sammuu taputusten tulipalo ja yleisö jää liikahtamatta odottamaan yli ohjelman annettavaa laulua.

Hän kuiskaa jotain pianon ääreen istuutuneelle toverilleen ja tämä vastaa siihen jotain, kääntäen päänsä puoleksi ylöspäin hänen kasvojansa kohti. Säestäjä selailee hetkisen nuottivihkoa, sitten näyttää hän löytäneen, mitä tahtoi, ja niinpiankun hän on soittimia koskettanut, tuntee yleisö jo laulun.

Hiljainen liikahdus käy rivien läpi. Pääät taipuvat toisiinsa jotain kuiskaamaan.

— Se on se, se on se, kuulen sanottavan takanani.

Sillä julkinen salaisuus lienee, että he rakastavat toisiaan yhtä paljon kuin taidettaan, nämä kaksi nuorta. Heidät on aina nähty yhdessä, yh-

dessä ovat he opinnoitaan harjoittaneet ja esiintyneet kevään kuluessa yhä suuremmalla menestyksellä. Tämä on heidän viimeinen konserttinsa, sillä huomenna he eroavat — niin kerrotaan.

Tarttuen kiinni säestykseen alkaa hän laulaa ja muistiini painuvat seuraavat sanat:

„Niin paljon sua rakastan,
Etten voi kielin kertoella,
Ja kuitenkin mä ainian
Sen tahdon julki lausuella,
Jokainen kuiske, sananen,
Sun nimes ompi armahainen.
Jos poissa oot tai luonani
Sua ikävöitsen, muistan aina.“

Ei hiiskaustakaan kuulu suuressa salissa. Miltei henkeä vetämättä seuraa yleisö mukana. Kasvoissa kuvastuu hyväntahtoinen osanotto, toisissa iloinen hämmästys.

Enkä tiedä miksi, mutta sulan minäkin kokonaan ja kylmät väreet käyvät ruumiini läpi. Tai miksi en sitä tietäisi! Hän laulaa sydämensä kyllyydestä, hän puhaltaa kohoilevasta rinnastaan sielunsa koko hellän kaipauksen, hän panee lauluunsa kaiken persoonallisuutensa, hän ei ujostele huutamasta maailmalle sitä, mitä muut tavallisesti salaavat ja hän tekee sen melkein tahallisella uhalla ja ylpeydellä. »Minä rakastan häntä, hän on tuossa, tuossa näette hänet, katsokaa muutkin: hän on minun!»

„Ja kuitenkin mä ainian
Sen tahdon julki lausuella.“

Tietenkö vai tietämättään hän sen tehnee!
Mutta sulavalla, melkein hyväilevällä liikkeellä,
ikäänkuin syleilläkseen omaansa, käännähtää hän
yhtäkkiä säestäjänsä puoleen, jolla ovat molemmat
kädet kiinni soittimissa ja auttaa häntä heittämään
auki uuden lehden hänen nuottivihkossaan. Käsi
näyttää sitten epäilevän, mitä tehdä, minne mennä.
Se ehkä tahtoi laskeutua hänen olkapäälleen, sillä:

„Jos poissa oot tai luonani
Sua ikävöitsen ainian —“

mutta se asettuu hänen tuolinsa selustimelle ja
viipyy siinä koko ajan, kun hän laulaa laulun
toistamiseen.

Se ei ole teatteritemppu. Se on nuoren, rakastavan tytön välitön, viaton tunteen ilmaus.

Niin harvoin, niin kovin harvoin sallitaan todellisten tunteitten puhjeta esille. Me niitä ujos-
telemme, me suljemme ne muiden näkyvistä. Mutta
kun ne joskus katkasevat kahleensa, niin rien-
nämme mekin, jotka ne itse aina sidomme, rien-
nämme niitä vastaan kuin vapautettua vankia.

Sentähden ei tahdo tulla loppua yleisön innos-
tuksesta, se tahtoisi sulkea syliinsä nuo molem-
mat ja kantaa heitä käsillään. Hän on saanut

vanhain muistot väräjämään vielä kerran ja antanut uutta vauhtia nuorten toiveille. Ja kun he taas laskeutuvat lavalta ja kiiruhtavat pois, niin on aploodeissa kuin häähetken onnittelua. Eikä ainoastaan onnittelua heidän taiteelleen, mutta ehkä enemmän vielä heidän rakkaudelleen.



KOTIIN



Shminen on usein mielentilojensa heiteltävänä. Ne tulevat, nuo hänen »tuulensa», puhaltaen milloin sieltä milloin täältä. Ne menevät samaa tietä, jatkaen matkaansa, ja ainoa, minkä heistä saa selville, on heidän humunsa. Kenties tottelevat he joitain lakeja, mutta ne lait ovat vielä yhtä hämärät kuin ilmavirtain. Ainoastaan arveluina ne tunnetaan ja niiden tutkijat, sielutieteilijät, panevat ehkä yhtä paljon omiaan kuin allakantekijät ja Falbit.

Turhaan saat kysellä pohjoismaalaiselta, minkätähden hän yhtäkkiä päättää jättää etelän päiväpaisteiset rinteet, miksi hän heittää Seinen vihreät rannat, Pariisin viehättävät bulevardit ja sen ihanat ympäristöt. Hän ei osaa sitä selittää, hänelle iski se päähän, hän »sai halun», hänelle tuli se »tuuli».

Ilman itselleenkään ymmärrettävää syytä alkaa häntä tukehduttaa se ilma, jonka suloisessa lämpimässä hän oli loikonut kuin latsarooni ja ollut onnellinen ja tyytyväinen ja päättänyt ikänsä sillä lailla elellä. Suuren kaupungin elämä, joka on kiihkeimmillään, hienoimmillaan ja hauskimmillaan, häntä kyllästyttää. Ja vieraan maan vihreän himmeät metsät, joiden jokaisesta lehvästä tuoksuu unettava hekkumallinen rauha, alkavat yhtäkkiä kuin etoa sydäntä.

Hänestä tuntuu siltä kuin olisi hän elänyt kauvan vedellä ja leivällä, ja hän kaipaa suolaa. Vaikka hänestä olisi ollutkin kaikki turhuutta, on hänelle nyt kotoisen lammin loiskina tärkeintä maailmassa. Hänen täytyy saada sitä kuulla, kuulla käen kukuntaa ja peipposen kiihkotonta viserrystä. Ja nähdä sihisevän lehdon sisästä sekä viattoman, neitseellisen koivun että totisen, ruskean petäjän rungon.

Miksi se on tarpeellista? Siihen ei hän voi vastausta antaa. Hän vaan *tuntee* ne väreet ruumiissaan eikä voi niitä vastustaa. Ja niinkuin muuttolintu löytää itsensä siiviltään, niin löytää hänkin odottamattaan itsensä matkalla kotiaan kohti.

Sama kiihko, mikä hänellä oli kotoa pois, sama se häntä nyt sinne kiidättää takaisin. On

kuin olisi solmu sydämessä, joka ei laukea ennen kuin oman maan ranta on hänen edessään. Vau-
nun ikkunasta vilahtelevat Reinin rannat aamu-
päivän paisteessa, vihertävät kaukaiset metsiköt,
ja illoilla vilkkaa tulia suurista kaupungeista. Het-
keksi herää vielä halu jäädä, siellä olisi niin pal-
jon näkemistä ja oppimista. Mutta se tunne on
vaan kuin hetkellinen laskeutuminen linnun len-
nossa. Seuraavana hetkenä oikiaa mielen mutka,
ponnistetaan toiset puolet ylemmä ja matkan suunta
jää muuttumattomaksi.

Päivät ja yöt kuluvat matkalla omituisessa
huumauksessa, puoli-horroksissa. Ainoastaan sil-
loin tällöin liehuttavat epämääräiset arvelut noita
raskaita, sumuisia uutimia, jotka muuttautuessa
oloista toisiin laskeutuvat aivojen ympärille. Onko
siellä mitä muuttunut? Esiytyyköhän isänmaa
edukseen? Kestääköhän se vertailun? Tuntuu-
kohan se kovinkin kolkolta? Lähtiessä oli siellä
niin sievää ja somaa, tyyntä, rauhallista ja puh-
toista, välistä melkein mainiotakin. Olikohan se
vaan siksi niin, ettei ollut muuta nähnyt?

Pohjoisesta käy vastaan kylmä tuuli ja sano-
mat tietävät halloista kotimaassa ja uusia yhä odo-
tetaan idästä. Ja tulijankin mielentilain »tuuli»
alkaa kammata pois entisiltä sijoiltaan. Se ley-
hyttelee muistoja Meudonin metsistä ja St. Cloudin

kukkuloilta, jonne näkyi puitten lomasta koko Pariisi, valkoisine huoneineen, ruskeine kattoineen, korkealle kohoavine rakennuksineen ja sopusointuisine torneineen. Muistuvat mieleen paluumatkat maalta Seineä pitkin pienissä laivoissa, jotka laskevat yhden siltakaaren alta toisen alle ja joissa matkustajat juttelivat keskenään iloisesti ja hilpeästi.

Noina tuollaisina hetkinä ja monina muina samanlaisina oli ollut kotimaa mielestä niin kaukainen ja köyhä. Sekin, minkä oli ennen luullut voittamattomaksi, sen ihana luonto, se näytti voitettulta. Mitäs oli se kaikki tämän täyteläisen ja uhkuvan rinnalla. Heidän maansa on luonnon suosima, kaikkialle näyttää riputellun kerros mehukkaampaa multaa, voimakkaampaa ja tehosampaa maata, ja kalliotkin ovat jalompaa, kaunimpaa kivilajia. Heidän ympäristönsä ja elämänlaatunsa saa veret vilkkaampaan liikkeesen, nerostuttaa rodun ja kohottaa kaikkialla ymmärryksen ja älyn keskipinnan.

Jota vastoin siellä kotona päivä paistaa vinosti ja kylmästi. Maanala on raaka ja hedelmätön, kasvullisuus vaan hiukan vaivaiskoivua ylempänä, ihmiset raskaita, unelijaita ja heidän intelligensinsa keskinkertainen, näköpiiri ahdas.

Kääntyisinkö pois, palaisinko takaisin?

Voinhan kuitenkin käydä katsomassa, jatkamahan nyt matkaani, kun kerran olen sen alkanut. Onhan nähtävä kotirantakin, vaikka se olisi kurjalankin ranta.

Koko Suomen lahti on usmassa. Laiva hapuilee suuntaansa, huutelee alituisesti torvellaan ja haihtuu joskus oikealta tieltään, jonka taas vaan vaivoin löytää. Ensimmäiset kaljupintaiset kalliosaaret kohoavat vedestä. Ja ensimmäinen tunne on niitä nähdessään pelko joutua karille kalliin ulkomaisen lastin kanssa.

Vihdoin löytyy väylä ja yön hiljaisuudessa ohjataan laiva satamaan kahden kallion kielekkeen lävitse, niinkuin varkain hiivittäisiin. Kaupunki nukkuu, ei näy muita tulia kuin himmeä tuike Seurahuoneen ikkunasta ja Nikolainkirkon valaistu kellotaulu, jota ei näytä kukaan tarvitsevan. Ainoastaan muutaman isomman laivan mastot häämöittävät talojen yli taivasta vasten ja laivasillassa on siellä täällä vaan kiinni joku halkoproomu.

Ei ole ensi vaikutus kotimaasta edullinen. »Kappelissa» istuu vielä muutamia tuttaviamme — syömässä. Muut ihan entisensä näköisiä, paitse muuan, jolle on sitten viimeisen kasvanut parta pitemmäksi. Ne ovat »fennoja» ja nuo tuolla toisaalla ovat kai »sveessejä», ja kun kuulee puheita, niin

ovat esillä vielä ne vanhat toivottomat pikkuasiat, »Herää Suomet» ja virkanimitykset. Yhäkö vielä vaan samat jauheet samassa myllyssä! Mutta ehkä on se vaan satunnainen »tuuli», omatekoinen mielentila, syntynyt siitä, ett'ei oikein käsitä olevia oloja.

Huomenna se onkin taas muuttunut. Usma on haihtunut ja tuo niin järkevän kirkas Pohjolan aurinko paistaa yli kaupungin. Satamassa kimmentää virkeä aamulaine, meri hengittää maalle tuoretta suolaansa, väkeä vilisee torilla, raitiotien kello antaa merkkiä taukoamattomasta liikkeestä ja laivain vipukoneet ovat vinkuvassa työssä.

Kappelin edustalla puhalttaa suihkulähde. Huonerivi Esplanaadin varrella muistuttaa suurta kaupunkia ja yleisö tekee vaikutuksen eurooppalaisista.

Seisovathan siinä jyrkeinä ja totisina senaatti ja yliopisto. Samassa kihermässä kohoavat oma säätyhuone ja oma pankki. Niillä on kaikilla pohjana Suomen kova harmaakivinen kallio, joka ei murene mereen, vaan ajaa askel askeleeltaan sen aallot yhä kauvemmaksiksi takaisin.

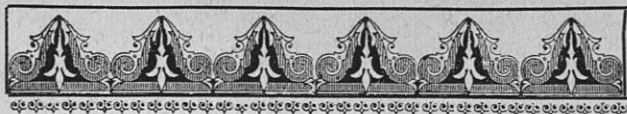
Kaikki on tosin pienoiskokoa, mutta se on omaa ja lujatekoista. Me pureudumme kuin kannervikko kynsin hampain kiinni maamme kamaraan. Sille, joka tahtoisii meitä siitä irti kiskoa,

jäisi vaan helpeet käteen, mutta juuret piiloutuivat utta itua tekemään.

Ja kun sen tietää ja kun näkee taas päänsä päällä tuon rauhallisen, haalean sinisen taivaan laen, niin silloin ei Suomi tunnu heikommalta eikä sen tila toivottomammalta kuin muunkaan maailman.



MAAN SYDÄMMEEN



Pääkaupunkimme on kyllä kaunis ja sopiihan meidän ylpeillä, kun ulkomaalaiset sitä kehuvat ja ovat siihen ohikulkiessaan ihastuneita. Mielellämme me itsekin siitä sanomme, katsellessamme esplanaadimaisemaa, että se tekee meihin eurooppalaisen vaikutuksen. Tuo palanen Katajanokan sillalta Uuden teatterin nurkalle ei ainoastaan muistuta, mutta todella onkin palanen ulkomaata. Rakennukset ovat yhtä kauniit ja siistit kuin suurten maailmankaupunkien hienoimmissa osissa, katurautatiellä on mieltä virkistyttävä liikkeensä, on kauniita, somia ajokaluja, on katukahviloita isoine ikkunoineen ja ilma korkeiden huoneiden välissä heloittaa yhtä läpikuultavana ja hurmaavana kuin konsanaan Pariisissa.

Ihmisvirta kykenee jo sekin kilpailemaan täyteläisimpien kanssa. Bulevardikävelijäin velto verkkaisuus on täällä vaan suomalaisen hitautta.

Tuolla täällä tapaa jo kasvoja, jotka ovat kulttuurin hienontamia ja joskus tulee vastaan nainen, joka kantaa pukuaan moitteettoman pariisilaisesti. Onhan siinä yleismaailmalliselle mielelle aihetta iloon ja ylpeilyyn, varsinkin kun korvaa tuon tuostakin koskettaa vieraan kielen sorahdus ja se johtaa muistoon suuret »sivistysmaat» sekä lännessä että — idässä.

Mutta välistä tuntuu siellä Helsingissä niin turvattomalta. On sittenkin niinkuin ei olisi oikein kotonaan, niinkuin olisi ympärillä enemmän vierasta väkeä kuin omaa sukulaista rotua. Siellä on niinkuin ulkomaailman suuren meren rannalla, jonka luotettavaisuus on aina epävarma ja joka rantamaisemansa niin helposti voi muuttaa näköiseksi.

Ja sentähden sieltä aina tuon tuostakin tekee mieli pois, näkemään perin kotimaisia maisemia, kuulemaan kieltä, joka sorisee omaa metsäpuron sorinataan ja katselemaan kasvoja, joissa ei ole ulkolaista sekoitusta. Tekee mieli maan sydämeen.

Se alkaa melkein kohta, kun Helsingin asemalta lähdettyä ovat lakanneet rautatievaunuja valaisemasta radan varrella sytytetyt sähkötulet. Ollaan jo metsässä melkein samalla, synkkä sydänmaa on kahden puolen tietä ja puut seisovat

jäykkinä ja hiljaisina lumihuntujensa sisässä. Vielä kilisevät isommilla asemilla kannukset ja santarmit ylläpitävät sotakuria. Venäläisiä sotamiehiä pilkistää huuruista ikkunoista ja sieltä sisästä pölähtää oven avautuessa tupakan savua ja vierasta kansallisuutta. Mutta ne jätetään menemään Pietariin päin ja me nousemme suoraan kotiseutuja kohden.

Tuntuu kuin olisi niin hyvässä suojassa keskellä lumista seutua, jota myöten kulkiessa ei pidetä kiirettä. Sitä katsellessa ja sivuuttaessa noita metsätorppia, joita ei hangen keskestä eroittaisi, ell'ei savukiemura kohoisi puitten lomitse kirkkaalle taivaalle, unohtuu vähitellen se, mikä pitkin vuotta on mieltä painanut. Tuonne ei ainakaan voi vieras tunkea, ja semmoisissa se säilyi ennen vanhaankin ison vihan aikoina tulevan sukupolven siemen. Ja kun rantakaupungit etujensa vuoksi ja olojen pakosta muuttivat mielensä ja kielensä epäkansallisiksi, niin kasvoi korven rinnassa noita »suuria» kyntömiehiä, joiden selkäpiissä oli suomalainen sitkeys ja joiden aura käänti oman mulan päälle päin.

Asemilla liikkuu maakansaa, lapikkaissa ja lammasnahkaturkeissa. Heidän vaatteensa ovat samaa kuosia kuin heidän vuosisatojen kuluessa kehittynyt murteensa, joita kumpaakaan ei ole

rautatie saanut muuttumaan. Niinkuin suuren suon pohjavesi kaivautuisi ratapenkereen alatse, jos sille ei oja kaivettaisi, niin on kielikin puhkaseva väylät kansan ajatuksille, jos sitä koetettaisiin tukkia siitä, mistä on sen luonnollinen kulkupaikka.

Nuo harmaat olennot, ne näyttävät niin rauhallisilta kuin tervaskannokko syysmyrskyjen rai-votessa. Ei heihin pystynyt sekään kieli, joka heille toi heidän uskontonsa; pystyisikö sitten se, joka tahtoo heiltä sen viedä.

On täällä sitten tien päässä pikku kaupunki, niinkuin kosteikko korven keskessä. Ympäristön alkuperäisyys ja omituisuus on kuin yhteen paikkaan keskittynyt. Sitä piirittää totinen havumetsä, jonka humina kuuluu joka taloon ja sinne tuovat joka haaralta viittatiet, talonpojan *itsensä* auki ajamat pahimmankin ummen aikana. Alhaalla jäällä soivat aisakellot ja hiljaisina iltoina seisattuu yksinäinen kadulla kulkija niitä hellällä liikutuksella kuuntelemaan, taas pitkien aikojen kuluttua.

Kadut täällä ovat kuin kaupungissa, mutta talot ovat kuin huviloita tai herraskartanoita maalla. Ne ovat ryhmittyneet kirkonkyläksi tuomiokirkon ympärille, jonka valkoinen torni hohtaa jo kauvaksi tulevan silmään. Se on ollut tuo Herran huone aikoinaan, entisinä vainovuosina, vihollisten

hevostallinakin, mutta jäljet siitä sen seinässä vain kasvattavat hartautta kansan mielessä.

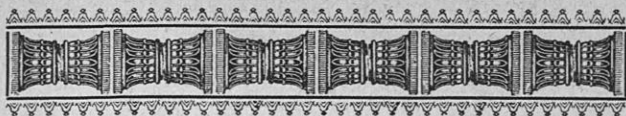
Kirkon edustalle on pystytetty suuren isänmaan sankarin muistopatsas. Hän seisoo siinä, tuo pronssitettu mies, harmaakivisellä jalustallaan, joka on lohkare hänen kotimaansa kalliosta. Rauhallisesti, mutta jäykästi katsoo hän itää kohti, jonka tuimat tuulet eivät saa hänen luomiansa laskeutumaan, sillä hän on seisonut päin pahempiinkin aikoihin — eikä ole väistynyt.

Tornikello soi kuutamoisena yönä kahtatoista ja uusi vuosi on alkanut. Täällä maan sydämessä, keskellä hiljaista maisemaa ja viattomuutensa unessa levähtävää kansaa ei sen soitossa ole pahan aavistuksen kammottavaa sivusointua. Se on kuin kaiku tämän kansan hyvän oman tunnon äänestä ja siksi tuntuu sitä kuunnellessa niin turvalliselta.

Kuopiossa 1 p:nä tammik. 1891.



ISÄNTÄ JA MÖKKILÄINEN



Suomelan mökissä, kaukana Saimalammin rannalla, oli surullinen aamupäivä. Asukasten mieli oli synkeä ja he istuivat pitkän aikaa ääneti pirtissään, tuijottaen eteensä, mitään virkkamatta. Olisi ollut kevättöille lähtö, aurinko paistoi ja tuvan takana tuoksui koivu hiiren korvalla. Pelto oli tuoreella mullalla, hevonen seisoi auroineen vaon päässä ja siemensäkki odotti suu auki eloaitan ovella.

Mutta ei tehnyt miesten mieli lähteä kylvöksille ja emäntä oli unohtanut laskea lehmänsä laitumelle, niinkuin oli ollut aikomus tänä aamuna.

Sillä oli tullut isännältä kirkonkylästä sana, joka kertoi:

— Pahalla tuulella on nykyään Venäenniemen pohatta. On uhannut ensi köyristä lähtien ottaa haltuunsa mökin. »Pois pitää siitä nykyisten eläjän. Se Suomalainen on jo liika kauvan elellyt

meidän maalla. Hakekoon itselleen uudet asuin-sijat».

Syytä ei ymmärretty tähän mielen muutokseen. Aina oli eletty hyvissä väleissä isäntätalon kanssa. Arennit oli maksettu säännöllisesti ja päivätyöt tehty ajallaan. Ja jatkoksi edellisille puheluille mutisi mökin mies:

— Tässä kun on korpia raadettu, tehty niittyä, perattu peltoa, kuivattu soita ja rämeitä. Hallan paikka tämä oli, kun tänne isävainajan kanssa tultiin ja kituen tässä ensi vuodet elettiin. Ja nyt kun on paikka kovennut ja kun alkaa saada viljan vaivoistaan, nyt se aikoo sen ottaa. Eikä taida tässä toivo auttaa. Sen se on tehnyt muillekin mökkiläisilleen.

Mutta hänen vaimonsa ei uskonut uhkausta todeksi:

— En uskoisi vielä sittenkään, vaikka sen omin korvini kuulisin. Eikös ollut sanonut Venäenniemen vanha vaari ukollesi: »Saat Suomalainen Saimaan rannan seudut viljelläksesi, mene sinne, kaada kaski, rakenna pirtti ja ensimmäiset kymmenen vuotta saat verotta viljellä. Jos sen ajan umpeen mentyä alat hyötyä, niin tule pääpaikalle päivätöitäsi tekemään ja maksa neljännekset viljoistasi.» Ja kättä lyödenhän oli pirtin perälasin alla tämä liitto vahvistettu.

— Ne oli niitä aikojaan ne, ja nyt on toiset; nyt kuuluu kaipaavan kirjallista kontrahtia, mutta sitä ei ole tehty. Ja jos tahtoo meidät tästä häätää, niin ei auta itkut eikä valitukset. Laki on sillä puolellaan ja jos ei huoli, niin ei maksa rakennuksistakaan.

Eukko ei ottanut ymmärtääkseen. Hänellä, niinkuin vaimoväellä tavallisesti, oli omat alkuperäiset käsityksensä laista ja oikeudesta.

— Laki! matki hän. Emmekö me ole yhtä laillisia haltijoita tässä kuin hänkin? Itsekö hän olisi käynyt tätä korpea kyntämään? Jos ei meitä olisi ollut, niin minkähän näköinen olisi tämä tienoo tätä nykyä? Suttien ja karhujen laitumena sen sijaan kuin viljeltävänä vainiona. Mitähän vaivaa hän on nähnyt, ottaakseen nyt meiltä töittemme hedelmät? Hänenköhän hikensä tässä on vuotanut vai meidän?

— Sitä ei kysy se, jolla on valta puolellaan.

Mutta emäntä jatkoi, käsittäen asiat omalla tavallaan:

— Se ei ole kaikki tämä muuta kuin talon nuorten miesten yllytystä ja miniäin kateutta. Elävät siellä pääpaikalla liika ylellisesti. Mutta minä uskon vanhaan isäntään ja hänen isänsä sanaan.

Ja sen sanottuaan meni hän pirtistä pihalle, aukasi navetan oven ja laski karjansa laitumelle. Sen tehtyään palasi hän takaisin pirttiin ja kun näki miehensä ja poikansa yhä istuvan alla päin, sanoi hän:

— Ja vaikka nyt mikä tulkoonkin ja vaikka veisikin vieras kerran vielä talomme, niin ei ole vielä vienyt. Eikä auta istua siinä ja huokaillen hukata poutaista päivää; menkää askareillenne miehet, minä menen omilleni.

Vanha Suomalainen heräsi synkistä mietteistään ja sanoi pojalleen:

— Käy kylvökselle, Tuomas. On sitä kovempaaakin koettu, kun karhu kaatoi karjan ja pakkakanen pani viljan. Ehkä muuttaa Luoja vielä miesten mielet. Minä tulen jälestä siemen säkin kanssa. Kävihän miten kävikään, kylvöt ovat meidän kylvettävät . . niitti sitten kuka niittikään.

Ja pitkän helteisen päivän asteli ukko edestakaisin pellollaan ja poika siementi jälen auralaan — niinkuin olivat jo monta monituista kertaa ennenkin tehneet.



IDÄN HALLA



alla tulee tavallisesti pohjoisesta päin, mutta ei kuitenkaan aina. Joskus kuulee puhuttavan halloista, jotka tulevat idästä.

Eräänä Heinäkuun iltana viime kesänä istuimme isännän kanssa ulkoporstuan penkillä. Hän oli tullut heinäniityltä, laskenut haravan tikapuita vasten ja näytti olevan huolekas ja totinen.

»Olisihan tämä hyvä paikka muuten», jatkoi hän puhettamme, »paraita maita koko pitäjässä niin niittyjen kuin karjanlaitumen ja kalavedenkin puolesta. Olettehan sen itsekin nähneet, että paikat näyttävät lujilta, kun pellot ovat järven niemessä ja vettä on etelässä ja lännessä eikä Pohjoisvuori tuolla päästä pakkaisviimoja puhaltamaan. Mutta vaikka tämä on näöltään näin herttainen ja vaikka tavalliset hallat ajavatkin ohitse, niin täytyy aina kulkea alituinen hallan pelko rinnassa».

»Tällä paikalla panee idän halla».

»Silloin kuin ei aavistakaan, niin nousee se piilostaan, huokuu useamman kerran kesässä kylmän vainioille ja viepi vähitellen koko vuoden elämisen».

»Siinä on tuossa takalistolla suuri rajaton korpisuo, joka alkaa haka-aidan takana, ja sen se on syy kaikkeen. Sen soppiin ei ole koskaan päässyt päivä paistamaan, ja sen pohjalla asuu ainainen sulamaton routa. Eivät auta kuumimmat kesätkään. Niinpiankun tuuli kääntyy itään ja yöksi tyyntyy, niin on aamulla kaikki kuurassa. Eikä sitä tiedä, milloinka se sieltä alkaa nousta. Se on noussut keväällä arimman oraan aikana, se on ilmaantunut heilimoidessa ja voinut tulla vielä silloinkin kuin maitojyvä on hennoimmillaan. Ja niinkuin sanoin, sitä ei tiedä, milloinka se tulee. Nytkin on tuuli asustanut koko päivän idässä ja huomenna saattaa olla mennyttä kaikki. Kun olisi edes siksi odottanut, että olisi saanut osankaan kuhilaalle».

»Tähän kun tuli meidän suku tuolta itäpitäjistä soiden poikki ja sydänmaiden halki, niin nähtiin tämä rehevä järven ranta, siihen ihastuttiin ja tehtiin tämä talo. Mutta yli järven olisi pitänyt soutaa ja loitota lännemmäksi meidän niinkuin muidenkin. Mutta se oli se oma tyhmyytemme».

— Vaan ettekö voisi asettaa suota viljelyksen alaiseksi, kuivata hallanpesää ja koventaa paikkaa?

»Mikäpä sen pohjattoman heteen kuivaa ja perkkää satavuotisen korven. Siihen ovat liika vähäiset tämän talon varat».

— Ettekö ole pyytäneet apua hallitukselta?

»Eivät näy hallituksen huolet ulottuvan idän hallain häätämiseen. Suo on liika suuri, ovat sanoneet valtakunnan viisaat. Siihen menisivät maan kaikki varat eikä yhden talon hyöty vastaa niin isoja uhrauksia. Koittakaahan tulla toimeen, ehkä sitten saatte apua, kun ensin ovat Pohjan suot peratut, jotka tätä nykyä ovat hallituksen huolena, ja rukoilkaa Jumalaa, että se antaisi teille suotuisempien tuulien puhaltaa».

— Oletteko rukoilleet Jumalaa?

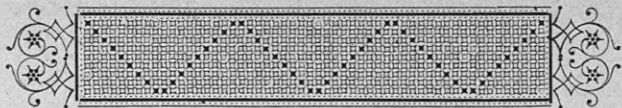
»Liehän tuota sitäkin. Ja välistä pitääkin lomaa. Mutta ei se näy enää kuulevan nykykansan valituksia. Ei ole sitä kuun käännettä ollut tänäkään kesänä, ettei olisi itäsuon vilu vikuuttanut milloin mitäkin toukoa. Ja nyt näkyy aikovan viedä viimeiset. Jos yöksi tyyntyy, niin on mennyttä viimeinenkin vilja».

Alakuloisena hän istui siinä ja hänen surullisten kasvojensa ulkopiirteet kuvastuivat mustina ja synkkinä idän taivasta vastaan, jonka kalpealla, kylmällä rannalla piipotti jäykkä, matala kuusimetsä.

En osannut häntä lohduttaa ja mitä se olisi auttanutkaan, sillä yöksi lakkasi tuulemasta, itäsuo teki tehtävänsä ja pani sen, mikä kesäisiltä halloilta oli panematta jäänyt.



KATAJAINEN KANSALLI-
SUUTEMME



Se ei ole suinkaan sattuman oikku, että juuri me suomalaiset olemme tänne Suomenniemelle pysähtyneet ja siinä näihin päiviin saakka pysyneet.

Täällä on kyllä käynyt muitakin maan haussa. Mutta ne ovat joko läpipihan ajaneet taikka kääntyneet veräjän suulta takaisin. Lappalaisen kynnet eivät saaneet erää Suomen kamarasta, ja pulkissaan poistuivat he vähitellen sinne, missä elatus kasvaa heille itsestään. Ruotsalaiset ottivat haltuunsa rantamaan hedelmällisimmän ruokamullan, mutta kun kahden peninkulman päässä merestä tuli vastaan suo ja korpi, niin siihen he seisatuivat. Mitä itäisiin ystäviimme tulee, niin lienevät kaalimaat ainoat, joita heidän auransa ovat kääntäneet. Ja jos täällä joskus lie hiisiä asunut, niin ovat he tyytyneet olemaan kivenheittosilla kirkkojen kanssa, ja siihen uupuneet.

Suomalaiset, ne olisivat kai nekin löytäneet mehevämpiä maita, joissa rieska ja hunaja vuotaa. Mutta heidän halunsa näyttää aina vieneen heitä kuta karuimmille maille. Ihan kuin uhalla ovat he hakeneet kuivia kankaita, veteliä soita ja synkiä, routapohja-korpia.

On niitä, jotka ovat sanoneet sitä pakolliseksi siirtymiseksi muiden väkevempien tieltä. Minä luulen, että se on ollut heidän käytännöllisin kuninkaan-ajatuksensa. He ovat tunteneet omien sivujensa sitkeyden ja siinä, missä toisten selkäranka olisi rusahtanut poikki, siinä on *heidän* selkäranksa vaan voimistunut. Kuokka on ollut heidän miekkansa ja sillä ovat he valloittaneet itselleen maan, jonka voittajakin on tunnustanut heidän omakseen. Minkä nimellinen hän lienee milloinkin ollut, puhuipa hän ruotsia, tanskaa tai venäjää, lopputulos valloittajain välisistä taisteluista on ollut se, että taistelutanner jäi suomalaisille itselleen. Ulkolaisille uudisasukkaille on se ollut liika kova pähkinä purra. Ja niin se on vieläkin. Jos me ojentaisimme sen vieraille ja sanoisimme: »tuoss'on . . . tule ja ota!», niin ei hänessä kuitenkaan olisi ottajata.

Sentähden me saatamme istua jotenkin huolettomina ja mitään hätäilemättä, »vaikk' onni mikä tulkohon.» Me saatamme tyynesti kuunnella

taivaan tuulien huminata, niinkuin kataja kivisellä mäellä. Yläilmoista iskevä ukkonen musertaa pirstaleiksi korpikuusen, mutta katajikkoon se tupsahtaa voimatonna. Sotaratsut ajavat siitä ylitse ja kanuunavaunujen rattaat taivuttavat sen maata myöten. Mutta kataja ei katkia. Ei synny verihaavaa, ei tule luun vikaa. Kun meteli on ohitse, ojentaa pieni puu lyhyen jäntevän vartensa ja oksa risahtaa oksalle: »kasva sinä sinnepäin, minä kasvan tänne.» Eikä kestä kauvan, ennenkun on jo jalkain jälki ja pyöräin uurtama ura peitossa. Ja kun yliajaja huomenna hakee eilisiä jälkiään, ei hän enää niitä löydäkään. Tie on kasvanut umpeen ja katajikko näyttää koskemattomalta.

Niihin meidän veljistämme, jotka ovat asuinsijoihseen hakeneet pehmeämpiä peltomaita, ovat uurokset tunkeneet syvemmälle. Mutta juuri se, että me valitsimme kovimman kallioniemekkeen, jossa ainoastaan meidän laisemme katajat voivat kasvaa, se oli meidän suurin viisautemme. Se Mooses, joka meidät tänne johti, hän ymmärsi sen omituisen voiman, joka piili hänen kansansa katajuudessa.



KURJALAN RANNALLA





Matala, liejupohjainen sydänmaan järvi, johon soilta valuu mustat, mutaiset vedet. Rannoilla kasvaa paksu ruokkoamaton kahilikko, niinkuin suuri siivoton parta ja jättää ainoastaan keskelle silmäkkeen selvempää vettä.

Sataa tuhuttaa harmaalta, likaiselta syystaivaalta. Luhtaniitty on metsän reunaan saakka vesillä. Metsä on aukomatonta korpea, kaikki puut ovat yhtä korkeita, piipottavia, ohdakkaisia kuusia. Metsän niemekkeessä on lato ja harmaa heinäpieles. Ladon nurkalla kasvaa yksinäinen, karsittu petäjä ja sen kyljessä on pyöreäkitainen telkänpesä.

Kaukaa korven yli häämöittää sateen sisästä harjanne ja harjanteen selällä on haamuja talosta, jonka torppa lienee tämä asumus tässä vähän kuivemmalla ylännteellä, mihin toi minut tuo likainen karjanpolku korven sisästä.

Tuossa ovat talli ja navetta ja aitta ja maan sisään painumaisillaan oleva pirtti. Katot ovat tuohesta ja turpeesta ja ikkunassa on toinen puoli pärettä, reikä rievulla tukittu.

Ruispelto on sängellä, liinamaalla on korvo kumollaan ja aidalla riippuu hallan panemia perunan varsia. Ei näy ketään, missä lienevät asukkaat, ovi on ulkoapäin pönkitetty.

Vetelä tie vie rantaan, jossa on haiseva liinaliko liejukossa, pesurahi sääret sojoina ilmassa, vanteeton kiulu ja vanha venhe, puolillaan vettä, jossa uiskentelee ongen vapa ja hiiltynyt tervashalko.

Rannalla liikkuu harmaan punainen olento: kurja, takkuinen juoksukoira. Näkee oudon miehen seisomassa veräjän suulla, ja säikähtää. Ei haukaha, vaan loikkii häntä koipien välissä pakoon ja retuuttaa mädännyttä kalan ruumista hampaissaan. Varis on istunut aidan seipäässä, se kadehtii koiran saalista, lähtee lentää kahnuttamaan jälestä ja päätyy tuulen kantamana tuohon karsittuun petäjään ladon nurkkauksessa.

Ilta alkaa jo hämärtää, vielä on kierrettävänä järvi ja taloon tuolla mäellä on kaksi neljännestä korpea kulettavana. Vaatteeni ovat likomärät, kengistä tirskaa ilmivesi ja käsiä palelee. Rättkii jo räntää kasvoihin, tuuli ravistelee puoleksi lahon-

nutta pisteaitaa ja soittaa surkeasti valittaen pysyni piipun suuta korvan juuressa.

Tuvan seinämällä tahdon panna tupakan. Taskusta sattuu käteeni palanen vanhaa sanomalehteä. Päivän määrä on poissa, mutta siinä on alku uutiseen: »*Surkeat ovat ajat* tätä nykyä Suomessa. Alakuloisuus täyttää mielet ja ...» Jatkoa ei ole eikä sitä tarvitakaan.



ALAKULOISUUDEN
YLISTYS



Kaukana täältä yksinäisen metsäjärven rannalla, niemen nenässä, missä on pienen mökki, puoleksi hankien peitossa — siellä tahtoisin minä olla.

*

Minulla olisi pienen pirtti, jossa yksin elisin, kissa kehräisi uunilla, sirkka sirittäisi karsinassa ja surullinen kuu paistaisi lumikenttiä pitkin ja jäähileet ikkunassa kimmeltäisivät — siellä tahtoisin minä olla.

*

En ketään kutsuisi luokseni, jotka minua häiriten menneistä ajoista muistuttaisivat. Vaan olisi minulla ainoana ystävänä vaskikielinen kantele, jota uunin pankolla pehmosessa lämpimässä soitelisin ja katseleisin, kuinka kuutamon kuva siirtyisi siltapalkista toiseen.

*

Ja mitä minä soitteleisin? Minä virittäisin vaskeni kielet yksinäisyyden alakuloisuutta ylistämään ja minä hyräileisin haikean mielen sanatonta surua. En raivoisi, en itkisi enkä rintaani repisi — vaan antaisin kyynelettömän kaihon helytellen tyynnyttää mainingitkin menneistä myrskyistä.

*

Ja kun olisin soittanut säveleni loppuun, niin ripustaisin seinälle soiton ja katseleisin synkkänä seisovaa kuusikkoa ja haalean kylmiä hattaroita ja lumen kimmellystä katoilla. Ja rauha olisi rintani täyttänyt ja sieluni sulanut haikean hiljaiseen riemuun.



VANHA VALKAMA



Uuusi aika on aina näyttävintään niin ihanalta ja toivotulta, ja sitä odottaa kuin joutsenta, jonka valkosia siipiä aurinko kultaa. Mutta se on kaunis ainoastaan silloin, kun se ei vielä ole tullut. Niinpiankun se on lentänyt alas rusopilvistään, lihoitellut maahan ja alkanut siellä valmistaa itselleen asuinsijaa, muuttuu se siksi muinaisajan likaiseksi linnuksi, joka turmeli kaiken, mihinkä kosketti!

* * *

Pitkän Soiselän pohjukkaan oli vuosikymmenien, kenties satojenkin kuluessa tuonut sydänmaalaisten kirkkotie. Mäkirinteiltä se painautui notkoihin, ja mutkitteli korpien hämärässä, kunnes yhtäkkiä tuli valoisalle, hiekkaselle rannalle, missä oli kirkkomiesten yhteinen venhevalkama.

Varhaisina lauantai-aamuina oli siinä elämää, liikettä ja iloista puhelua. Kirjavina ryhminä puuhailivat naiset, vedenrajassa pukujaan järjestellen,

ja miehet istuivat rantapenkereellä tarinoiden ja piippujaan poltellen, odotellessaan toisia tuleviksi. Ja kun kaikki saman venheen väki oli kokoon-tunut, niin päästettiin aivot irti rautaisista kytky-vistään koivun ympäriltä, hankavitsat ja tuhdot pantiin paikoilleen ja tapit taottiin reikiinsä kiinni. Ja kun nuo pitkät, solakat tervalaidat olivat ko-histen järveen sysätyt, niin lähdettiin kilvan sou-tamaan kirkolle päin.

Sama oli liike sunnuntaina palatessa. Mutta viikon varrella oli valkama autio ja yksinäinen. Vierivieressään siinä silloin kellottelivat venheet, kaareutuen lahdelman mukaan puoliympyräksi. Ylös hietaiselle rannalle ne olivat vedetyt, huo-rellisesti asetetuille pyöreille teloilleen, kokat arpa-heinää kasvavassa penkereessä kiinni.

Satunnaisesti ohi soutava kalamies niitä mel-kein kunnioituksella läheni, eikä pahin ilkiökään olisi uskaltanut tätä vartioimatonta, koko sen seu-tukunnan yhteistä tavaraa käydä turmelemaan. Kirkkovenheet olivat rauhoitettuja niinkuin kirkon omat kalutkin. Ja rauhoitettua oli rantakin. Ei kukaan tallannut venhevalkaman riippuoksaisia koivuja eivätkä hietikon hienoa pintaa rikkoneet muut kuin piipattavat rantasipit ja rannasta juo-maan tuleva metsähiiri.

Täällä tuntui olevan sunnuntai keskellä viikkoakin ja näytti siltä kuin luontokin tätä paikkaa erityisesti olisi suosinut. Auringon säteet ikäänkuin hyväillen lämmittivät valkoista rantaa ja helällä kädellä kosketti sitä kirkas laine. Ja kun se loiskahtaen poistui maasta takaisin, käydäkseen jällelle jääneesen yhtymään, niin huojuttivat nämä hiljaa ja varovasti ylempänä kasvavaa harvaa ruohikkoa, joka siinä lakkaamatta kahisi ja päättään nyökytti.

Kesäisillä kalastusrstkilläni tänne joskus jouduin ja kun perehdyin seutuun, niin nousin maihin itsekseni tupakoimaan ja piipun polttoajan tekemään seuraa noille venheille, joista jotenkuten tuntui olevan minulle itsellenikin seuraa.

Semmoinen luonne oli tuolla maisemalla ennen, siinä oli oma vanhan ajan viehätöksensä ja alkuperäinen runollisuutensa.

Mutta nyt se on muuttunut ja siellä on nyt aivan toista kuin oli ennen.

Ne ovat rakentaneet höyryvenheen Soiselänkin sisävesille ja se tulee nyt joka sunnuntai lahden pohjukasta kirkkoväkeä noutamaan. Kirkonkylän kauppias on tehnyt talon rannalle ja avannut sinne puotinsa. Entisestä miellyttävästä venhevalkamasta, jota nyt rumasti kutsutaan »rykiranaksi«, ei ole muuta jällellä kuin lahovat rauniot.

Nimen mukana on muuttunut kaikki muukin. Mikä erotus noiden pitkien, ikäänkuin luonnon luomien tervattujen kirkkovenheiden ja tuon siivotoman höyrypurren välillä, josta savua tupruaa ja rasvaa kihoaa ja josta likanen vesi leviää yli tuon ennen niin puhtaan lahden pinnan. Millä röyhkeydellä ovat koivut juurineen maasta kiskotut, kun ovat sattuneet sen uuden kärrytien tielle, joka johtaa laiturilta kauppiaan tavaramakasiiniin. Ja minkä näköinen on nyt tuo hieno hietikko, josta on paras osa pois vedetty täytteeksi laiturin päähän. Ja ruohikko! Sitä tuskin onkaan enää ja se mikä on, se harottaa joinakuina poikkinaisina ruokoina. Halkopinot ovat rehennellen anastaneet melkein koko arpaheinikkopenkereen, jota kirkkoväki ennen käytti tilapäisenä ruokapöytänä.

Venheet ne ovat nyt kokonaan unohtuneet. Uusi aika ei enää tarvitse vanhain apua ja heittää ne armottomasti luotaan. Muutamasta kaikkein suurimmasta nelilaidasta, joka ennen rehoitti ruhtinattarena muiden keskessä, ei enää ole jällellä muuta kuin kaaripuitten luuranko, joka on sekin jo rannan hiekalle hajoamaisillaan. Toiset pienemmät ovat vielä vähän paremmassa kunnossa, mutta lahomaan päin ne ovat nekin. Kukaan ei ole tullut uusia rakentaneeksi eikä paljon vanhojakaan

paikanneeksi. Ei olekkaan niitä nähtävästi enää moneen kesään käytetty, sillä ruoho on ympärillä rikkomaton ja useimman tapin reijästä kasvaa heinätukko. Ne ovat saaneet väistyä entisiltä teloiltaan keskeltä lahden pohjaa ja siirtyä kauvaksi metsään ja mikä minnekkinkin pois meluavan maailman jaloista.

Rykiranta ei minua enää miellytä, niinkuin ennen miellytti venhevalkama. Sen vanhat haltijahenget ovat pois pelotetut eikä uusia ole vielä ilmaantunut. Rantasipi piipattaa toisilla rannoilla ja metsähiiri ei enää uskalla tulla esille.

Työnnän kolmilaitani laineille ja käännän kaihotta selkäni tuolle uudelle, käytölliselle aikakaudelle, joka joskus tuntuu niin kovakouraiselta, sydämmettömältä ja arkipäiväiseltä.



TEAATTERISTA TULTUA



”Elämä on unelmaa” soi vielä korvissani. Tulen juuri sitä katsomasta. Aate tuossa näytelmässä on tehnyt niin omituisen vaikutuksen. Tulluani ulos teatterin ahtaiden seinien sisältä, luulen vasta oikein sen ymmärtäväni. Tuo alakuloinen pessimismi, johonka jo vuosisatoja sitten on tullut kaukainen etelämainen kirjailija, sopii niin hyvin tähän pohjoismaiseenkin ympäristöön. Hän on kuvannut haaveeksi kaiken maailmassa. Ei ole pysyväistä rakkaus, ei kestä kunnia, ei loisto; mahtavuus ja suuruus katoavat; nautinnot ovat virvatulia; ihmisten erilaiset riennot haihtuvat kuin usva. Kaikki on turhuutta, sanalla sanoen. Yksi ainoa teko suo ihmiselle tyydytystä: vasta silloin voi ihminen saada rauhan, kun hän on tehnyt *oikein*.

Klassillisen kappaleen rauha sointuu niin hyvin siihen mielentilaan, minkä ulkomaailma mi-

nussa herättää. On kirkas kuutamoinen sää. Ensimmäinen kuiva talvinen ilta. Taivas puhdas ja maa kylmä. Jotain haaveellisen ihanteellista luonnossa. Se on kuin mietteissään, ei juuri synkissä eikä surullisissakaan. Mutta jotain sillä välillä. Huoneitten totiset ja jyrkät varjot muistuttavat mieltävän otsan ryppyjä.

Siitä on kauvan kuin olen nähnyt tai lukenut semmoista, jota tämä näytelmä kuvaa. Puhtaitten, läpikuultavain aatteiden esittäminen ei kuulu, niin väitetään, sopivan nykyajan ihmiselle. Hän tahtoo nähdä kirjallisuudessaan ihmisiä eikä ihanteita, hän tahtoo tutustua elämään eikä aatteisiin.

Miksi tuntunee tuo väite tällä kertaa niin jokapäiväiseltä, miksi tämä katsantotapa nyt melkein harmittaa? Onko mahdollista, että uuden aikaisen realistisen kirjallisuuden teoriat eivät olisikaan lausuneet viimeistä sanaansa? Olisinko erehtynyt ylenkatsoessani vanhoja klassikoita ja nauraessani romantiikalle? — koskapa tuo pilven takainen draama on minua liikuttanut? — koskapa olen koko illan sen kehittymistä jännityksellä seurannut ja koskapa sen runomitta vieläkin hyväilee korvaani?

Kysyn itseltäni, onko tämä vaan hetken vaikutusta. En luule sitä. Mielen muutoksella on syvempi psykologinen perustus.

Realismilla, sillä, joka kuvaa olot ja elämän ja ihmiset semmoisina kuin ne ovat, on oma viehätyksensä ja klassillisuudella on omansa. Kun on virkeä aamupäivä, kun kadut ovat täynnä liikettä ja vilinää, ja kun menee itse virran mukana, niin sitoutuu silmä siihen, siinä löytää näkemistä ja sitä on huvitettu tarkastamasta. Mutta kun lähenee ilta, kun kadut ovat tyhjät ja taloissa nukkutaan, niin unohtuu edellinen mieliala ja sijaan tulee toinen. Haluaa lepoa, ajatukset irtautuvat askareiden ja toiminnan yksityiskohdista, elämän suuret, yksinkertaiset piirteet alkavat kuulua läpi ja muodostua aatteiksi.

Yksi kirjailija kuvaa yhtä, toinen toista. Mutta molemmat he tulkitsevat todellisia tunteita, molempien aineet ovat yhtä oikeutetut esille tuotaviksi. Ero on vaan siinä, että kun edellinen kosketti yksin soittimiin, niin kosketti toisiin. Se on: eroa ei olekaan olemassa. Mutta *erehdys* on olemassa, jos yhtä suuntaa ylistetään ja toista ylenkatsotaan.

Kuinka turhilta tuntuvat kaikki riidat eri katsojantapojen välillä! Kuinka voi ihmisten näköpiiri olla niin ahdas, ettei hän näe ulkopuolelle oman, hetkellisen mielialansa rajoja! Eikö hän ole huomannut, että hänellä on arkipäivän hyörinä ja tuulinen taivas, mutta että hänellä myöskin on

sunnuntain mietityttävä rauha ja päänsä päällä sen totinen, tyyni sinilaki? Ja kuitenkin julistaa hän yhden aina oikeaksi, ja toisen vääräksi, ja arvostelee sen mukaan kaikki ja tahtoo saada sen muihinkin pakotetuksi.

Hänen pitäisi tietää, että elämä on unelmaa ja että kunkin unelma muodostuu sen kehtolaulun mukaan, mitä meille selittämättömät mielialojemme hengettäret ovat milloinkin päämme pohjissa soittamassa.

Minä tulin eilen liikutetuksi vanhan Calderonin aatteiden soitosta ja minä nautin siitä kauan kävellessäni kuutamoisia hiljaisia katuja.

1 p. lokak. 1890.



VANHA LAULAJA



Usein tapaa jossain kaukaisessa maanpaikassa jonkun noita koko kansan suosimia laulajia, jotka aikoinaan muodostivat tuon kuuluisan miesköörin. Hän on nyt tavallisesti joku hiljainen, vaatimaton virkamies, kiinnitettynä kuiviin soinnuttomiin toimiinsa; useimmittain ovat hänen velkansa suuret, palkka pieni ja tulot vähäiset, jotka tuskin riittävät korkojen maksamiseen ja välttämättömimpien elantotarpeiden suorittamiseen. Seurapiiri on rajoitettu, ympäristö ikävä. Työnteko on vaan velvollisuuden täyttämistä eikä tuota mitään huvia. Tuomari hän voi olla hyväkin, toinen voi olla säntillinen kamreeri, asemapäällikkö tai kolleega pikkukaupungin koulussa. Hän suorittaa tehtävänsä ajallaan ja tekee tilit määräpäivälleen. Mutta elämässä on kuitenkin jotain puoli-naista ja usein pyrkii mieli haikeaksi. Hän kaipaa laulua ja noita vanhoja, hauskoja tovereita, joita tämä laulu yhdisti toisiinsa.

Yksinäisinä hetkinään, kun talvinen iltahämärä tupsuttaa pimeää huoneesen, hän alakuloisena ja kaukomielenä hyräilee omaa ääntään, sitä, jota hän köörissä ollessaan niin suurella menestyksellä lauloi.

Ne herättävät monenlaisia muistoja nuo hyräily-otteet tutuista sävelistä. Hän muistaa niin kirkkaasti, kuinka hän ensiksi tuli ylioppilaslaulajana huomatuksi ja sen jälkeen tuohon valiojoukkoon otetuksi; — kuinka hän joutui pääkaupungin parhaimpiin seuroihin ja oli kaikkialla tervetullut vieras; — kuinka hän suurissa, isänmaallista innostusta kajahtelevissa konserteissa lauloi sooloaan toisten säestäessä ja sai omistaa itselleen parhaan osan hurmautuneen ja seisoaalleen kohahtavan yleisön suosionosotuksista; — kuinka hän oli mukana Pietarissa ja Moskovassa, lauloi lempeän ja viehättävän keisarinnan balkongin alla ja ajeli hovin vaunuissa leveää Newskiä; — ja kuinka sitten tulivat matkat länteen päin, laulajaiset Tukholmassa ja Kööpenhaminassa . . . päiväpaistetta tyvenillä saaristo-ulapoilla, huviretkiä liputetuissa laivoissa, kukkaissadetta, kauniita naisia, helliä silmäyksiä ja lopuksi haikea ero rakkailta rannoilta, väririkkaiden päivänvarjojen hvvästiä viuhtoessa ja sormisuukkosten vallatton ina kaa-

rina lennellessä yli isonevan juovan laivasillalta poistuvan laivan kannelle!

Ja mikä kansallinen sankari kotiin tultaessa noilta riemuretkiltä, joista oli kirjoitettu, että pienen maan maine oli heidän kauttansa levinnyt sinne, missä meitä tuskin tiedettiin oleviksikaan! Olla yksi tuon pienen valiojoukon muutamista harvoista, jotka olivat tehneet isänmaallisen urotyön ja joita kotona ovat ihaellen kadehtivat! Ja tietää, että oli tenoorillaan aivan tuntemattomia sydämmiä hellyttänyt! Ne eivät siellä hänen oudon kielensä sanoja ymmärtäneet, mutta niiden paljas sointu sai jo niiden sisältöä aavistamaan, se hurmasi muukalaiset ja herutti silmän kulmasta monen salaisen kyyneleen.

Mutta kenties kaikista unhoittumattomimpia olivat sittenkin ne hetket, kun pienissä kööreissä eri pöytien ääreen istuutuneina laivan kannella valoisina, lämpiminä kesäöinä toverien kanssa sullettiin hienoihin, ihanteellisiin mielialoihin. Haa-veksiva silmä noudatteli jällelle jäävien saarien rantapuita, äänet otettiin puhtaammin kuin koskaan ennen ja ajatus oli kiinnitettynä rakkaasen olentoon, jonka kotona omisti — tai jos ei omistanutkaan, niin ainakin sen kuvaili. Silloin he eivät ajatelleet yleisöään, ei menestystään, he olivat jokainen taiteilijoita ja nauttivat ainoastaan

taiteestaan. Sellaisten hetkien tunne-elämän vi-
vahduksia, niitä ei ymmärrä kukaan, joka ei ker-
ran itse ole laulanut mukana.

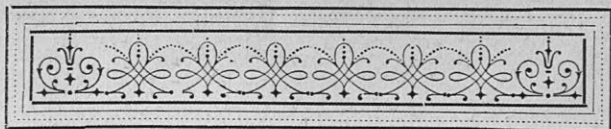
Se oli huoletonta, ihanaa aikaa . . . Mutta
nyt se on mennyttä kaikki, haihtunut unelmaksi,
ja koko laulukuntakin hajonnut. Paitse noita muu-
tamia iloisia muistoja, jotka nekin yksinäisyydessä
muuttuvat surullisiksi, ei siitä ole muuta tähdennä
kuin valkoinen, kellastunut lakki, valokuvataulu
seinällä ja sen päällä kuivunut kukan lehti, jonka
aikoinaan rintaan kiinnitti yksi niistä monista, joi-
den nimetkin jäivät tietämättä. Hän on kuin
vanha arpinen sotavanhus, jota eivät enää ole-
vaksikaan muista muut kuin ne, jotka ovat ajau-
tuneet yhtä kauvaksi entisestä elämästä kuin hän
itsekin.

Välistä heitä sentään sattuu yhteen kesäisissä
juhlista niin monta, että saavat kvartetin kokoon.
Kuinka he silloin laulavat kuin pakahtuneen sy-
dämen kyllyydestä! He kertovat vanhimmat lau-
lunsa ja läpikäyvät kauneimmat muistonsa. Hei-
dän pikku kööriensä kasvaa siinä suureksi ja mah-
tavaksi, heidän omat korvansa kuvailevat sen yhtä
moninkertaiseksi kuin se oli entisinäkin aikoina.
He kuulevat Olav Tryggvasonin ukkosena jymäh-
televän sadasta rinnasta ja näkevät aavain ulap-
pain eteensä aukeavan.

Tieto on levinnyt siitä, että on vanhoja laulajia koolla. Ja ikkunain alle tai puutarhan pensaiden taaksi hiipii varpaillaan harras kuulijajoukko, joka yhtäkkiä täydentää vanhat muistot remah-
taen lämpimiin käsientaputuksiin ja innokkaisiin hyvähuutoihin. Vanhat laulajat juovat maljansa pohjaan ja laulavat totisen tyytyväisinä edelleen.



PURJEITA KUIVAAMASSA



Me istuimme, kaksi nuorta aviomiestä, kesä-
huvilamme verandalla. Olimme nukku-
neet ruokalepomme ja nautimme nyt kah-
via tupakoiden ja katsellen järvelle, jossa puhalti
tasainen, mutta täyteläinen etelätuuli, ja jonka
pinta oli väkevän sininen.

— Nyt on hyvä tuuli, sanoi ystäväni, ja minä
myönsin olevani samaa mieltä.

Mutta me itse emme olleet hyvällä tuulella.
Me istuimme syrjittäin toisiimme ja vaikenimme.
Katselimmehan vaan happamina selän toiselle
puolelle, josta häämöitti pienen kaupungin valko-
nen ranta-ravintola, ja palasimme sieltä tuijotta-
maan purjevenhettämme, joka keikaili aallokossa
lähellä rantaa ja kiskoskeli levotonna ankkuri-
köyttään. Se oli meidän yhteistä omaisuuttamme,
me olimme sen yhdessä rakennuttaneet, itse sen
maalanneet ja itse purjeilla varustaneet. Se oli

ollut viime talvemme hupaisin tehtävä, iltakaudet olimme siitä lasiemme ääressä puhuneet ja koko kevään sen kanssa puuhanneet. Emmekä nyt koko kesänä ajatelleet muuta kuin sopivia tuulia. Ja sitä me nyt taaskin ajattelimme.

Mutta samalla ajattelimme myöskin, että me onnettomuudeksemme olimme naimisissa molemmat, että meillä oli nuoret kauniit rouvat, jotka meitä »äärettömästi» rakastivat, mutta jotka eivät rakastaneet purttamme. Joka tilaisuudessa koettivat he häntä halventaa ja alkoivat haukotella, kun me puhuimme purjehtimisesta. Ja jos me emme hetikohta lakanneet, niin tulivat he pistelijäksi ja ivallisiksi ja tekivät viittauksia miesten pienistä passiooneista. Me kun emme olleet ymmärtävinämme, niin he loukkaantuivat ja menivät metsään, kukin tahollensa. Me heitä lepyttämään, mutta silloin syyttivät he meitä siitä, ettemme heistä välittäneet, että heitä tahallamme laiminlöimme, että meillä oli ikävä heidän seurassaan, että miksi sitten olimme menneet naimisiin, kun emme heitä kuitenkaan rakastaneet.

— Mutta elä nyt ole lapsellinen, sydänpäpyseni . .

— Elä! Anna minun olla yksin . . mene nyt sitten purjehtimaan . . enhän minä tahdo sinua estää . . Ka, mene nyt, ystäväsi jo on levoton . .

— Enhän minä tahdo, jos et sinä . .

— Mutta minä *tahdon*, että menet purjehtimaan . . muuten menee taas hyvä tuuli hukkaan . .

— Mutta tule sinä mukaan!

— En! Näenhän minä silmistäsi ja kuulen ihan selvään äänestäsi, että teillä on hausempi purjehtia kahden . . me teitä vaan häiritsemme.

Enkä minä saanut mitenkään vaimoani vakuutetuksi siitä, että voinhan siltä rakastaa häntä, jos rakastan purjehtimistakin. Minun täytyi vannoa ja suuteloilla selittää, että minä en vähääkään välittänyt koko purjehtimisesta. Ainoastaan silloin kai minun *täytyy* mennä, jos ystäväni minua välttämättömästi vaatii mukaan.

Ystäväni lienee antanut saman lupauksen kuin minäkin, sillä emme olleet koko viikolla yhtään kertaa ulkona. Me olimme käyneet joka päivä marjassa rouviemme kanssa, olimme tehneet kahvi-retkiä pellon aidan taaksi, istuneet huvimajassa ja lukeneet heille ääneen.

He olivat onnellisia, he loistivat tyytyväisyydestä ja he laittoivat meille makeita ruokia. Mutta me tulimme yhä synkkämielisemmiksi, me tunsimme itsemme syyttömästi kärsiviksi, meillä oli ikävä ja sentähden istuimme nyt alakuloisina ja äänettöminä, sanaakaan vaihtamatta.

Tuuli oli niin mainio ja tasainen, venhe niin viehättävä ja menon haluinen. Mutta me emme uskaltaneet ajatellakaan purjehtimista. Joskus kenties, kaukaisessa tulevaisuudessa, kun meitä ei enää niin äärettömästi rakastettaisi, me kenties saisimme vapautemme takaisin. Tänä kesänä ei muuten kuin ehkä vaan sattuman avulla, salaa, silloinkun he olivat poissa jossain . .

Palvelija kulki ohitsemme ja minussa oli syntymäisillään raivoisa päätös tilata konjakkia kahvin mauksi ja juoda itseni juovuksiin ja sanoa heille totuus. Olisi kai sitä siellä karahviinin pohjassa siksi tähdettä. Mutta silloin kysyi ystäväni äänellä äänellä:

— Missä ovat rouvat?

— Rouvat menivät marjaan ja käskivät sanoa, että kyllä he sieltä pian tulevat.

— Kuinka pian?

— Ei ne muuta sanoneet kuin että pian.

— Saat korjata pois kahvin.

Ja minäkin jätin nyt aikomukseni vaatia konjakkia. Minä olin luullut, että he istuivat huvimajassa ja odottivat meitä — lukemaan.

— Et sinä ole kuivattanut purjeita tämän aamuisen sateen jälkeen? arveli ystäväni yht'äkkiä hiukan epämääräisellä äänellä.

— En ole.

— Onko sinulla kenties mitään erityistä toimitettavaa tänään?

— Ei minulla ole mitään erityistä. Kuinka niin?

— Niin, minä vaan muuten ajattelin, että ehkä voisimme samalla tehdä pienen kierroksen järvellä.

Hän oli siis sen ensiksi ehdottanut. Minä voisin aina sanoa, että kun hän oli tahtonut minua mukaansa, niin minun täytyi lähteä.

— Sama se jos teemmekin.

— Jos sinua omasta puolestasi huvittaa?

— Kyllä, hyvin mielelläni . .

Se veijari. Nyt oli hänenkin pakoretkensä turvattu: hän tulee sanomaan, että minuakin oli huvittanut.

— Niin no, jos mennään, niin mennään pian . .

— Minä olen hetipaikalla valmis.

Me vältimme koskettamasta kysymystä, jota kuitenkin kumpainenkin ajattelimme. Mutta sen teki piika, joka näki valmistuksemme: ystäväni haali taskuunsa useampia laatikkoja tulitikkuja, minun taskuni olivat paperossi-puntteja pullollaan ja kummallakin oli meillä palttoo käsivarrella. Hän näet huusi jälkeemme kyökin ovelta:

— Viipykö herrat kauvan vesillä, jos rouvat kysyy?

— Sano rouville, että tänä aamuna on sata-
nut ja että meidän täytyi mennä purjeita kui-
vaamaan.

Jos olisimme itseltämme ilenneet, niin oli-
simme menneet juoksujalassa rantaan. Nuolena
lensi soutuvenhe teloiltaan vesille ja yhdellä työn-
täisyyllä oli se sluupin kupeella.

Millä nautinnolla minä päästelin auki purjeita
ja mikä suloinen soitto oli minulle rissain narina!
Millä intohimolla heitti hän vettä venheestä ja
millä nopeudella hän sukki purjenuorat reikiinsä!
Ja meiltä kummaltakin oli jäädä henki vetämättä
siitä ilosta, että nyt vihdoinkin oli päästy. Minä
olin kerran horjahtaa järveen ja hänen kätensä
vapisi, kun hän sovitti peräsimen vartta paikoilleen.

Jos ne nyt vaan eivät tulisi kotiin, ennenkun
me olisimme rannasta irti! Mutta jos ne nyt tuli-
sivatkin, niin sanoisimme, ettemme olleet heitä
huomanneet. Ja jos ne huutaisivat pihasta —
rantaan eivät ehdi tulla, ennenkun olemme val-
miit — niin puolustautuisimme sillä, että kun aallot
kohisivat kiviä vasten, niin oli mahdoton mitään
kuulla . . .

Mutta ei kukaan tule eikä kukaan huuda.
Me saamme purjeet auki ja ankkurin ylös ja pus-
kemme vapautettuina ulapalle, kokka suoraan kau-
punkia kohti.

Tunnissa olemme siellä ja kahdessa tunnissa takaisin, jos tunnin viivymme perillä.

Ei kumpikaan sitä ehdota, mutta kun vuoro-
tellen olemme perässä, niin ei muuta suuntaa toi-
nen eikä toinenkaan.

Sieltä kuuluu rantaravintolasta jo soittoa.
Tuolla takana on huvilamme pienenä ja epämää-
räisenä.

Purjeet ovat aikoja sitten kuivaneet — jos
ne olivat olleetkaan märät, jota emme lähdön kii-
reessä joutaneet katsomaan.

Huomaamme yht'äkkiä, että matka on jo yli
puolen. Me olemme taas kerran, pitkien aikojen
perästä, nuoria naimattomia miehiä jälleen. Me
olemme unohtaneet rouvamme, haihtuneet huolis-
tamme. Ja arvelematta laskemme me jo suoraan
sanattoman sopimuksen mukaan rantaravintolaa
kohti, käännyimme kauniisti sillan sivuun . . ja
kuivaamme siellä purjeitamme seuraavaan aamuun,
jolloin päivän koittaessa alamme paluumatkamme
— soutamalla.



SURULLINEN TARINA
JÄNIKSEN POJASTA



— Sinulla on nyt yhtä suuret silmät kuin minullakin, puhui emäjänis pojalleen ja kepsahti takajaloilleen istumaan korvat pörhössä ja etukäpälät lerpallaan.

Poikajänis kepsahti istumaan vastaan, korvat samalla lailla pörhössä ja etukäpälät samalla lailla lerpallaan.

— Niin, niin, se on totta, sanoi äiti. Minulla on jo kohta toiset hoidettavana. Sinä saat mennä. Ka, mitä katselet, mene nyt!

Pikku pupu ymmärsi, että leikki oli kaukana, ja että äiti tarkoitti totta sillä, mitä hän sanoi.

Hän tuli hämilleen, silmän kalvo hämärtyi epämääräiseksi, ja hän laskeutui hiljaa etujaloilleen, niin että ristiturpa maata kosketti. Olisi tehnyt mieli hellytellen puukata äitiä kylkeen, lepyttää hänet kömpelöllä hyppäyksellä ja lyödä kaikki leikiksi. Mutta äiti tekeytyi yhä ankaram-

maksi, ja pyöristi silmänsä entistään pyöreämmiksi. Ja pupu luikahti hänen ohitsensa ja kyykki lyhyissä potkuissa pensaikkoon.

Hänen järkivähänsä sanoi hänelle, että hän nyt oli hyljätty ja että hän kärsi syyttömästi. Hän kulki nureilla mielin suoraan eteenpäin. Hän tuli karjan polulle, mutta ei seisahtunut katselemaan. Hän kohtasi lammaskatraan, mutta ei jäänyt sitä töllistelemään. Hän oli loukkautunut ja hän tahtoi sitä osoittaa. Maat tulivat tuntemattomiksi, vaan hän ei siitä välittänyt. Hän menee näin, menee niin pitkälle kuin metsää riittää — koska ovat hänet kerran hyljänneet. Olkaat tuossa ahon pyörylät, olkaat lehdot haapoineen, niityt hienohelpeisine heinineen ja notkot karvakortteineen. En huoli, en välitä, kuolen nälkään — sittepähän korjaavat.

Mutta ilma oli niin kaunis, kesäinen iltapäivä oli niin herttainen ja lämmin. Ja juuri kuin jänis luuli olevansa synkimmän näreikön peitossa, niin loppui metsä ja hän oli niityn reunassa, ladon takana, lähellä pellon aitaa ja tuolla oli talo ylempanä.

Hän seisattui ja kuunteli. Siellä liikuttiin, piika huhusi lehmiä kotiin ja niiden kellot kalkattivat jo hänen selkensä takaa. Ne olivat tuttuja

kelloja, hän oli kuullut ne joka päivä. He olivat kulkeneet koko kesän yksillä laitumilla.

Samassa oli jänön pieni suru unohtunut. Hän ei ollutkaan ihan yksin. Ja hän kapasi kahdelle jalalle, kun kellokas pisti päänsä esiin ja ammahti pihaan päin. Se se oli, tuttu toveri . . . ei nyt enää hätää mitään.

Hän uskalsi ulos niitylle, hiipi ojan vartta ja teki pienen retken ladon kupeelle, josta kuitenkin kääntyi takaisin metsän rantaan. Siellä löysi hän lehtoniemekkeen laidasta tuuhean pikku kuusen jonka juurelle paneutui levähtämään.

Hän nukahti siihen mielenliikutuksesta uupuneena, pää olkapäitten välissä ja korvat supussa selän päällä. Ja vasta iltayöstä hän heräsi. Hän tunsu kalvavaa nälkää. Mutta hän osasi jo tien niitylle hienohelpoiseen heinikkoon; sieltä täältä haukkasi hän karvakortteen latvaa ja sipulsi sen pieneksi. Niitty oli vielä tekemätön, heinikko korkeaa ja tuskin yletti hän takajaloilleen nousten näkemään muuta kuin latvat puista, kaivon vintin tuolla talon luona ja tuparakennuksen harjan.

Hän oli syönyt nälkensä sammuksiin ja lipaisut ojasta vettä kielellään. Ja ennenkun oli tullut aamu, niin oli hän jo tottunut uuteen elämäänsä, päättänyt jäädä tänne, ja emo oli hänelle enää vaan kaukainen muisto. Hän tarkasti varovasti

seudun. Vähitellen kävi hän itselleen omat säännölliset polkunsaa, joita myöden asteli tuumaakaan syrjään väistymättä. Hänellä oli aidoissa omat kolonsaa, hän valitsi määrätyt ruokapaikkansa, ja joi omasta suohaudastaan. Hän tottui siihen, että tämä kaikki oli hänen omaansa, ne oli hänen puitaan ja pensaitaan, hänen oli tämä metsikkö ja tuo niitty latoineen, hänen oli talokin tuolla loitompana, jossa päivällä liikuttiin ja pajatettiin, mutta yöllä asetetuttiin hiljaa olemaan, siksi aikaa juuri kuin oli hänen määränsä liikkuua.

Kukaan ei häntä häirinnyt. Lapset kävivät kyllä marjassa ja kulkivat ihan hänen ohitsensa. Mutta kun hän silloin emän neuvoja muistaen painautui maata vasten, ei karvaakaan värähtänyt, ei ripseäkään räpäyttänyt, niin ne menivät näkemättä ja painuivat kauvemmaksii hakametsän peittoon. Niittymies kun ensii kerran viikatettaan hioi, niin säikähti hän pahanpäiväiseksi, loikkasi kolme laukkaa makuupaikastaan ja sydän oli haljeta. Mutta kun ei sekään tullut lähemmäksi, niin rauhoittui hän, palasi takaisin ja tottui siihenkin. Sitten se alkoi soida yhä tutummalta ja sekautui hänen jokapäiväisiin unelmiinsa. Hän vähitellen oppi ulkoa kaikki äänet, ihmisäänet, kellojen kilinän, rattaiden kolinan, kyntömiehen huudot ja hevosten hirnunnan.

Kesäkauden hän kuppelehti hyvähajuisessa heinikossa, kehittyi, lihoi ja tunsu kummaa voimaa jalkajänteissään.

Niitty oli niitetty, päivät lyhenivät, yöt piteni ja tuli rumat syksyiset ilmat. Metsä rapisi yhtä mittaa, lehdet pelottivat pudotessaan, kahisivat niin oudosti ja lehto ei enää suojannut. Saloilta kuului pauketta, haukuntaa ja meteliä. Hän ei ymmärtänyt mitä se oli, mutta hän aavisti, että se ei ollut hyväksi. Kerran hänen ohitsensa kulki isoja olentoja ja niittyä pitkin juosta roihotti nuuskiva, päristelevä peto. Heillä oli paha mielessä noilla, hän kuunteli silmät jäykkinä päässä ja hänen takajalkansa jo ponnistelivat lähtemään. Mutta hän painautui vielä ja pelastui. Ne menivät sivu eivätkä tulleet enää toista kertaa.

Eräänä päivänä kävi hän kovasti kummiinsa. Hän nuoli kápäliään ja kupeitaan eikä tuntenut omia karvojaan. Hän oli alkanut valjeta. Mitä se merkitsi? Mitä hullua tämä oli?

Kaikki muu musteni ympärillä ja hän itse vähitellen valkeni. Hänestä tuntui, ettei hänellä ollut turvaa missään, että hänet keksittiin pitkien matkojen päästä ja että puut ja pensaikot häntä sormella osoittelivat. Jos hän vähänkään minnekkä liikahti, oli harakka häntä nauramassa ja närhi rääkymässä hänen päänsä päällä. Häpeis-

sään haki hän suojaa sakeimmissa näreiköissä, ei uskaltanut aukeille paikoille ja pysyi poutaöinä kokonaan piilossa, nälänkin uhalla. Ja se yhä vaan paheni, hän valkeni valkenemistaan ja oli joutua ihan epätoivoon itsestään.

Mutta eräänä päivänä, kun hänen, maksoi mitä maksoi, täytyi lähteä piilostaan ruuan hakuun, odotti häntä iloinen hämmästys. Hän oli lentää selälleen ihmetyksestä. Maa oli valkea ja seudut ihan outoja. Ja kun hän kääntyi jällelleen katsomaan, niin oli merkkiä lumessa. Hän palasi takaisin ja meni eteenpäin ja aina syntyi niitä samanlaisia, mihin hän vaan kulki. Hän puhaltui syrjään, mutta siinä ne olivat taas, kun hän muuttui toiseen paikkaan. Tämä oli kovin hupaista ja hullunkurista. Hänen olisi tehnyt mielensä kohti kulkkuaan nauramaan.

Sitä oli joka paikassa tuota valkoista, sitä tippui taivaastakin kypälille ja nuuskivan nenän päälle. Ja kaikkialla oli samanlaista. Musta palokin yhtä valkeana kuin ahot ja niityt. Aivan samanlaisina kuin hän itsekin. Maailma oli muuttunut hänen näköisekseen.

Talven tullen heräsi hänessä uusi virkeys. Hän tunsu välistä vastustamattoman halun lähteä laukkaamaan suoraan eteenpäin lumikenttiä pitkin, joita oli kaikkialla. Kaikki häiritsijät olivat aikoja

sitten kadonneet. Ei kuulunut haukuntaa, ei ihmistenkään ääniä talon ympärillä. Ainoastaan reen jalaksen ritinää ja kaivon vintin narinaa. Tiainen oli toinen toveri, ja toinen puun kylkeä takova tikka.

Kuutamo-öistä teki hän itselleen juhlahetket. Kun hän oli laihoalmeessa illastanut, niin lähti hän huvittelemaan.

Talo tuolla se häntä erittäinkin viehätti. Hänessä kehittyi hurja himo mennä niityn aidan luo, ja hän meni. Siellä oli rako aidassa ja hän pistäytyi siitä sisään. Seisattui keskelle peltoa ja arveli. Uskalsi jo riihelle asti, joka lämpesi. Nuuskiskeli savuista ilmaa, kiersi ruumenhuoneen taaksi ja astui epähuomiossa olkikupoon, jonka kahauksesta säikähti niin, että potkasi pitkän syrjähypyn lumikinokseen. Sillä kertaa ei mennyt sen edemmä.

Mutta seuraavana yönä oli hän rohkeampi. Hiipi riihen edustalta tietä myöten pihaan, jossa seisattui tuvan ja tallin väliselle solalle. Kartanolla oli reki ja vesisammio.

Tallissa purra rouskutti hevonen, mutta muuta pelättävää ei näkynyt.

Hän oli nyt nähnyt sen, mitä aina oli uteliaisuudella halunnut. Ja tyytyväisenä palasi hän entisiä jälkiään pellon yli ja niityn poikki takaisin näreikköönsä.

Näin yhden kerran mielensä rohkaistuaan, teki hän saman retken joka yö, kun oli pakkanen ja tahtoi tulla kylmä yhdessä kohden. Hän laukkaili lämpimikseen ristiin rastiin kaikki lähiseudut, pani välistä iloiseksi hyppelyksi niityillä ja pelloilla ja temmelteli oman kuvaimensa kanssa kuumtamossa. Hän hallitsi koko ympäristöä, polki itselleen kovat tiet kinoksiin, kulki ne auki pyryjen jälkeen ja piiritti niillä koko talon.

Sattui sitten erään kerran, kun hän korvat pörhöllään tepasteli tallin edustalla, että tuvan mustasta ovesta astui ulos valkea kamala aave. Kurahtaen karkasi jänö solan suuhun, kuuli takanaan kiljahdettavan ja kämmeniä lyötävän yhteen. Oli satanut vitiä ja lumipilvenä pölysi hän ennen tehtyä jälkeään aitaa kohti, huimentaan vauhtiaan alamäessä.

Silloin kuului hänen suustaan surkea parahdus, jonka jäinen metsänranta heikkona kaikuna kertoi, hän tuuskahti turvalleen lumeen, retkahti siitä selälleen — ja oli kuollut. Takajalka oli tarttunut jalen alla väijyvään rautaan.

Säikähdyksestä halkesi hänen hauras sydämensä. —

Kuolema tuli niin äkkiä ja odottamatta, ettei se ennättänyt painaa kauhistustansakaan hänen kasvoilleen.

Hän heitti henkensä kauniina, kuutamoisena yönä, ja huomenna kantoi talon pikku poika hänet jäätyneenä kurikkana riemuiten kotiinsa.



METSÄMIEHEN MUISTELMA



Meitä oli viisimiehinen, vakituinen metsästysseurue, jotka pitkin syksyä emme juuri muuta tehneet kuin ammuimme jäniksiä. Olimme vuokranneet Sorsasalmen saaret omituisiksi metsämaiksemme ja kerran syksyssä teimme sinne suuren retkemme.

Ne olivat alavia, lehtosia saaria, jonne jänikset kernaasti kokoontuivat talvella haapoja jyrsimään ja jonne jäivät koko kesäksikin elämään mainiota elämää mehevillä lehtoniityillä, vereksillä ahoilla ja laihosilla pelloilla. Eivät heitä siellä sulan aikana ketut eikä koiratkaan ahdistelleet niinkuin mannermaalla. Rauhassa he sikisivät kolme kertaa vuodessa ja parvittain näkivät nuottamiehet heidän kesäisinä öinä kuppelehtavan rantamättäiköllä. Mutta kukaan ei uskaltanut heitä hätyyttää, sillä ainoastaan meillä oli avain tähän aarreaittaan, me olimme ostaneet metsästysoikeuden

kaikkiin saariin, kuuluttaneet uhkasakon ampu-
misesta ja »rauhoittaneet» koko seudun.

Viime syksynä olimme taas sinne lähdössä. Pienen höyryvenheen perässä me istuimme metsästyspuvuissamme ja koirat, kolme parasta ajajaa, ojentelivat päitään kokkalaidan yli nuuskien raitista tyyntä syysilmaa. Kellertävän kirjavat saaret kuumottivat jo etäämpää ja kangastus kohotti ne korkealle veden pinnasta. Me olimme äärettömän tyytyväisiä ja onnellisia, olimme syöneet voimakkaan aamiaisen ennen lähtöämme ja nautimme nyt hienoista sikareista metsästysjuttuja kertoen. Kokassa oli olutkoreja päällekkäin ja perämiehen vieressä vasunen silkkipaperiin kääräistyjä konjakki- ja punssipulloja, joista päättyneen metsästyksen jälkeen oli aikomus tehdä iloinen illanvietto.

Sydän on tällaisissa tilaisuuksissa herkkä kuin haavan lehti, vieraimmatkin veljeytyvät ja tuntuvat toisilleen vanhoilta tutuilta. Sitä tulee melkein jalomieliseksi, olisi valmis sopimaan pois kaikki vanhat vihat, ei ole katkera ketään kohtaan, on sanalla sanoen sopusoinnussa itsensä ja maailman kanssa. Ja siihen vaikuttavat melkein yksistään jänikset ja varmuus siitä, että retki on onnistuva. Riistahan on siellä niinkuin orrelta otettavana. »Nyt on kello kymmenen, puolen tunnin kuluttua ollaan maissa ja minä uskallan lyödä vetoa, että

tunnin päästä on jo ensimmäinen jänis ammuttu.» Ja jokainen kuulee jo haukun helisevän ja näkee itsensä niityn rannassa hiljaa väijymässä, valmiina laukasemaan.

Alkavat jo lähestyä Lehtosaaren rantaniityt ja niiden laiteilta tuuheata, salaperäistä lehtoa, jonne piiloutuneet jänikset jo kuullevat tulomme ja jonne koirat heitä jo aavistellen vainuavat.

Olemme astuneet maihin, koko talon väki on rannalla vastassa ja isäntä vakuuttaa, että saari kuhisee jäniksiä niinkuin muurahaismätäs muurahaisia.

Ei ole meillä aikaa nousta pihaan, koirat laukkaavat jo pellolla, yöllisiä jälkiä noudatellen, ja me kiiruhdamme mukaan.

Tuskin olemme ehtineet metsän rantaan, niin räjähtää jo haukunta, jänis on jaloillaan ja miehet hajaantuvat kuin akanat tuuleen hakeakseen kukin parasta väijymäpaikkaa.

Samassa paukahtaa jo ensimmäinen laukaus, sitten heti perässä toinen ja raikkaan aamuilman halkasee iloinen: »all's todt!»

Niinpiankun yksi otus on kaatunut on koirilla jo toinen ajettavanaan. Ja kerran alkuun päästyään käy haukku melkein katkeamatta koko rupeaman. Harmaita eläviä vilisee joka solalla ja joka aholla ja jäliltään haihduttaakseen ne mennä

rätkivät vetisiä rantojakin. Joskus niitä on kaksittainkin koirain edessä, toisen kerran on kullakin oma ajettavansa. Pienessä saarella ne juoksevat ristiin rastiin päättöminä ja huumautuneina koirien kiljunnasta, pyssyjen paukkeesta, miesten huudoista ja omasta hädästään. Juuri kun luulevat päässeensä piiloon ja ovat painaneet päänsä näreesen, on koiralauma kintereillä ja täytyy taas pelastautua aukealle. Vaan siellä leimahtaa salama silmiä vasten, hän hyppää satutettuna ilmaan ja taittaa niskansa alas tultuaan. Savupilvi pysähtyy tyynessä säässä paikoilleen, tarttuu niityn pensaihin ja sen seasta näkyy ampuja kiikuttavan takajaloista saalistaan, jonka ympärillä koirat nyt äänettöminä loihuavat. Sillaikaa on pyssyn pamaus lähtenyt maailmata kiertämään, on räikynyt pitkin järven rantoja ja palaa nyt Koivulan mäen rinteeltä moninkertaisena takaisin.

Päivä on jo puolissa, kun koirat vihdoinkin väsähtyvät ja miehet kokoontuvat heinäladon eteen saaliitaan teurastamaan. Meillä on niitä kanto-kuorma kullakin ja me loistamme innosta ja kuumuudesta.

— Se oli ryöpäkkätä! Viisitoista jänistä viiteen mieheen vajaassa neljässä tunnissa!

Me tahdomme jokainen kertoa, missä olimme seisseet, mistä jänikset olivat juosseet, kuinka

olimme silloin ampuneet ohi ja mikä siihen oli ollut syynä. Kaikki puhuvat, mutta ei kellään ole aikaa kuulla.

Me asetumme puolikehään saalisryhmän ympärille ja hautajaismalja kiertää kädestä käteen.

Puukot sivalletaan esille, hihat kääritään kyynärpäihin ja teurastus alkaa. Höyryävät sisälmykset vedetään ulos, sydämmet ja maksat heitetään koirille, jotka uuvuksissaan niitä tuskin maistavat. Ainoastaan veri niille kelpaa, tarjottuna metsämiehen kuperasta kourasta. Sekin pitää viedä heidän eteensä ja lakittuaan jäävät he, veriset kielet suusta valuen, siihen läähättämään.

Mutta ei tule päähänkään, että vielä lakkaisimme. Vielä näkee ampua pari tuntia, saaren paras pää on nykäsemättä ja jos mieli ehtiä huomenna muuanne, on Lehtosaari tänä iltana saatava puhtaaksi.

— Olisihan hullua keskeyttää, kun kerran olemme alkaneet.

Usutetaan koirat jaloilleen ja metsästys alkaa uudelleen.

Minua jo hiukan kyllästyttää. Välinpitämättömänä astun pyssyn hihna olalla rantaa myöten, josta vesi on laskeutunut pois ja jossa ruohokko kasvaa kuivalla maalla. Hiljaa ja surullisesti lipattavat laineet, aurinko on mailleen menemäisillään,

pää ikäänkuin alakuloisesti kallellaan. Rantasavikolla näkyy äsken juosseen jäniksen jälkiä. Hän on raukka harppaillut viimeisen henkensä kaupalla, kaapaissut maata varpaat harrallaan, epätoivoisen pitkissä laukoissa. Se on kai tuo viimeksi ammuttu, jonka olin haavoittanut puolen toista sadan askeleen päähän ja jonka koirat ottivat niityllä kiinni. Rääkyi niin pahasti, henki oli sitkeässä eivätkä saaneet sitä tapetuksi, ennenkun minä tulin ja polin anturan korolla rikki pään. Toinen silmä puhkesi, toinen jäi lasisena tuijottamaan ja valkoset etuhampaat irvistivät niin turvattomina . . .

Voisi tämä jo riittääkin —

Mutta yhtäkkiä ulvahtavat koirat yht'aikaa kolmesta suusta haukkumaan ja etenevät niemen kärkeä kohti. Samassa he lakkaavat, yhtyen hetimitä taas täyttä kurkkua huutamaan. Haukku on seisattunut yhteen paikkaan ja jänis on nähtävästi juossut piiloon.

Hellät tunteet ovat samassa silmänräpäyksessä haihtuneet. Temmaisten pyssyn käteeni juoksen minä, risujen kasvoja repiessä, ääntä kohti. Tasa-jalassa loikkaan aidan yli ja puhaltaun suin päin pienelle aholle niemen nenässä.

Muut ovat sinne jo ennen minua ehtineet ja siellä on täysi sodan pauhu mustan rankakoon

ympärillä. Koirat työntäytyvät puitten väliin niin pitkälle kuin pääsevät, peräytyvät mustina takaisin ja vinkuvat intohimoisesti.

Metsästäjät ovat yhtä kiihkoissaan. On halu saada jänis tulemaan ulos ja pelko että se karkaa jalkojen välitse tiehensä. Toiset hyppivät puitten päällä, toiset soittavat torvea, toiset seisovat ympärillä hanat vireissä.

Vaan jänistä ei näy eikä kuulu. Se on piiloutunut keskelle kokoa hyvään suojaan ja antaa meidän rähistä.

Me jo alamme tuohtua. Se on saatava ulos millä keinolla hyvänsä. Jos ei muu auta, niin on kuko purettava. Sillä sinne sitä ei saa heittää. Ei periaatteen kannalta eikä koirienkaan vuoksi.

Rangat ovat raskaita ja nokisia. Hengästyimme niitä nostellessamme, suutumme ja kiroilemmekin. Olemme hänelle vihoissamme siitä, että hän *uskaltaa* meitä, viittä miestä, tällä tavalla uhata. Tulisit hyvällä, tultavahan sinun on kuitenkin.

— Hei! Pass så! Täällä on! Tartuitpas!... Se on kiven kolossa, ruoja, se ei pääse mihinkään! Ammunko tuohon?

— Ei, ei, elä ammu, otetaan elävänä!

Se on pikkuinen sänkipoika, se potkii vähän aikaa sylissä, rauhoittuu sitten ja vetää korvansa selkää pitkin luimuun.

— Mitä tällä nyt tehdään? Viedäänkö elävänä pihaan?

— Päästetään irti ja ammutaan!

Ehdotus hyväksytään yksimielisellä innolla. Asetumme yhteen riviin, pyssyt ojona.

Yksi kiikuttaa häntä selkäkarvoista maan tasalla ja komentaa:

— Valmiit! Yksi . . kaks . . kolme!

Tuntien maata jalkojensa alla, pinkasee jänis kuin nuoli jousesta metsään päin. Neljästä piipusta kuuluu vaan yksi ainoa paukaus ja kun savu selviää, on jäniksestä vaan riekaleita jälellä. Se ei värähdäkään.

Nyt me emme enää kiroile emmekä ole suutuksissa. Olemme rauhoittuneet ja tyyntyneet, sillä mehän olimme kuitenkin voittaneet.

Isoäänisesti jutellen kävelemme sotatantereemme kautta saaren toisessa päässä olevaan taloon, jossa meidät otetaan sankareina vastaan ja jossa syömme voimakkaan aterian säestäen illankuluksi metsästysjuttujamme kahvilla ja konjakilla.



TAIKURI



Paitse sitä, että Hirvilahden seppä oli taitava omassa ammatissaan, oli hän ulkopitäjäisäkin tunnettu siitä, että hän taisi kaikenlaisia tauteja parantaa. Hän oli eläinlääkäri ja ihmistohtori. Hän paranteli punatauteja, poltteli kasvaimia pois, kiskoi hampaita ja asetti jäseniä sijoilleen.

Kaikissa kokeissaan onnistui hän niin hyvin, että häntä alettiin luulla loitsijaksi. Hän ei sitä kärsinyt ja kerran päätti hän poistaa sen luulon yleisöstään. Kertomus siitä, kuinka tämä tapahtui, kulkee vielä tänäkin päivänä kansan suussa ja alkaa sillä, että »oletteko kuulleet, kuinka Hirvilahden seppä taikoi Haakertin hammastaudin?»

Hän oli silloin meillä työssä ja me, pikku veljeni ja minä, liehdoimme parhaallaan hänen paljettaan, kun kynnyksen yli kiipee iso mies, jolla on pää niin paksussa käärössä, ettei siihen

mahdu hattuakaan. Tulija on tunnettu mustalainen hevois-huijari Haagert, rosvon sekainen mies, jolla on päällään pitkäselkäinen kulunut verkapalttoo.

Seppä katsastaa häneen ja katsastaa meihin, mutta ei vastaa tervehdykseen. Ottaa raudan ahjosta ja alkaa takoa. Mustalainen seisoo liikumatonna ja mulkoilee arasti ympärilleen. Kun rauta taas uudelleen on pistetty hiillockseen, kysyy seppä kuivasti:

— Pääkö sinulta on ruvennut purkautumaan?

Mustalainen alkaa valittaa surkealla volisevalla äänellä:

— Hammastani kolottaa . . poskea polttaa ja repii . . leukaluu on tuskassa ja tulessa . . en ole saanut unta silmääni kolmena yönä . . pää pilaantuu . . kahdeksan sarvea olen kuppuuttanut, kolme kumpaankin poskeen ja kaksi niskaan . . mutta ei parane . . ei auta . . ei kuin yltyy yhä hullummin . . turpuu kuin syöttisian leuvan alus . . kuolema tulee, kuolema tulee, tuossa paikassa tulee..

— Jospa tuo nyt meneekin mustalaisen henki..

Mutta mustalainen ei nyt jouda välittämään nimensä häväistyksestä.

— Auta, hyvä mies, alkaa hän tuskissaan rukoilla . . voi, hyvä isä, kun kolottaa!

— Mitenkä minä sinua autan?

— Tee taika . . loihe kipu kiven kolohon . .

— Ja ajako mato maan rakohon . . Auttaakohan tuossa taika mikään . . Luotatko siihen, että taika auttaa?

— Tiedäthän sen, että taika aina auttaa . .

— Onkos sulla millä maksaa, jos tekisin taian?

— Saat emälampaan palkaksesi . . vai jos vaadit vielä enemmän, niin sano, mitä tahdot!

Seppä mietti vähän, iski meille silmää ja kysäsi:

— Mitäs hammastasi se sitten kolottaa?

— Oikean puolen takahammasta . . sitä suurinta juurikasta . . voi, voi, voi! . .

— Ole vait' eläkä ulise! Päästähän pois nuo ryysyt . .

Mustalainen alkoi aukoa solmuja pääläellaan ja silloin paljastui verinen, kovin pahasti turpunut poski.

— Anna kun katsotaan . . käänny tänne päivää vasten, että näen . .

Mustalainen asettui voihkaen ja vikisten päivää vasten. Seppä väänti rautanaulalla auki hänen leukaluunsa.

— Siinähan on madon syömä iso kolo perimäisessä torahampaassa. Onko sitä ennen pakottanut?

Ja puukkonsa kärellä seppä sitä kolkutteli. Mustalainen seiso i suorana kuin patsas, silmät jäykkinä päässä. Hän koetti sopertaa jotain, mutta

me emme siitä mitään ymmärtäneet. Hänen kasvoistaan kuitenkin näkyi, että hän jo toivoi apua ja hän antoi irvistelemättä sepän askaroida suusaan. Me olimme lakanneet liehtomasta ja katsoimme mekin mustalaisen suuhun sen minkä yletimme.

— Eikö jo tunnu helpottavan? . .

— Vähän helpottaa . . ei enää niin revi kuin taannoin . . vaan kohta se taas alkaa uudelleen . . voi, hyvä mies, tee kerralla terve . .

— Pitäisikö se nyt hetipaikalla parantaa?

— Paranna paikalla, hyvä mies!

— Taitaisi siitä taikomalla kalu tulla . . mutta mulla ei ole täällä kaikkia niitä taikakaluja . . Onko sulla punontaista?

— Ei ole punontaista . . ei ole.

— Vaan se tarvitaan taikaan . . Jos ei ole, niin hae tuolta talosta, pyydä emännältä itseltään ja sano, että seppä lähetti.

Mustalainen ei nähtävästi ymmärtänyt, mitä varten punontaista tarvittaisiin, mutta ei hän myöskään uskaltanut kysyä.

— Mitä te aijotte? kysyimme me, kun mustalainen mennä loikki pellon poikki pihaan.

Vaan seppä ei ruvennut selityksiin. Hän vaan sanoi aikovansa parantaa mustalaisen hammas-taudin.

Hetken kuluttua tulla leuhotti mustalainen juoksujalassa takaisin, ja toi kaksi pitkää punontaissäijettä tullessaan.

— Hae havu metsästä, toinen kuusen, toinen petäjän, komensi taas seppä.

Ja kun mustalainen oli ne tuonut, valitsi hän punontaisista paremman ja veti sen kolmeen kertaan havujen läpi.

— Suu selälleen ja silmät kiinni!

Mustalainen totteli ja seppä laittoi silmukan nuoraan, jonka sitoi lujasti sairaan takimmaiseen hampaasen, mutta ei sille puolelle, joka oli kipeä.

— Ei sille puolelle! huutaa mustalainen.

— Suus kiinni . . se on sama tajalle, mille puolelle se tulee.

Seppä kietoi punontaisen kätensä ympärille ja me jo odotimme, että hän kiskaisisi sen irti. Mutta hänellä oli omat tempunsa sitä ennen suoritettavina.

— Kävele minun perässäni! käski hän ja talutti punontaisen päästä mustalaista kolme kertaa alasimen ympäri vasta päivään.

Taluttaessaan hän mutisi:

Pakene jo paha tauti,
Loittone luun kolotus,
Hammastauti Haakertista.
Mene mato maan rakohon,
Kiviä kivistämähän,
Puitten juuria purehen!

— Joko helpottaa?

— Vielä jomottaa . . vielä vähän jomottaa . .

— Piruko sillä on, kun se vielä jomottaa . .

— Teen mä taijan tehosamman, teen mä tuotakin paremman . . Kävele minun jälessäni.

Seppä kierrätti nyt kolme kertaa myötäpäivään ja mutisi samat sanat. Mustalainen seurasi häntä uskollisesti kuin koira ja hän oli nähtävästi kokonaan antautunut taikurin vaikutuksen alaiseksi.

— Menkää pojat pihalle vähäksi aikaa, taika ei vaikuta, kun on vieraita miehiä.

Me menimme ulos, mutta pyörähdimme pajan taaksi ja seisotuimme seinän raosta katsomaan, mitä sisällä tapahtuisi.

— Seiso tuossa! — ja seppä asetti hänet alasimen päähän . .

— Kumarru! — toinen tekee niinkuin käsketään.

— Kädet selän taa! — me seuraamme henkeä pidätellen näitä merkillisiä vehkeitä ja näemme, kuinka seppä vetää punontaisen läpi alasimen reijän ja sitoo sen siihen niin kireälle, että mustalaisen leuka on alasimessa kiinni. Sen tehtyään sylkää hän mehevän vaahtosyljen keskelle alasinta, ihan uhrinsa naaman eteen. Mustalainen ei värähdytkään kasvojaan.

Kolme kertaa kiertää tohtori vielä sairaan kanssa alasimen ja hokee yhä korkealla äänellä:

„Pakene jo paha tauti,
Loittone luun kolotus,
Hammastauti Haakertista,
Kiviä kivistämähän,
Puitten juuria purehen!“

— Vieläkö jomottaa?

— Aaoa! . aaoa! . — on mustalaisen ainoa vastaus.

— Vai vielä jomottaa . . piruko sillä on, kun se yhä vielä jomottaa . . Teen mä taian tehosamman, teen mä tuotakin kovemman . .

Hän hakee rautaromujen seasta viilapenkiltä litteän rautakangen pään ja työntää sen tuleen. Toisella kädellään hän liehtoo, toisella käänтелеe rautaa. Vähäväliä hän sitä kohentelee, se kuumuu kuumumistaan, tulee kiehuvaksi ja siitä kirjoilee kipinöitä.

— Silmät kiinni!

Mustalainen sulkee ne, mutta avaa samassa.

— Silmät kiinni, jos tahdot että taika vaikuttaa!

Silloin tempaa seppä tulipunaisen raudan ahjosta, tekee sillä ison kaaren ilmassa, rätisten kuin raketista sinkoilevat kipunat ympäri pajan seiniä, ja mustalainen näyttää puristavan silmänsä yhä tiukemmalle.

— Hyi koiran hammas kipeäks', Haakertin hammas terveeks!

Rauta viedään alasimelle, vasara nousee ilmaan . . särähtää, paukahtaa kuin pyssyllä ja kuuluu kauhea ölähdys . .

— Veit sen terveen hampaan . . veit, saatana, sen terveen hampaan!

Mustalainen on seisallaan, hän hyökkää sepän kimppuun, mutta seppä pysyy aina toisella puolen alasinta ja uhkaa tulisella raudalla mustalaisen kasvoja. — Elä tule tai saat suun täyteen sulaa rautaa!

Mustalainen on pelkuri ja hänen kostonsa sulaa kauheihin kirouksiin. Hän näkee terveen, rikkomattoman hampaansa alasimella punontaisen päässä juuret pystyssä. Suu kuohuu kirkasta verta ja hän huomaa parhaaksi, sadatellen ja voivotellen, lähteä käpälämäkeen. Hän on kaataa meidät mennessään ja pajan ovelta näemme hänen laukkaavan läpi sakeimman katajikon ja katoavan metsään.

Mustalaisen hammastauti kuului paranneen, mutta ei senjälkeen kuitenkaan kukaan tullut tah-tomaan Hirvenlahden seppää taikuriksi.



KOHTAUS OIKEUDEN
ISTUNNOSSA



(Samuli Samulinpoika on kanteen alaisena luvattomasta viinan poltosta. On todistettu, että takavarikkoon pantu viinapannu on hänen ja epäilyksiä on siitäkkin, että hän olisi sillä polttanut. Sitä ei kuitenkaan ole saatu toteen ja sentähden päästetään hänet puhdistusvalalle.

Raamattu levähdytetään selälleen pöydän päähän ja Samuli Samulinpoika kutsutaan sisään)

Tuomari: Käykää valalle, Samuli Samulinpoika, puhdistamaan itseänne syytöksestä.

Samuli Samulinpoika: *(Astuu oven suusta rohkeasti esiin ja laskee kaksi sormea kirjan päälle.)*

Tuomari: Te ymmärrätte sen suuren painon ja merkityksen, joka valalla on, Samuli Samulinpoika?

Samuli Samulinp.: Ymmärrän korkea oikeus.

Tuomari: Ja tiedättekö myös, mikä rangaistus teitä odottaa sekä ajallisesti että ijankaikkisesti, jos väärin vannotte?

Samuli Samulinp.: (päättäväisesti nyökäyttäen päätään ja painaen sormensa yhä kiinnemmäksi kirjaan): Tiedän, korkea oikeus!

Tuomari: Miettikää siis tarkoin kaikki tämä ja sanokaa selvällä ja kuuluvalla äänellä minun perästäni . . . »Minä Samuli Samulinpoika».

Samuli Samulinp.: Minä Samuli Samulinpoika.

Tuomari: »Vannon ja vakuutan».

Samuli Samulinp.: (varmasti). Vannon ja vakuutan!

Tuomari: »Jumalan ja hänen pyhän evankeliuminsa kautta . . .»

Samuli Samulinp.: (Hänen katsantonsa on rohkea ja hänen äänensä voiton varma. Hän huutaa melkein uhkaavasti): Jumalan ja hänen pyhän evankeliuminsa kautta!

(Eräs lautamielistä keskeyttää yhtäkkiä tuomarin, kuiskaa hänelle jotain korvaan ja he keskustelevat, sopottavalla äänellä)

Tuomari (näyttää olevan kovin hämmästynyt): Samuli Samulinpoika menee vielä vähäksi aikaa ulos miettimään valan teon tärkeyttä ja odottaa siellä siksi, kunnes teidät taas kutsutaan sisään . . . (Hänen mentyään, lautamiehelle): . . . Minä en ymmärrä oikein, mitä herrastuomari tarkoittaa?

Lautamies: Herrassyötinki on vielä nuori eikä tunne kansan tapoja tällä paikkakunnalla. Ette

tainneet huomata, että sillä oli molemmat sormet samalla puolen kirjan taitetta ja usko on semmoinen, että jos valaa vannoessaan ei toinen sormi ole toisella ja toinen toisella puolen kirjan keskitaimitta . . . tällä tavalla näin, ikään kuin pihtinä sielua pitämässä . . . niin ei ole valalla mitään merkitystä, puhuipa sen päälle mitä tahansa.

Tuomari: Oliko hänellä sitten sormet sillä tavalla?

Lautamies: Sehän tässä huomattiin ja tahdottiin ilmoittaa, että se on kansantapa semmoinen . . .

Tuomari: Käskekää hänet uudelleen esille.

Lautamies: Pelti olisi kanssa aukaistava, ennenkun herrassyötinki alkaa toimituksen.

Tuomari: Samuli Samulinpoika (*joka on tullut sisään ja jäänyt oven suuhun seisomaan*), oletteko nyt tarkoin miettineet valan merkitystä?

Samuli Samulinp.: Olen miettinyt, korkea oikeus.

Tuomari: Oletteko ajatelleet, että teitä odottaa kadotus ja kuolema ja ijankaikkinen helvetti, jos hiuskarvankaan verran totuudesta poikkeatte ettekä sano niinkuin on asian oikea laita? Oletteko kaiken tämän ajatelleet ja tyystin tuumineet itsenne ja omantuntonne kanssa?

Samuli Samulinp.: Olen tietenkin, korkea oikeus.

Tuomari: Astukaa siis valalle . . . ja te, herrastuomari, avatkaa pelti . . . (*Vihassella kurahduksella lentää pelti auki ja Samuli Samulinpoika säpsähtää*) . . . Pankaa kaksi sormea kirjan päälle, Samuli Samulinpoika! Mitä te viivyttelette?

Samuli Samulinp. (*pyyhkäsee kiireesti lukuansa kädellään ja asettaa sormensa niinkuin ne olivat ensikerrallakin. Mutta silloin huutaa*)

Tuomari (*jymisevällä äänellä*): Onko tarkoituksenne vanna väärin, Samuli Samulinpoika? Mitenkä olette asettaneet sormenne? Hajalleen sormet! Toinen toiselle puolen taitetta! . . . Ettekö tottele? . . . Herrastuomari, menkää ja hajottakaa hänen sormensa!

Lautamies: Ei saa tehdä vääryyttä! Noin ne on valaa tehdessä sormet pidettävät. — Kyllä se nyt jo on valmis.

Tuomari: »Minä Samuli Samulinpoika . . .»

Samuli Samulinp.: Minä . . . Sa Sam . . . Samuh-linpoika . . .

Tuomari: »Vannon ja vakuutan» . . . sanokaa selvästi joka sana . . .

Samuli Samulinp.: »Va . . . vannon ja vak . . . huutan» . . .

Tuomari: »Jumalan ja hänen pyhän evankeliuminsa kautta» . . .

Samuli Samulinp.: (tuskin kuuluvasti): — hänen pyhän . . . keljuminsa kautta . . .

Tuomari: Elköö nielkö sanojanne . . . »että minä en ole polttanut sillä pannulla, joka» . . .

Samuli Samulinp.: (On peräytynyt loitommalle pöydästä ja pitää enää ainoastaan kurkalta sormiaan kirjan päällä. Läähättää ja vilkkuilee ympärilleen. Ei virka mitään).

Tuomari: »Että minä en ole polttanut sillä pannulla, joka . . .»

Samuli Samulinp.: Että minä . . . että minä . . . että minä en . . . että minä kyllä en sillä pannulla . . . (on peräytynyt yhä enemmän. Riuh-tasee yhtäkkiä itsensä irti kuin lumouksesta ja hyök-kää ovea kohti, huutaen mennessään): . . . kyllä minä sillä pannulla kuitenkin poltin!



MI-CARÈME



Eilen aloin jo aamupäivällä kuulla alhaalta Pariisista tavallista suurempaa melua kammariini. Tosin kohoo tänne Montmartren mäelle joka päivä ja joka aika päivästä ääniä, huutoja, rytinää ja tramvain torven toitahtuksia, puhumattakaan veturien kirkunasta S:t Lazaren asemalla, joka on tullut niin tavalliseksi, ett'ei korva sitä enää kuulekaan.

Mutta eilen aamulla oli jotain erinomaista tekeillä. Melu tuntui olevan yhä nousemassa ja niin sanoakseni sakenemassa. Tramvain torvi oli alituisessa äänessä ja väkeä arvattavasti jostain syytä tavallista enemmän sen tiellä.

Muistinkin samassa, että nyt oli paasto-ajan kolmas torstai tuo n. k. mi-carême, yksi kansallisia juhlapäiviä, jolloin virastot eivät istu eikä kouluissa opeteta. Jokainen, joka vaan kynnelle kykenee, laskeutuu alas kadulle huvittelemaan ja katsomaan karnevaalia.

Yhdeksästoista vuosisata ei näytä osaavan oikein huvitella, sitä väittävät yksin pariisilaisetkin, joiden kaupunki kuitenkin on tunnettu kaiken maailman tanssisaliksi. Taistelu leipäpalasta on tääläkin ankara, huippuunsa hienontunut henkinen sivistys on poistanut luonnollisuuden ja kuluttanut hermoston. Ja kuka tietää, eikö nykyaikainen psykologinen kirjallisuus, joka on vienyt ihmiset tutkimaan ja punnitsemaan omia mielentilojaan ja suurenuslasin alle asettamaan pienimmätkin sielunilmiönsä, kuka tietää, eikö se ole saattanut viatonta iloa ja ylimielistä hulluttelemista koomilliseen valoon kehittyneempien silmissä. Ja heistä on levinnyt samaa katsantotapaa alempiinkin kerroksiin. Eivät ainakaan kuulu karnevaalit olleen pitkään aikaan entisensä vertaisia. Yhtenä syynä siihen mainitaan myös se alakuloisuus ja mielten raskaus, joka on vallinnut viimeisen surkean sodan jälkeen. Kuka ajattelisi iloa, valmisteleisi juhla-kulkuja, kun joka perheessä vallitsee suru.

Mutta eilinen päivä osoitti kuitenkin, että pohjalla pulppuaa yhäkin iloisuus ja että osaavat pariisilaisetkin vielä heittäytyä viatonta karkeloa pitämään.

Ilmakin siihen jo vaikutti. Siinä oli jo tulevan kevään tuoksu. Sää oli selvinnyt usvaisesta kosteudesta paisteiseksi ja lämpimäksi. Ruokamiehet

ravintoloissa olivat siirtäneet tuolinsa ja pöytänsä asfalttikäytävälle ja seurasivat tyytyväisinä naamioiden liikettä kadulla. Niin pian kun oli saatu aamiainen syödyksi, kiiruhdettiin alas keskikaupungille, jossa piti kulkea juhlakulkujen eli kavalkaadien.

Ne ovat naamiohuvien korteesien kaltaisia, kokoontuvat määrättyyn paikkaan, josta lähtevät liikkeelle ja kiertävät ennakoita ilmoitettuja katuja pitkin, seisattuen määrättyihin kohtiin.

Tällä kertaa oli niitä kaksi, joista molempain piti pysähtyä m. m. Le Petit Journal'in toimituspaikan edustalla. Hyväksi onneksi sain valloitetuksi itselleni paikan läheisen ravintolan ikkunassa ja voin siis nähdä kaikki.

Jo useampia tunteja ennen oli katu täynnä kansaa niin pitkälle kuin silmä kantoi. Kaikelaiset ilmoittajat käyttivät hyväkseen tilaisuutta. Tuon tuostakin tunki esiin suuria vaunuja, täynnä naamioita ja pukuja. Varsinkin olivat brasseriat, eli ravintolat, joissa naiset tarjoovat, hyvin edustetut. Toinen toisensa perästä ilmaantui vaunullinen naisia, keveissä puvuissa paljaine käsivarsineen, ja sormisuukkusia jaettiin oikealle ja vasemmalle.

Marseljeesin sävelet ilmoittavat varsinaisten juhlakulkujen lähenemisen. Katukulmasta kään-

tyy esiin kymmenkunta komeita ritareja, vaate-
tettuja silkkiin ja samettiin. Heitä seuraa ainakin
kolmen hevosparin vetämä suunnaton vaunu ko-
ristettu trikolooreilla ja kukkaiskimpuilla. Vaunun
perällä istuu kuningatar kruunu päässä, hänen vie-
rellään nuori mies ja ympärillä ja alhaalla jalko-
jen juuressa on palvelijajoukko. Tämän vaunun
jälessä on soittokunta, vaunuissa sekin. Sitten ratsu-
miehiä, taas vaunuja, käveleviä j. n. e. Kun oi-
kein komea vaunu ja oikein maukkaasti puettut
naiset hiljalleen vetäytyvät ohitse, kuuluu kaik-
kialta väkijoukosta »Oo! — Oo-oo!» ja käsiä tapu-
tetaan. Vaunuissa olijat ja yleisö ovat alituudessa
keskustelussa. Vaihdetaan sukkelia sanoja, erit-
täinkin silloin, kun on kohdalla joku klovnivaunu
tai muu hullunkurisuudellaan vaikuttamaan tar-
koitettu ryhmä. On apinoiksi puettuja, on peto-
jen haamuja, on kokonainen vaunulasti lintuja, jotka
soittavat nokillaan. Yhden vaunun katolla tanssi-
taan, toisen katolla tekee turkkilainen sotilas vuo-
ron rukoustemppuja vuoron uhkaavia liikkeitä käy-
rällä miekallaan. Ja tuolla kävelee pajatso käsil-
lään pitkin hevosen selkää. Erinomaista suosiota
saavuttaa rautainen kelakiikku. Ja kenties kai-
kista enin nauretaan muutamalle ryhmälle, jossa
on kaikkein suurimpia ja lihavimpia naisia, mutta
kaikki puettut lasten mekkoihin. Ja sen jälessä

toinen: pieniä, sieviä lapsia, kaikki vaatetetut — imettäviksi. Loistavinna, pukuihin ja kaikkiin laitoiksiin katsoen, saavutti suurinta suosiota Bouffes-Parisiens-nimisen teatterin vaunu, jossa ajoivat etevimmät henkilöt nykyään esiteltävänä olevasta Cendrillonette-näytelmästä.

Kaikki nämä ryhmät, kiittäen kultaa, paljaita käsivarsia ja puolipaljaita rintoja, tuoksuen puuderia, kahisten silkkiä ja samettia, soittaen kelloja ja torvia, liehuttaen lippuja ja helähdellen iloista naurua, liukuivat monen tunnin kestäessä ikkunain ohitse. Kukin heistä seisattui mainitun sanomalehden palatsimaisen rakennuksen edustalle ja ryhmän johtaja, sen kuningatar, teki käyntinsä toimituksen luona. Sen kestäessä lehden puolesta kannettiin virvoituksia kaikille vaunussa olijoille ja yhtämittaa soi läheltä ja kaukaa mahtava marseljeesi, jota ei ole lupa esittää muulloin kuin tällaisina juhlapäivinä.

Kun juhlakulku vihdoinkin on ohitse, on jo tullut ilta ja suurilla bulevardeilla sähkölamput pelmahtavat loistamaan. Nuo Pariisin leveät ja ainakin pari virstaa pitkät valtasuonet ovat yhtenä ainoana väkivirtana. Omnibusvaunut saavat pujotella syrjäkatuja ja vaivoin pääsevät ajurit käyttäen ja alinomaa seisottaen liikkumaan eteenpäin. Mustien muotipukujen lomassa suikkelehtaa naa-

mioitettuja, toinen toistaan hullunkurisempia. Ne vetävät aina jälessään pitkän jonon utelijaita. Kuta enemmän iltaa kuluu, sitä yleisemmäksi käy ilo. Kaikki on sallittu. Harva tuntee toisensa, mutta harva kulkee toisensa ohitse jotain sanaa nakkaamatta hänelle mennessään. Muutamakseen kiipee klovniparvi melkein sileää seinää myöten ylös toiseen kerrokseen, rohkein asettuu ikkunalaudalle ja alkaa pitää puhetta alhaalla oleville. Miehet ovat puetut naisiksi, naiset miehiksi. Ja lopulta eivät vakavimmatkaan malta mieltänsä, ostavat yhdeltä katukauppiaalta viikset, ja kiinnittävät sen ylähuuleen, toiselta nenän, joka pistetään jatkoksi omaan ja niin sitä vaelletaan ylös ja alas, edes ja takaisin, puhallellen paperitorveen, laulaen, vihellellen — sanalla sanoen heittäytyen vallattomaan, viattomaan iloon, joka on aina hilpeätä, ilman tappelua, ilman raakuutta. Miehet ja naiset kävelevät käsikkäin ja jolla on lapsi, hän pukee sen pieneksi peikoksi ja antaa ratsastaa hajasäärin niskassaan.

Muukalaiselle on tuossa kaikessa omituinen outouden viehätyks. Yhteinen etelämäinen ilo hurmaa hänetkin ja saa raskaat veret vilkkaammin vierimään. Siitä sain nähdä esimerkin tullessani puolen yön aikaan takaisin Montmartreen. Täällä asuu paljon maalareita ja muita taiteilijoita. Ma-

leksiessani katur pitkin kohtaan parven amerikkalaisia, norjalaisia, ruotsalaisia ja suomalaisia tuttavina. Leveäselkäisinä, suurivartaloisina ja pitkillä nenillä varustettuina, marssivat he kadun täydeltä laulaen isoilla äänillään:

Glori . . glori . . glori . . halleluija!

Glori . . glori . . glori . . halleluija!

Ranskalaiset oppivat pian oudon sävelen, yhtyvät siihen paperitorvillaan, pian on muodostettu piiri lyhdyn ympärille katukulmaan ja tanssien ja hyppien raivoisasti pyörivässä kehässä lauletaan ja soitetaan:

Glori . . glori . . glori . . halleluija!

Glori . . glori . . glori . . halleluija!

Paris, 14 p. maalisk. 1890.



NÄKÖHÄIRIÖ



— **O**mituinen piirre muutamanlaisissa kaunotarissa . . oletko huomannut? — (puhui ystäväni meidän äsken esplanaadia kävellessämme) — ja joka tekee sen, että minä melkein pelkään heihin likemmältä tutustumasta.

Menehän kerran katsomaan Korkeasaaren kauriita . . .

Siellä on niitä kolme ja on niille aidattu erityinen iso pihatto saaren keskeen. Tullessasi pölähtävät ne heinäkokonsa äärestä pakoon toiselle puolen pihaton ja asettuvat sinne silmät suurina ja sarvet korkealla sinua katsomaan. Heidän liikkeensä ovat hiukan kulmikkaat, mutta samalla notkeat ja suloiset niinkuin juuri neidoksi kehitty-mäisillään olevan tytön. Sinä olet heille outo ja kun liikahdatkaan, niin hytkähtävät he juoksuun ja menevät jännähytellen sitä etemmäksi kuta lähemmäksi sinä tulet. Houkuttelet heitä nisulei-

vän palasella luoksesi, heidän tekisi mieli tulla, he levittelevät sieramiaan ja katsoa leimauttelevat noilla suurilla, ruskean kauniilla silmillään. Siellä etäällä halun ja pelon välillä häilyessään ja las-kiessaan, uskaltavatko vaiko ei, näyttävät he niin älykkäiltä ja ymmärtäväisiltä. Tulet ajatelleeksi, että jos on totta sielujen vaellus, niin tuolla takana ehkä piilee nuoren neidon sielu, joka vaan leikkii piilosilla kauriin naamarissa ja saattaa milloin tahansa pudottaa valhepukunsa ympäriltään ja esiintyä ihmisenä. Sinä et ihmettelisi, jos se alkaisi haastaa omaa kieltäsi ja kutsuisi sinua nimeltäsi . . .

Houkuttelet heitä yhä, he lähestyvät ja pää-tänsä keikailevasti kallistellen askel askeleeltaan antautuvat puheillesi, viivytellen jalkoteräänsä ilmassa ja sillä tuskin näkyvästi hangen pintaa kosketellen. Olet heihin ihastunut, ja hienonnat heidän piirteensä ihmisellisiksi.

He kesyttyvät, tulevat aivan lähellesi, pistävät hilpeän hienot turpansa ja kaarevat suuret sieramensa aitauksen raosta ulos — ja sinusta tuntuu heitä kosketellessasi niinkuin hellyttelisit morsiantasi.

Mutta sitten satut sinä uudelleen katsahtamaan tuon kauneimman kauriin otsaa ja silmiä ja nenän vartta, ja on kuin kuulisit väärän äänen

tai kun haaveksiessasi satuttaisit itsesi johonkin, jota et ole huomannut.

Otsa on paksu ja luiseva ja liikkumaton eikä siitä äly kuullakaan läpi. Silmät ovat kaukana toisistaan, ne ovat ahnaat ja tyhmät ja niiden ilme on yksinkertainen. Niissä ei ole mitään ominaista pohjaväriä, ainoastaan pinta välkkyä, mutta välkkyä mitään kuvastamatta. Nenän varsi on pitkä ja kova . . . Ne ovat sittenkin eläimiä, sie-luttomia ja järjettömiä — likeltä katsoen.

Hätistät heidät menemään ja siellä etempänä, toisella puolen pihaton, jossa pää ja muu olento sulavat yhteen, siellä heitä taas huviksesi katsellet.

* * *

Ja sitten sinä voit kohdata kaunottaren tanssi-salissa tai näin ulkona kadulla. Häntä on sinulle kehuttu ja sinä olet utelias häneen tutustumaan ja häntä lähenemään. Sillä tuolta loitommalta hän näyttää niin viehättävältä, sopusointuisesti liikkuessaan. Ja nuo silmät, nuo suuret ruskeat gassellisilmät, ne ovat niin älykkäät ja kirkkaat ja välistä on niiden kosteassa katseessa salaperäinen, selittämätön hurmaus.

Sinulle tulee vastustamaton halu tulla tutuksi, esittelyttää itsesi, lähetä häntä ja kuulla hänen puhuvan ja sanoillaan noita katseitaan säestävän.

Mutta kun hän istuu sinua vastapäätä ja alkaa puhua ja sinä tarkastelet häntä likeltä, päätä ja kasvoja muista erikseen, niin ne sinua yhtäkkiä omituisesti kylmäsevät. Otsan piirteet ovat kauniit ja kaarevat, mutta se on kovaa kuin visa eikä näytä tottuneen ajatuksia ilmaisemaan. Silmät liikkuvat aina samalla lailla ja osoittavat aina samaa. Ja ei niissäkään ole pohjaväriä.

Et tahtoisi antaa sen kuvan kehittyä, mutta se astuu yhä enemmän esille: kauriin pää ja hänen silmänsä. Jotain pitkää, elotonta ja puisevaa.. yhtäläisyys sitä pettävämpi kuta kauniimmalta hän ensin näytti.

Näköhäiriö ei kestä kauvan. Se voi haihtua heti, kun hän liikahtaa tai kääntyy sinuun syrjin.

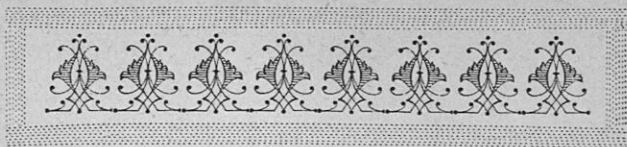
Mutta se voi kuitenkin kestää siksi kauvan, että annat hänen mennä etkä tahdo laskea häntä enää niin likelle. Katso heitä sentään kernaammin kauvempaa, noin aidan takaa toiselle puolelle pihatton, jossa he aina liikkuvat notkeasti ja sulavasti ja suovat sinun häiritsemättä kuvailla heitä mielihaaveittesi hienouden mukaisiksi.

Katso heitä sinne, mutta elä houkuttele luoksesi, ettei näköhäiriösi uudistuisi.

Helsinki 5 p. tammik. 91.



USKOLLINEN



I.

Antin oli täytynyt jäädä kaupunkiin kesäksi hoitamaan toisen parempiosaisen virkaa, sillaikaa kuin tämä oli lomalla. Hän oli kihloissa, mutta ei voinut mennä naimisiin, ennenkun saisi varmat tulot. Tarvittiin ansioluetteloja ja sitä oli Antti nyt jäänyt hankkimaan.

Se oli ikävää, vaivaloisenlaista työtä kesäisessä Helsingissä. Varsinkin tuli tila tukalaksi päivällisen jälkeen. Aamupuoli kului kutakuinkin virastossa. Mutta klo 3 oli mentävä ruokapaikkaan, jossa päivä paistoi suoraan sisään, oli kuuma, valkeat epäkodikkaat päällykset vedettyinä huonekalujen ympärille, kynttiläkruunu harson sisässä, huonoja öljypainotauluja seinillä, ja jossa ei tuntunut kodille eikä ravintolalle. Ja sieltä sitten madella asuntoonsa Kruunuhaassa, kävellä katuja, joita supisti rakennustelineet, ja huoneiden ohitse, joiden ikkunat olivat liidutut.

Oli Juhannusaatto ilta. Muut toverit olivat useimmat kutsutut jonnekin saaristoon pyhiksi. Mutta Antilla ei ollut tuttavias ja niin oli hän, miettiessään minne mennä, tullut asuntoonsa takaisin. Tavallisesti istui hän näin kotiin tultuaan kyynärpäät pöytää vasten, veteli savuja ja katseli ikkunasta toiselle puolen katua, jossa rakennettiin kivitaloa. Sitten kantoi hän tyynyn sängystä sohvalle, potkasi pöydän alle kenkensä ja nukahti tunnin verran, alun toistakin. Vielä oli kuitenkin pitkä matka iltaa jälellä. Kuinka saada se kuletuksi, tuo aina sama ja yksitoikkoinen taitaval! Tulivat kalliiksi nekin Kappelit ja Kaivopuistot ja Hespeeriat, eikähän niissä olisi pitänyt istua joka ilta. Mutta jos hän ei väärin muistanut, niin oli niissä sittenkin tainnut tulla istutuksi *melkein* joka ilta. Lauvantai-iltoina siksi, että oli lauantai-ilta, sunnuntaisin samasta syystä ja muut päivät menivät tavallisesti jokapäiväisinä poikkeuksina.

Tavalliselta paikalta pöydän takaa näytti maailma tänä päivänä vielä ikävämmältä kuin ennen. Ei ollut työpaikallakaan ketään, lauta-aidan portti oli suljettu ja »sisäänpääsy kielletty».

Olisipa nyt olla maalla, siellä Savossa, kaukana kullan kotitalossa! Mikä ero onnessa! Kuinka toista loikoilla huoletonna riippumatossa,

soudella, purjehtia, uida, kävellä käsikädessä, istua polvella ja istuttaa polvella, suudella ja hyväillä milloin muiden silmä vältti.

Miettiessään mitä tehdä, keksi hän kirjoittaa kirjeen. Hän otti esille paperia ja kynää, asetti ne valmiiksi eteensä ja piirsi ylälaitaan päivän määrän ja hiukan alemmaksi: »Rakas Miia!» Mutta kun hänellä ei ollut vielä selvillä, miten alottaa ja miten jatkaa, niin päätti hän ensin nukkua pois ruumiistaan päivällisen raukeuden.

Kun hän noustuaan asettui uudelleen paperinsa ääreen, jossa äsken kirjoitetut sanat jo olivat kiiltäviksi kuivaneet, ei hän vielääkään tuntenut olevansa kirjoitustuulella. Hän pani tupakan, mutta ei paperossikaan antanut ajatuksia. Ei ollut juuri mitä kirjoittaa. Jokainen, joka on ollut kolme vuotta kihloissa, niinkuin Antti oli ollut, hän tietää, että usein tahtoo puuttua aineet. Vaatisi kuvata rakkauttaan ja tulkita tunteitaan, mutta ei tahdo löytää uusia sanoja. Antti oli käyttänyt kaikki kielen käänteet, mitä sitä varten tiesi suomenkielessä löytyvän, ja keksinyt joitakuita uusia-kin. »Miijueni!» »Miiju[v]eni!» [ilman »veetä», ja jos leikillisesti, niin »veen» kanssa.]

Hänen täytyi nousta kävelemään edestakaisin lattialla, hän joi vettä, avasi ikkunan ja nojasi siitä ulos. Niin kauvaksi kuin silmä kantoi katuja

pitkin, olivat ne tyhjät, yhtä tyhjät kuin hänen aivonsakin. Ne olivat kai kaikki jo menneet maalle. Kello oli seitsemän. Ne ovat nyt huviretkillä, Korkeasaarella, Degerössä, Seurasaarella.

Koettaessaan ponnistaa viimeiset voimansa sai hän pannuksi paperille, että »nyt on Juhannusilta ja minä istun asunnossani yksin kirjoittamassa sinulle tätä kirjettä. Jos sinä tietäisit, kuinka minä sinua . . .” mutta siihen se töksähti, teki kerrassaan typeräksi miehen, löi lautaksi, niinkuin ennen koulupoikana aineita kirjoittaessa, johon Antilla ei ollut taipumusta.

Katsellessaan kynsiään kuuli hän kadulta reipasta astuntaa, naurua ja kiireisen kävelyn lyhytsanaista puhelua. Kaksi somannäköistä piikkaa mennä hiivasi alas rantaan päin. Ne olivat nuo saaneet vapauden koko yöksi. Olivat panneet parasta päälleen, valkoiset pitkäripsiset huivit, hameitten vyöhystät ruumista myöten, jotka olivat solakat ja voimakkaat.

Antti tuli ajatelleksi, että hän oli kolmen vuoden kuluessa ollut uskollinen morsiamelleen, kestänyt kuin mies kaikki kiusaukset, joita silloin tällöin oli ilmaantunut hänen tielleen. Hän oli voimistellut, ottanut lakanakylpyjä joka aamu ja mennyt vuosijuhlista suoraan kotiinsa. He olivat Miian kanssa sitä mieltä, että Björnsson on oike-

assa, mutta Geijerstam väärässä. S. o. Antti oli myöntänyt, kun Miia oli kysynyt.

Piiat pyörähtivät reippaalla liikkeellä kulman ta'a ja katu jäi entistään autiommaksi. Antin aivot myös.

— Mutta miksi en minä voisi mennä mukaan, kansanjuhlaan, Degeröhön, johon pääsee laivalla joka tunti ja puoli tunti! Tällöinen erinomainen ilta! Niellä koko viikon päivät pölyä, ja kun tilaisuus tarjoutuu päästä hetkeksi luonnon helmaan, niin silloin minä sulkeudun huoneeseni.

Hän venyttelihe, puhalsi henkeä keuhkoistaan ja koputti rintaansa. Niinpä tuo tuntui sydänalakin pakahtuneelta paljosta istumisesta.

Siinä oli tosin se este, että tänään oli sovittu kirjeen kirjoituspäivä ja jos nyt ei suorita tehtävänsä, niin menee postivuoro ohitse. Miia kävelee kaksi virstaa postiasemalle ja kun ei tule mitään, niin se syyttää kylmyydestä ja herkiää onnettomaksi. Siinä on sitten pitkät selitykset ja vakuutukset. Mutta onpahan sitten edes ainetta. Sitäpaitsen ehkä vielä ehtii huviretkeltä tultua raapaista kokoon jonkun puoli arkkia . . . Ei sillä ole niin väliä. Eikä sitä aina ole rakkauden kirjeitten kirjoitustuulellakaan. Jos suuttuu, niin suuttukaan.

Jos Antti olisi osannut tutkia itseään, olisi hän tullut merkille panneeksi, että tämä sama mielentila, melkein aiheeton kärsimättömyys oli jo useampia kertoja ennen hänessä ilmaantunut. Jo talvella, kun morsian oli kaupungissa ja kun yhtämittaa oltiin yhdessä, oli häneen tullut jonkunlainen kykenemättömyys ja haluttomuus tulkita tunteitaan. Hän ei saanut ääneensä sitä hellyyttä, jota olisi tahtonut ja ainoastaan »suomalaisissa seuroissa», kun morsiamella oli uusi puku tai kun hän itse oli hiukan lämminnyt ravintolan puolella, voi hän vielä ihastua niinkuin kihlauksensa ensi aikoina ja saada sydämmensä ja sanansa väräjämään.

Hän pisti nyt alotetun kirjeen laatikkoon ja lukitsi sen ravakasti; puki nopeasti päälleen, täytti paperossikotelon, varusti mukaan tulitikkuja ja juoksi kiiruusti alas rappusista, niinkuin olisi ollut pelko jonkun jättävän. Hänen menoaan takapäin katsoen olisi voinut luulla, että hän oli aikomuksessa tehdä jotakin, joka ei hänen itsensäkään mielestä ollut oikein luvallista.

Hetken kuluttua seisoo hän eteläsatamassa lähtevän laivan kupeella ja katselee huviretkelle menevien laivaan nousua. Ajureja, joiden luokkeihin on sidottu koivun lehviä Juhannuksen kunniaksi, ajaa lakkaamatta torin yli alas rantaan.

Ryhmittäin kiiruhtaa kukkalakkimiehiä ja ruusu-rinta-naisia laivaa kohti, päällystakit käsivarsilla.

Laiva on liputettu kokasta aina maston huippuun saakka ja kantta reunustavat tuoreet juhannuskoivut. Anttikin on ostanut kukkaistytöltä kukkaiskimpun.

Kaikki ne menevät. Ne kiiruhtavat lautaa myöten laivaan. Antti epäilee vielä. Mutta juuri kun sitä aijotaan ottaa pois, hyppää hänkin mukaan.

II.

Mutta miksi istuu Antti nyt niin alakuloisena tien vieressä, kivellä, vähän matkaa juhlakentältä, josta yhä kuuluu soittoa ja iloista melakkata? Miksi hän tahtoo lähteä pois koko huveista, joihin vasta on tullut, ja odottaa vaan laivaa palatakseen takasin kaupunkiin?

Kun kissa on iskenyt kanalaumaan eikä ole onnistunut, niin hiipii hän nolona tiehensä, häntä koipien välissä, ja hänen mielensä käy surulliseksi.

Antti väitti itseään vastaan, ettei hän ollut mihinkään iskenyt. Mutta kuitenkin oli hän tullut tänne syrjään murjottamaan ja synkännäköisenä kaiveli hän maata keppinsä kärellä.

Yksi toisensa perästä oli tyttöjä hypellyt laivasta saaren sillalle. Ne olivat tavattoman vapaita ja keveä jalkaisia ja kirahtelivat helmain hulmahtaessa. Nuoret miehet olivat vastaan ottamassa, tarttuivat ujostelematta vyötäisiin ja kainaloihin eivätkä välittäneet, jos pyöräyttivätkin keran tai kaksi yli määrän, ennenkun laskivat menemään. Pitkänä, tien täyteisenä jonona kiiruhdettiin sitten juoksujalassa juhlakentälle.

Antti käveli verkalleen, vaikka kantapäitä hiukan kutitti; ja antoi niiden, joiden oli kiire, pyyhkäistä ohitsensa. Yksi hame toisensa perästä hivahti sivu. Tytöt olivat pakenevinaan poikain tieltä, jotka ajoivat takaa. Mutta vähän matkan päässä he antautuivat ja käsi kättä heilutellen saavuttiin kentälle.

Antin tullessa siellä jo kisattiin. Soittajain ympärillä oli tanssi täydessä käynnissä. Se on vapaata ja vallatonta. Parit puristavat voimakkaasti toisiaan, askeleet otetaan isot ja hypyt pitkät, pyörähdykset ovat ravakoita ja liikkeet rohkeita. Huivit ovat valahtaneet hartiolle, hatut niskaan, ja tuolla täällä on sikari kuin uhalla pistettynä suupieleen.

Siellä on sotilaita, avorintaisia merimiehiä, rotevia saariston talonpoikia, käsityöläisiä ja joitakuita ylioppilaita leveälierisissä lakeissa. Naiset

ovat puotineitejä, ompelijoita, esplanaadilintuja, työväen tyttäriä ja herrasväen palvelijoita. Antti on nähnyt kadulla nuo tai nämä kasvot, hän tuntee nimeltäänkin joitakuita. Mutta häntä ei täällä kukaan tunne. Sillä siitä on jo kauvan, kun hän on »elänyt mukana.»

Vaan ei hänestä kukaan välitäkään. Kaikilla on omat sulhasensa ja on niitä poikia, joilla on morsian kummassakin kainalossa. Antilla ei ole muuta kuin keppinsä, johonka hän nojaa, vähä väliä seisattuessaan milloin mihinkin ryhmään. Miia on jossain hyvin kaukana. Naiset ovat täällä hänen mielestään jotenkin somia. Siellä on seassa niin nuoria, niin solakoita ja tuoreita tyttöjä, että niitä ilokseen silmäilee. Niiden olennossa on reippautta, huolettomuutta ja jonkunlaista hiehovasikan vilpítőntä iloa. Heillä on nyt Juhannus, heillä on koko yö omassa hallussaan, herrasväki on maalla ja he ovat päättäneet kerran vuodessa riehua meren saarella, viheriällä kentällä, lehdon sisässä, kallioiden keskellä.

Mille he nauranevat, mikä heitä huvittanee kavaljeeriensa mitään merkitsemättömissä sukkeluuksissa? sitä ei Antti käsitä. Mutta hänen tekisi kuitenkin itsensäkin mieli olla tuollainen tyttöparven suosittu sankari. Hän tahtoisi osata hänkin tarttua heitä tuolla tavalla kaulaan, kuiskata

noin kutittelevasti korvan juureen, oppia nuo käsi-temput, ja saada täksi iltaa käytökseensä tuo puoli-hävytön varmuus, joka näkyy riipasevan piika-tytöt niin vastustamattomasti mukaansa.

Hän vaanii kauvan, rinnan alus tiukalla, katse kankeana ja verhottuna, ja kasvot jäykkinä.

Mitäs sitten, jos hänkin yhtyisi joukkoon, menisi tanssimaan, täällä, jossa häntä ei kukaan tunne. Kenellekä siitä olisi vahinkoa, jos hän sen tekisi? Ja kenellekä on hyötyä siitä, että hän elää, niinkuin hän nyt elää. Ei elä, vaan kituu. Tämä on oikeastaan hirmuisen hullua, tai ainakin lapsellista, tuota nykyajan pelkurimaista idealismia. Niin juuri — pelkurimaista. Ei uskalleta elää, niinkuin luonto vaatisi. Ainaista välttelemistä ja varomista. Kun ei kuitenkaan yksi sadasta ole uskollinen ajatuksissaan. Nuo tuossa, niiden elämä on toista. Ne ei tiedä sivistyneiden tyhmistä periaatteista. Ne elävät täyteläistä elämäänsä, naiset niinkuin miehetkin. Ilmankos ne sitten ovatkin niin terveitä, reippaita ja iloisia. Ne osaavat viettää Juhannustaan ne, iloita auringon juhlassa.

Ne ovat hänen ajatustensa sanoja nämä ja silmät seuraavat erästä verevätä, puhdaspiirteistä tyttöä, joka on avopäin ja huitoo huivillaan tanssista hehkuvia poskia. Hän rohkasee mielensä ja lähestyy. Hän kysyy, mitä neidille kuuluu

ja sanoo, että ilma on kaunis. Hän koettaa olla vapaa, mutta kuulee väärän, teeskennellyn väreen äänessään. Tyttö vastaa hänelle niinkuin vieraalle, melkein kunniottavasti.

Kun Antti pyytää häntä tanssiin, niin hän suostuu, mutta totisesti, virallisesti, niinkuin herasneiti, ilman sitä avonaista antautumista, jolla Antti oli vast'ikään nähnyt hänen hyppäävän lähestyvää tanssiin pyytäjää vastaan. Tanssiessa vetää Antti häntä luokseen ja puristaa hänen kättään, mutta ei saa vastausta. Hän tuntee, ett'eivät he kulje oikein, etteivät he vedä yhtä tasaisesti. Kun hän tahtoo saada vauhtia ja koettaa pyöräyttää, niin joutuvat he pois tahdista ja heidän täytyy seisottua alkaakseen uudestaan. Lopetettuaan seisovat he vähän aikaa vierekkäin, puhumattomina.

— Enkö saa luvan tarjota teetä? kysyy Antti vihdoinkin.

— Ei kiitoksia, on ilmankin niin kuuma.

— Kenties haluatte limonadia tai jotain muuta?

— En minä nyt mitään.

— Onko neidillä joku tuttava, jota neiti etsii?

— Tuttavako? Kuinka niin?

— Kun neiti noin katselee ympärilleen.

— Ei minulla ole mitään erityistä tuttavaa.

— Oletteko aivan yksin täällä?

Siihen ei Antti saanut vastausta.

— Aikooko neiti vielä kauvan viipyä täällä?

— En minä ainakaan vielä aijo lähteä.

— Ettekö tule kävelemään, siellä on varmaankin hyvin kaunista tuolla metsässä?

— Ainahan saapi kävellä, minä olen tullut tanssimaan.

— Se taukoo juuri nyt.

Samassa tulee muuan valkoliivinen käsityöläiskeikari ja vie tytön tanssiin. Heiltä käy se kuin ainakin yhdenvertaisilta. He pyörivät oikeaan ja vasempaan ja nauravat tyytyväisinä, kun heitä sattumalta survaistaan yhteen.

Antti seuraa heitä, hän odottaa, että he eroaisivat, mutta kun soitto lakkaa, niin tarttuvat he toisiaan vyötäisiin ja menevät kävelemään.

Kaikki muutkin parit menevät »kävelemään», ja pian kuhisee läheinen lehto täynnä asukkaita. Joka kallion kieleke elää ja joka puun juuressa kuiskutellaan ja nauretaan, hihitetään.

Ja siksi istuu Antti nyt alakuloisena, melkein mystillisenä, kaivelee kepillään maata ja tahtoo lähteä pois.

Hän on kuin olisi hän liikaa täällä, hän tuntee itsensä jotenkuten epäonnistuneeksi. Hän on melkein kuin mustasukkainen. Maailma on hänestä niin mitättömän mitätön, elämä maistaa

lahonneelle puulle, joka taas se ei maista niin mil-
lekään.

Häntä hermostuttaa taas alkanut tanssisoitto ja meteli juhlakentällä. Ne kun pääsevät niin ne hyppivät kuin vasikat. Se on oikeastaan kauhean kömpelöä ja raakaa.

Hänelle tulee ikävä Miiaa. Yhtäkkiä karmaa hänessä kaipaus rakkautta ja hän saa vastustamattoman halun kirjoittaa hänelle hyvin hellästi ja sydämmellisesti.

Oliko hän ollut uskoton? Kenties ajatuksissaan. Mutta se, että hän nyt on valmis lähtemään heti ensimmäisessä laivassa, joka tulee, se todistaa, että hänessä on miestä kiusauksia voittamaan ja että hänellä on luja tahto.

III.

Tuskin on hän tullut asuntoonsa, kun hän ottaa laatikosta alotetun kirjeen. »Rakas Miia! Nyt on Juhannusilta, minä istun yksin kammarisani ja kirjoitan sinulle tätä kirjettä. Jos sinä tietäisit, kuinka minä sinua» — tästä alkaa jatko ja sujuu nyt niin helposti —: »*äärettömästi* rakastan!

Et voi kuvailla, kuinka minä sinua ikävöin, kuinka korkein onneni on sinut kerran omistaa. Miksi et ole täällä, että saisin sen sinulle suullisesti sanoa, kuiskata sen korvaasi? Miks'en saa sulkea sinua syliini, suudella otsaasi, punaposkiasi, ruusu-huuliasi, hivellä hipiääsi, kietoa käsivarttani kau-laasi?»

»Ilman sinua minä en ole mitään. Ajattelin tänä iltana huvitella itseäni hiukan ja menin kansanjuhlaan, joka oli toimeen pantu Degerössä. Palasin sieltä kuitenkin pian, palasin kaiholla ja kaipauksella. En minä viihdy sellaisissa seuroissa. Minä olen ehkä jo liika aristokraatti, sillä minä tunnen melkein fyysillistä vastenmielisyyttä vielä nytkin, ajatellessani, mimmoista siellä oli ja mitä siellä näin. Ei mikään ole niin epäkaunista kuin tuollainen puolivillainen kaupunkiyleisö, kun se mellastaa maalla, kauniin luonnon helmassa. Tavalista pikemmin korjasinkin sieltä luuni. Niinpian kun olin juonut kupillisen teetä, otin ensimmäisen laivan ja tulin suoraa päätä takaisin kaupunkiin.»

»En kuitenkaan kadu sinne menoani. Sillä paluumatkalla sain minä olla yksin, häiritsemättä, ja ajatella vaan sinua, oma Miiaseni. Jos minä olisin runoilija, jos minulla olisi maalarin sivellin vallassani, kuinka voisin antaa sinulle kauniin kertomuksen mielentilastani ja ihanan kuvauksen ym-

pärillä olevasta luonnosta, jota laivan kannella istuessani katselin ja ihailin. Laivamme, »Neckenin,» kokan edessä kuohui vesi, kun me ajoimme itäisen saariston läpi. Meri oli tyyni ja tyyni oli läheinen metsä. Saaret ja salmet, kuinka ne seisoivat kauniina Juhannusyön kirkkaudessa. Rannoille oli sytytetty kokkotulia ja sieltä täältä kuului soittoa ja laulua. Mikä hurmaava hetki! Mutta kuinka monta vertaa ihanampaa ja hurmaavampaa eikö kaikki olisi ollut, jos sinä, oma Miiani, olisit ollut vierelläni!»

»Mutta vaikka et faktillisesti ollutkaan läsnä, niin olit kuitenkin hengessä luonani. Minä ajattelin sinua koko ajan, minä haaveksin omaa pientä, kaunista kotiamme, jonka me perustamme, sittenkun minä saan vakinaisen viran. Me elämme vaan toisiamme varten, me valikoimme seuramme, me emme kutsu luoksemme kuin muutamia parhaita tuttaviamme.»

»Rakastathan sinä minua, Miia, niinkuin ennenkin. Minulle välistä tulee sellaisia kummallisia ajatuksia, että sinä et rakastaisikaan minua, niinkuin kihlauksemme ensi aikoina. Olen välistä mustasukkainen koko maailmalle ja kuvailen, ettei minusta kukaan välitä, et sinäkään. Sinä ehkä unohdat minut siellä maalla, jossa teitä on niin paljon nuoria. Anna anteeksi nämä epäilykseni,

joita en muun vuoksi kerrokaan, vaan ainoastaan siksi, että olen luvannut olla sinulle aina avonainen. Minä tiedän, että se on vaan minun mielikuvitustani kaikki tämä, että sinä et ole edes ajatuksissasikaan minulle uskonon. Tämä kaikki tulee siitä, että tunnen täällä itseni niin yksinäiseksi, niin mielestäni kaikilta hyljättyksi. Minulle tekisi niin hyvää saada kuulla, että olen väärässä. Sano, että minua rakastat, minä tiedän sen, mutta minä pyydän, sano se minulle, vakuuta moneen kertaan.»

»Oi, kuinka on sentään suloista tietää, että on edes joku, joka rakastaa ja jota rakastaa, jolle voi kertoa kaikki huolensa, avata sydämmensä, koko sielunsa.»

»Hyvästi nyt, rakas, oma, kulta Miiiani! kirjoita mulle pitkä kirje, kirjoita kaikki, mitä ajattelet ja tunnet. Joka kirjain kädestäsi, joka sana huuliltasi on minulle kultaa kalliimpi. Mitä onkaan kulta, maallinen kulta, sen kullan rinnalla» — (Antti mietti vähän aikaa, miten jatkaa; mutta samassa sai hän mielestään kauniin ajatuksen ja lisäsi:) — »jonka me olemme olleet niin onnellisia löytämään toistemme — sydämissä.»

»Sano terveisiä tädille ja sedälle! Tuhat tuhatta tulista suudelmaa sinun

ijäti uskolliselta

Antiltasi.»

»P. S. En hennoisi vielä lopettaa, mutta minun täytyy viedä vielä tämä kirje junalle tänä yönä. Minä tahdon panna sen rautatien aseman laatikkoon, ettei se hukkuisi ja sinä turhaan menisit noutamaan postia. Kun palaan takaisin asuntooni, niin vaivun vuoteelleni ja viimeinen ajatus, ennenkun ummistan silmäni, on oleva — sinä, Sama».

* * *

Ei ollut Miia saanut aikoihin niin hellää, niin rakastavaista kirjettä Antiltaan. Hän, joka ei muusta tiennyt, ei muuta ajatellut kuin Anttiaan, hän, jolle ei maailmassa löytynyt toista miestä niin täydellistä, niin puhdasta, niin jaloa — sillä hän tunsu hänen mielipiteensä kaikista asioista — hän oli niin onnellinen saatuaan tämän uuden todistuksen sulhonsa rakkaudesta, että hän sulkeutui huoneesensa ja kirjoitti hetipaikalla vastauksen.

Alkuun pani hän: »Rakas, rakas, rakas Anttini!!!» Ja hän sanoi vielä vapisevansa onnesta ja ilosta, että Antti häntä niin rakastaa. Hän oli moneen kertaan lukenut kirjeen ja kun hän nukkuu, niin panee hän sen päänsä alle. Hän oli itkenyt ajatellessaan Anttia, jonka täytyy olla siellä niin yksin, siellä ikävässä Helsingissä. Voi, voi, jos hänkin voisi jotain tehdä, että he pian,

pian voisivat perustaa oman kodin! »Kuinka sinä voit Antti kuvailla, että minä olisin sinulle uskon. En minä ajattele ketään, en minä välitä en kenestäkään muusta kuin sinusta, yksin sinusta. En minä ota täällä osaa nuorten iloihin, niinkuin ehkä luulet, kuin hyvin harvoin. Ja jos sinä vaan tahdot, niin voin minä olla seurustelematta kenenkään kanssa, menemättä huviretkille ja kutsumuksiin, koska sinäkään et tanssi ja koska et rakasta kansanjuhlia. — Usein istun minä puutarhassa sen koivun alla, jossa on nimemme ja jonka siimeksessä me viime kesänä vietimme niin monta unohdumatonta hetkeä. Minä istun ja ompelen hyräillen niitä lauluja, joita sinä rakastat. Joskus otan venheen rannasta ja soutelen järvellä. Kuinka täällä on kaunista! Mutta sinähän olet tullut runoilijaksi. Monta, monta kertaa luin sinun kauniin kuvauksesi matkastasi Suomen saaristossa. Minä luin sen papalle ja mammallekin. Ethän pane sitä pahaksesi. Ne pitävät sinusta niin paljon ja kysyvät aina, mitä sinä kirjoitat.»

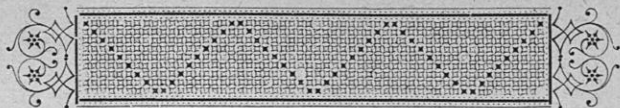
Miia kirjoitti ja kirjoitti, arkin toisensa perästä. Hän oli »niin onnellinen, niin onnellinen!» Hän oli ollut väärässä epäillessään Antin tunteita, luullessaan hänen kylmenneen. Hänellä oli melkein paha omatunto, että oli *voinut* luulla hänestä niin paha, hänen omasta, uskollisesta Antistaan. Ja

hän lopetti kirjeensä näin: »Voi, voi, kuinka minä sinua hirveästi rakastan! Jää hyvästi, rakas, kulta Anttini! Minä lähetän sinulle miljoonan miljoonaa lentosuudelmaa.

Sinun pikku
Miiasi».



VIIMEINEN RAKKAUTENI



Niinkuin tiedätte — kertoi hän — on elämässä omituisia raja-aikoja, tuollaisia tyyniä seisauksen hetkiä, jolloin ei juuri mitään ajattele eikä mitään tunne. On tavallisesti päässyt erilleen jostain entisestä, on esimerkiksi rikkautunut rakkauden suhde eikä mitään muuta samallaista ole sijaan ilmaantunut. Käveskelee kädet selän takana, henkisesti joutilaana, ja katselee kylmällä, välinpitämättömällä silmällä maata, taivasta, tähtiä ja kuuta. Mieli on kirkas kuin veden kalvo, jonka kuvastinta eivät intohimot hämmennä.

Mutta samalla on se tavallista herkempi vähimmillekin vaikutuksille ulkoapäin. Ja jos naiset ymmärtäisivät tällaisia hetkiä hyväkseen käyttäen, ei tarvittaisi muuta kuin hellä hyvin osattu silmäys, osaa ottava liike tai äänenvärähdys, ja alku uuteen suhteeseen oli luotu.

Viime kevättalvella lepäsin minä tuollaisessa tilassa. Olin rauhoittunut syksyllä purkautuneesta

kihlauksesta, aivan tyynesti olin eräänä päivänä järjestänyt hänen kirjeensä yhteen kääryyn, sitonut ne seililangalla lujasti kiinni ja laskenut ne laatikkooni kolmen neljän samallaisen kääryn viereen.

Ja silloin osuin minä kohtaamaan hänet, aivan sattumalta.

Muistan hyvin, millainen oli ilma. Oli kirkas, kylmähäkö päivä, noin viiden tienoissa illalla ja ruokalevon maattuani lähdin minä tavalliselle kävelylleni ennen istuutumistani työpöytäni ääreen.

Pihamaa oli sula, samaten katukäytävät päivän puolelta. Mutta niinpiankun aurinko painui huoneen harjan ta'a, veti pimento rapakot ja purot riittaan ja kengän kannat karahtelivat astuessani.

Laskeusin rantaan ja jäin seisomaan laiva-sillalle.

Takanani oli äänetön pikkukaupunki, josta ei kuulunut muuta kuin tornikellon lyönti ja hetken päästä tornivartijan vastaus rautakolmioon. Ensi kerran kovemmin, toinen lyönti jo heikompi ja kolmas tuskin enentäen edellisten kaikua, joka kuului tänne saakka kattojen yli, hiljaisen ilman läpi.

Edessäni olivat suuret selät, nukkuen vielä talvilakanainsa alla sinervän valkeina hankina, ja ainoastaan siellä täällä joukeroittelivat viittatiet mustina kohujuovina, pistäytyen salmekkeihin ja hiljaisten saarien taaksi.

Astuin alas jäälle ja aloin kulkea nientä kohti, joka oli hiukan matkaa satamasta. Mielialani oli tuollainen melkein lapsellinen tyytyväisyys, joka niin usein syntyy yksinäisillä kävelyillä synkissä metsissä tai ajaessa talvisia teitä tai soudellessa tyyniä vesiä kesäisenä yönä. Hyräilee itsekseen, lausuu sanoja, joilla ei ole mitään merkitystä ja lopuksi alkavat ajatukset haastella ääneen. Tarttuu puitten oksiin, riipii lehtiä mennessään ja heittää ne pois. Seisauttaa soutamisensa, kuuntelee kaikuja, läiskäyttelee turhan päiten vettä airollaan. Tai potkii jäälohkareita kenkäänsä käreillä, niinkuin minä nyt tein.

Ja jos sattuu silmään jotain huomattavaa, vaikka kuinkakin vähäpätöistä, niin seisattuu sitä katselemaan.

Niemen nenässä oli muutamia purjevenheitä talviteloillaan. Järven rannalla, puhtaassa petäjikössä ne vielä nukkuivat talvi-untaan, mikä kyljellään, mikä kumollaan, mikä tukien varaan nostettuna.

Varsinkin yksi niistä oli niin menevän näköinen. Sen nimenä oli »Tiira», ja se näytti siihen laskeutuneen kuin lintu siiviltään lihoitellen. Minä tarkastelin joka taholta sen sopusuhtaista runkoa, kurkistin sisään, kyyristyin silmälläni sihtaamaan emäpuuta pitkin ja kolkuttelin kynnelläni laitoja, jotka joka paikasta helähtivät tervettä puuta.

Joka kerran kuin minä tapaan itseni hyräilemästä tai viheltämästä säveltä:

Oi jospa tänne läikkyilyänne . .

Oi jospa tänne läikkyilyänne . .

tiedän minä, että minussa alkaa herätä joitain uusia aikomuksia. Huilaukset olivat tällä kertaa tavallista pitemmät ja vielä kaupunkiin tultuanikin olin minä äänessä.

Ei sujunut työ asunnossani illalla. Lähdin uudelleen ulos ja menin suoraa päätä seurahuoneelle.

Se oli myytävänä, »Tiira», niinkuin siitä hämärästi jo muistelin nähneeni ilmoituksen sanomalehdissä.

— Osta pois, sanoi sen omistaja, oluenpanija Grönvall. Se on juuri se, jota näyt olleen katso-massa. Minulta se joutaa, kun on poismuutto paikkakunnalta. Jos kerran purjevenheen tahdot, niin et voi saada mistään sen parempaa kulkijata ja muutenkin hyvää.

Kaikki muutkin herrat olivat samaa mieltä, että »Tiira» oli paras purjevenhe näillä seuduin.

Kuunnellessani heidän kiitoksiaan, muistelin minä nähneenikin hänet kerran viime syksynä vesillä. Hän mennä vilisti silloin täyttä laitasta, vähän matkaa satamasta, tuulen halkasija pingotti sujakkana kokassa ja isopurje oli suurena pyrstönä perässä. Se oli maalta nähden kaunis kat-

soa, viilettäen valkeana lintuna sinistä meren pintaa myöten. Luulen, että silloin lyhyen hetken toivoin sitä omakseni.

Seuraavana aamuna kävin tarkastamassa purjeita, nuoria ja mastoja, jotka olivat vaunuliiterin yläsillalla hyvässä järjestyksessä, niinkuin valmis morsiuspuku rikkaan talontyttären aitan orrella.

— Ne on kaikki ihan uudet ja täydessä kunnossa, selitti mulle Grönvall.

Ja aavistamatta, kuinka oikeaan kohtaan hän osasi, lisäsi hän, ettei hän olisi ikinä luopunut »Tiirastaan», jos vaan olisi voinut sen mukanaan viedä. Sillä venhe oli aivan uusi, hän oli tilannut sen mennä kevännä näillä ajoin, mutta se ei ollut joutunut valmiiksi ennen kuin syksyllä ja tuskin oli hän sillä purjehtinut parina sunnuntaina.

— Sillä on siis vielä neitseellisyytensä tallella, niin sanoakseni.

— Se on päätetty, sanoin minä, ja luin hänelle rahat kouraan.

— Kauniit kihlakalat, sanoi hän, katsellessaan uusia sadan markan seteleitä. Säälistää, niinkuin isää, jolta menee hyvä tyttö miehelään. Mutta minä toivon, että pitelet häntä hyvästi, niin kuin hän sen ansaitseekin.

Ja hän kutsui minut huoneesen, ja konjakka-

reissa ja selttäreissä joimme me »Tiiran» maljan emmekä puhuneet muusta kuin purjehduksesta.

*

Joka iltapäivä alkoi minulla nyt olla asiata niemen nenään. Jäätä myöten sinne mennessäni näin jo kaukaa »Tiirani» keikottavan teloillaan, keveänä ja kokettina. Ja saavuttuani luo koetteilin minä, olivatko tuet hyvästi paikoillaan ja jos oli satanut lunta yöllä, pyyhin sen huolellisesti pois. Jos ei ollut aikaa mennä luoksi saakka, kävin kuitenkin laivarannassa, jonne paistoi purteni valkea laita ja sen punanen pohja.

En kielläkään, että tunteeni ja mielialani olivat melkein samat kuin jos olisin ollut kihloissa enkä saanut nähdä morsiantani muuta kuin keran päivässä. Palatessani hänen luotaan ei ollut halua mennä hetikohta kotiinkaan, ja niin melkein säännöllisesti poikettiin seurahuoneelle. Minun piti saada puhua hänestä jollekulle, joka käsittäisi tunteeni. Ja niin minä tulin yhtäkkiä hyväksi ystäväksi erään konttoristin kanssa, jota ennen olin vaan ohimennen tervehtinyt, mutta jolla oli purjevenhe hänelläkin, lähinnä paras minun venheeni jälkeen. Hän ei sitä kieltänytkään, hän myönsi sen mielellään, ja minä tarjosin hänelle tuutingeita ja paraina päivinä seksankin. Niinkuin muut puhuvat naisistaan, niin puhuimme me pursistamme.

Eivät olleet jäät vielä lähteneet, kun minä ryhdyin maalaamaan »Tiiraani». Monet suloisen lämpimät toukokuun päivät kuukin minä sen ympärillä helteisessä paisteessa, nauttien maalin hajuista, petäjikön tuoksusta ja pyrähtelevien kesälintujen liverryksistä. Västäräkit keikkuivat rantakivillä, hypähtelivät kovalla keväisellä jäällä ja uskalsivat joskus tulla kiikkumaan ihan pääni päälle, halkasijapuomin nokkaan.

Vihdoin oli hän valmiiksi siveltynä sekä sisästä että ulkoa. Viheriän musta laitamaali välkkyi tuoreeltaan kuin pehmonen sametti, sisus oli tammen värinen ja ympärille oli kuin kaulukseksi vedetty kullan keltainen raide. Minä loittonin hänen luotaan, katselin kuin sulhanen uutta vaatusta, jonka hän on lahjoittanut lemmitylleen. Mielestäni se sopi hyvin ja varsinkin olin siitä tyytyväinen, että se sopi muidenkin mielestä, jotka kutsuin katsomaan.

Taitavasti ja joka puolelta varoen irroitettiin hän maasta. Pyöriviltä teloiltaan herkästi liukuen hupsahti hän ensin perälleen, ajoi edestään ison laineen ja ryyppäsi laidan yli vähän vettä sisäänsä. Mutta sitten kohosi hän tasapainoonsa jälleen ja juoksi joukeana kuin musta kenokaula joutsen nuorra myöten luokseni takaisin rantaan.

Ja jo samana päivänä piti hänet pukea pur-

jeisinsa. Ilosta tuntuivat rissat kirahtelevan maston nenässä, kun purjenuorat temmaistiin niiden läpi, ja purjeet hulmusivat tuulessa kuin levottoman hevosen harja. Voimakkaasti kampeili itseään peräpursi ja halkasijan helma lepatti virkeätä elämän intoa. Ja kun kiinnitin nuoria oikealla kädellä ja vasemmalla painoin peräsintä alatuuleen, niin antautui hän hetikohta haltuuni ja puski ulos ankkuripaikasta kuin hyvin neuvottu rekivetovarsa hänelle osoitetusta pihaveräjystä.

Minä vapisin vähän niinkuin olisi hän ollut nainen, jonka kanssa ensi kerran olin kahden kesken. Ja kun hän totteli minua ja kun ei hänellä näyttänyt olevan muuta tahtoa kuin mikä minulla, niin oli onneni yhä suurempi.

Se oli sunnuntai päivä. Laivat olivat äsken tulleet ja ranta oli mustanaan käveleviä. Ne näyttivät seuraavan meitä ja me luovailimme muutamia kertoja laivasillan edustalla. Se onnistui, kävi sukkelasti, kauniisti ja taidokkaasti ja minä nautin siitä voitosta, jonka hän salli minun heti ensi kerralla saavuttaa. Minä olin ylpeä hänestä ja se lisäsi kiintymystäni. Ja eikö totta, ystäväni, että onnen ehtoja avioliitossa on myöskin tyydytetty kunnianhimo.

Leuto, tasainen ja voimakas etelätuuli painoi purjetta ja ikäänkuin yhteisen tunteen ilmauksen

työntäminä aloimme me oikoa ulapalle, suikaisten täyttä, kohisevaa vauhtia niemen nenäitse, jossa muitten venheet vielä lepäsivät kuin kateelliset jälelle jääneet vanhat piiat.

Ollessamme kahden kesken järven selällä, kaukana rannasta, astuivat hänen avunsa yhä enemmän silmäni ja minä tulin vakuutetuksi siitä, että minulla oli pursi puhtainta rotua. Purjeet olivat sillä pingallaan kuin lauta ja ainoastaan hiukan tuntui peräsimen ponsipuussa kokan nousu vastatuuleen. Runko viilsi vettä, tekemättä lainetta kupeilleen, ja sen minkä se kallistihe, sen se voitti vauhdissa. Minä jo edeltäpäin kuvittelin niitä hauskoja hetkiä, joita toivoin saavani viettää hänen seurassaan. Minulla oli halu melkein hyväillä häntä, osoittaa jotenkin kiitollisuuttani hänelle. Hän oli nähtävästi itsekin huvitettu tästä, nautti menosta, laineitten läiskeestä, aaltojen noususta ja laskusta. Joka kerta kuin kokka puski laineesen ja vaahto karkasi kahdelle kupeelle, oli siinä kuin pelonsekainen riemuhuuto, ja kun purjenuorat ratisivat vihurin alla, näytti hän ikäänkuin ääneensä itseään kehoittavan ja kiihoittavan kiivaampaan menoon.

Ihan kuin itsestään sai kokka suuntansa kaukaista kalliosaarta kohti ja kun ensi kerran katsehdin taakseni, oli jo jäänyt etäälle kaupunki ja kirkon torni ja laivat satamassa.

Kallio kasvaa isommaksi, jo näkyvät oksat sen kääkkyräpetäjissä ja kuohuva vaahto velloo vuoren alla salakarien ympärillä. Lasken tyyneen, alapuolelle tuulen, kokka sattuu kallioon ja koko venhe vavahtaa hiukan. Kytken hänet siihen kiinni, sitaisten nuoran lähimpään koivuun, jossa lehti jo on hiirenkorvalla, ja nousen itse jalloittelemaan.

Mutta pian tulee minulle halu häntä uudelleen nähdä, niinkuin epäileisin hänen uskollisuuttaan, niinkuin pelkäisin hänen riuhtasevan itsensä irti tai hakkaavan kylkeään kallioon. Ei hän sitä kuitenkaan tee, hän on siinä siivosti sijoillaan, on vaan käännähtänyt vähän, nousee ja laskee saaren taitse tulevassa mainingissa, peräytyy joskus, lähenee taas kalliota ja nykäsee sitä kokallaan. Niinkuin leikitteleisi yksin, uimasillaan oleva neito, joka ei näytä huomaavan minua, joka katselen häntä salaa oksien aukosta.

Nyt vasta täältä syrjästä huomaa oikein, kuinka kaunis hän on ja kuinka sopusointuinen. Todellakin nimensä arvoinen. Puolet vesilintua, puolet pääskyistä. Ruumis pieni ja tanakka, siivet suuret ja voimakkaat. Ei yhtäkään pilkkua purjeissa; siisti, elegantti ja puhdas kuin pariisitar.

Tuuli kiihtyy illan suussa ja pienet vihuri-puuskat, kiertäen kahden puolen saarta, kutittavat

häntä kylkiin. Hän hermostuu, käy levottomaksi, oikkuilee ja kiskoo ankkuriköyttään.

En tahdo kiusata häntä kauvemmin. Ja me lähdemme paluumatkalle, laskien myötähankaan, purjeet höllinä ja nuorat tappeihin kiinnitettyinä. Me käymme kuin käsi kädessä alamäkeä. Huoletonna, rauhallisena ja miks'en myöntäisi sitä, täydellisesti onnellisena laskeudun minä selkäkenoon, perälautaa vasten nojaten, ruoteli kaina-loon suljettuna, ja arvaten sen nykäyksistä niinkuin valtasuonen käynnistä »Tiirani» pienimmätkin tunteen ilmaukset. Ja purjeen ja laidan välissä ovat siniset, loivat laineet, jotka silloin tällöin vaan vaahtoon pärskähtävät, etäiset rannat taloineen, niittyineen, peltoineen ja metsineen, ja niiden yläpuolella kaitainen juova sinistä, pilvetöntä taivasta.

On jo iltamyöhä, kun saavumme satamaan. Tuuli on tyyntynyt, hiljaa lipatellen hiivittää ankkurissa olevien proomujen ohitse ja sivuutetaan höyrylaivat, joissa jo nukutaan ja ainoastaan yövartija meitä silmät pyöreinä töllistelee.

Me olemme molemmat vähän uuvuksissa, mutta siinä uupumuksessa on omituinen sulonsa. Ikäänkuin huoaten hupsahtaa purje syliini ja hyväilee laskeutuessaan poskeani. Ja minä vuorostani häntä. Panen sen hellällä kädellä säännöllisiin poimuihin,

sidon manillanuoralla puomiin kiinni ja levitän peitteeksi veden pitävän öljyviitan.

Hän jää siihen ja minä poistun verkalleen toirin poikki. Mutta katukulmassa katson minä vielä jällelleni ja siellä hän lekottaa, kuvastuen veden pintaan rauhallisena ja solakkana, mastopuu vähän taapäin nojaten.

* * *

Tätä ensimmäistä häämatkaamme seurasivat monet muut samanlaiset. Ja yhteistä onneamme kesti koko kesän. Kuta useammin me olimme yhdessä, sitä paremmin opin tuntemaan hänen tansa. Hän oli aina tottelevainen, aina valmis lähtemään, ja hän nähtävästi koetti kaikella tavalla olla mielikseni. Voi olla melkein rasvatyven ja tuuli sai tuskin veden pinnan värähtelemään, mutta jostain hän kokosi ja sai siksi ilman henkeä siipiinsä, ettei kokonaan seisahduttu.

Kuinka monet mielialat me yhdessä läpikävimme! Milloin riemuisia ja voimakkaita, kun keikkuen ajettiin kaikkien kilpailijaimme ohitse. Milloin hienoja ja herttaisia, kun tasanen tuuli meitä liikutteli ja laineet loiskivat hajamielisesti ja kuumkin kimmelti. Milloin hekkumallisia, etelämaisia, kuumina kesäpäivinä, kun aurinko paahtoi, kun valoa oli purjeitten poimuissa kuin puistaa asti, ja kun me hievahtamatta lepäsimme keskellä rasva-

tyventä selkää, odottaen puolihorroksissa tuulta, joka sinisenä virinä läheni vitkalleen saarien ja salmien takaa.

Ja joka kerta kuin tulin rantaan lähteäkseeni tällaisille retkille, toin minä hänelle jotain uutta, lahjoitin eri värisiä viirejä, uusia airoja ja tulloja, milloin korkkipallot suojelemaan hänen sivujaan hankautumasta, milloin köyden tai ankkurin.

Ja koko sinä kesänä ei minulla ollut muuta huvitusta sen suurempaa kuin aina olla kahden kesken hänen kanssaan, pitää seuraa hänelle, hoi-taa häntä, käydä sateen jälkeen levittämässä purjeet kuivamaan ja tulla taas takaisin ne kokoa-maan yöksi. Ja koko sinä kesänä ei hänellä ollut kilpailijaa suosiossani.

* * *

Mutta sitten tuli syksy ja sateet ja rumat ilmat ja kylmät tuulet.

Ja vähitellen, huomaamattani — se on kyllä surullista sanoa — aloin minä kyllästyä purjehtimiseen. Olin käynyt ja osasin ulkoa kaikki väylät ja salmet ja saaret ja maat. Tunsin hänet itsensäkin, joka sauman, jokaisen kaaren käänteeseen. Tunsin hänen tapansa kaikissa tuulissa.

Kyllähän hän oli hyvä, kaikki muutkin vakuuttivat, että hän oli vakavin, luotettavin ja kes-

tävin. Mutta ei ystäväni konttoristikaan voinut vakuuttaa, että hän enää olisi ollut nopeakulkuisin näillä vesillä.

Sillä oli kesän kuluessa ilmaantunut uusia pursia, jotka laskivat »Tiirasta» ohi. Minä kyllä koetin kiristää nuoria ja vaihdella kantolastia, mutta siitä ei ollut apua, ne olivat parempia purjehtijoita, ne luovivat korkeammalle ja pyyhkäsivät myötätuudessa ilkkuen ohitse.

Hänen seurastaan katosi vähitellen uutuuden viehätys, hän oli minusta yksitoikkoinen ja ikävä ja minä aloin laiminlyödä häntä. Ei tullut aina heitetyksi pois vettä sateitten jäleltä, eikä purjeita kuivatuksi. Pohjaan kasvoi likakerros ja purjeet homehtuivat ja harmenivat.

Joskus tuli vielä kuitenkin uudistus eletyissä muistoissa. Se sattui silloin tällöin noina kirkkaina, syksyisinä päivinä, kun kirjavat rannat kohosivat kangastaen vedestä ja etäiset salmet kuvaustuivat tyyninä pintoina. Mutta ne olivat surunsekaisia nekin retket ja alakuloisia, niinkuin olisi meillä kummallakin ollut aavistus lähenevästä erosta.

Talvi tuli tavallista aikaisemmin. Ja eräänä sateisena lokakuun lauantaina nostatin minä hänet maalle.

Muistan eron päivän yhtä selvästi kuin ensimmäisen tutustumisemme. Itse seisoin viluissani laiva-

sillalla ja katselin, kuinka kaksi rantajätkää riisui hänen päältään purjeita ja mastoja. Kuinka surkeasti valitti nyt rissa maston nenässä, kun he armottomasti riuhtasivat nuoran sen läpi! Kuinka oli hän nolon ja paljaan näköinen, kun he soutamalla veivät hänet takaisin niemen nenään!

Tuli häntä sentään hiukan sääli. Ja samassa myös itseäni, sillä kaikista menneistä muistoista on hänen kanssaan vietetty kesä ehkä valoisin. Mutta minkäs minä sille voin, että hän oli menettänyt viehätöksensä.

Nyt on hän joutunut muiden purjehdittavaksi. Mutta hänen viirinsä olen kuitenkin säilyttänyt. Se on tuolla samassa laatikossa, siististi sovitettua niiden kirjeiden viereen, jotka olen saanut muinailta morsiamiltani. Ja täällä albumissani on hänen valokuvansa heidän valokuviensa kanssa rinnan.

Niinkuin näette, on siinä vielä useita tyhjiä paikkoja. Ensi vuonna näillä ajoin on siinä ehkä taas uusi naisen kuva, kenties ei ole muuta kuin juoksijahevonen, mahdollisesti myöskin kaunis jahti-koira. Voi olla myöskin, ettei ole mitään ja että »Tiira» oli viimeinen rakkauteni.



KAKSIN



Avioliittomme on alusta alkaen tähän päivään saakka ollut niin onnellinen, niin sopusointuinen, etten sen kaukaisimpiakaan ääniä kuulostamalla saa muistostani esille ainoatakaan häiritsevää sorahdusta. Me olemme olleet kuin kaksi viulua, jotka aina pysyvät samassa vireessä. Sen mukaan kuin yksi ylenee tai alenee, niin ylenee ja alenee toinenkin.

Mutta niinpä saimmekin kiinni samasta sävelestä heti ensi yrityksellä. Olimme istuutuneet rekeemme hääpäivämme iltana ja lähdimme ajamaan uutta kotiamme kohden, joka oli noin neljän tunnin matkan päässä toisessa pitäjässä. Ja tämä matka se on suloisin muistoni kaikkien suloisten joukossa. Se oli kuin lyhyt alkusoitto yhdyselämämme pitkään sävelykseen.

Ero vanhempiesi luota tuntui sinusta alussa tosin hiukan katkeralta. Muistathan, kuinka viimeisten vieraitten mentyä, jotka olimme rappujen

cteen saattaneet ja lyhtyjen lunta valaistessa nahkasiinsa peitelleet, me kiiruhdimme vaihtamaan matkavaatteita kukin huoneessamme. Ennenkun sinä jouduit valmiiksi, oli hevosemme jo ajanut esille ja minä odotin sinua isäsi huoneessa. Sinä ilmestyit ovelle. Olit heittänyt pois silkkisen hääpukusi ja ylläsi oli sinulla totinen matkavaatteus. Nousin mennäkseni sinua vastaan, mutta sinä juoksit ohitseni ja heittäysit itkien isäsi syliin. Ja siitä äidin ja sisarten. Et ollut minua näkevinäsikään, kun hämilläni autoin turkkia hartioillesi, ja minä tunsin itseni niinkuin jostain pahasta teosta syylliseksi. Et tahtonut heittää irti pieniä sisariasia, jotka avopäin juoksivat vielä pitkän matkaa reen kuppeella, yhä pitäen käsistäsi kiinni, eivätkä meistä eronneet, ennenkun tien kavetessa upposivat lumihankeen. Sinä käännyt jälellesi heille liinaa haiskuttamaan, vaikka oli pimeä eikä sitä muut nähneet kuin minä.

— Hanna, sanoin minä, elä nyt itke . . kuule, koeta nyt rauhoittua . . Ja minä koetin tarttua käteesi, mutta sinä vedit sen pois ja katsoit yhä itkien kotiisi päin.

Aloin jo tulla onnettomaksi, rupesin kuvailemaan, että ehkä on rakkautesi haihtunut, ehk'en voi antaa sinulle mitään sen sijaan, mitä olet kadottanut. Sitä vaille, ett'en minäkin itkenyt.

— Jos sinä tahdot, niin käännyttään takaisin ..

— Ei, ei, mennään vaan.

Koetit rauhoittua. Mutta paikat, joiden ohitse ajoimme, olivat niin tutut ja monimuistoiset ja minä näin, kuinka nyyhkytykset yhä vielä värähttelivät koko ruumistasi, kun ajoimme ohitse peltojesi, veräjiesi, aidannurkkauksiesi, tuulimyllysi, niittylatojesi ja yli sillan, josta oikealla puolen hämärti kctijärvesi selkä ja sen saaret.

Mutta kun sukulaisimmat seudut ja rakkaimmat muistot kerran olivat jälellä ja kun tien vierä alkoi tulla metsäisemmäksi ja välinpitämättömämmäksi, niin aloit viihtyä ja nyyhkytyksesi harvenivat. Kun taas hevosen hiljentäissä vauhtiaan uskalsin ojentaa sinulle käteni, niin päästit hanskasi, ja annoit minulle muffin sisästä lämpimän tervehdyksen.

— Rakastatko minua, Hanna?

Sinä kuivasit viimeiset kyönelesi, painoit pääsi olkaani vasten ja pidit käteni lujasti suljettuna omaasi.

Ja siitä hetkestä alkaen aloit sinä sitten tyytyä minuun. Me tulimme tasapainoon, me vakiuduimme siihen paikoillemme, lämpisimme, sulimme ja mielialamme ikäänkuin taipuivat toisiaan vasten.

Ilma oli kuutamoinen, mutta lauha, sillä hieno pilvikerros peitti taivaan, josta silloin tällöin tipah-

teli lepposata lunta. Joskus kuitenkin valkeni kuutamoa kirkkaaksi poudaksi, toisen vuoron se taas harsottui. Tie kulki mustan, pimeän kuusikon läpi, hevonen sai kävellä, ja me aloimme tehdä havaannoita ja niitä vaihdella keskenämme.

— Tuo kulkunen, se on minusta kuin luotu tällaista yöllistä matkaa varten pilvisessä kuutamossa, huomautin minä.

— Niin minustakin, lisäsit sinä, ja minusta tuntuu, niinkuin kaikki muut äänet täällä häiritseivät . . . tai niinkuin tuo meidän kulkusemme laulaisi kehtolaulua koko maisemalle . . . kuinka erinomaisesti se sopii tämän ympäristön sointuun . . . sen ääni on vaan siksi heikko, että se juuri ei pudota lunta noilta riippuvilta oksilta.

Me vertailimme kulkusen äänen eri vivahduksia, hiljemmin ja kovemmin ajaessamme alamäkiä, tasaista tietä ja ylämäkiä, joissa se hevosen käydessä liritteli tuskin kuuluvasti.

Virstapatsas oli tien vieressä ja sen juurella lumireki.

— Katso, kuinka tämä on hauska paikka, sanoit sinä. — Ei mutta kuinka sillä on hullunkurinen lumihattu! Odota, niin minä nakkaan sen siitä alas.

Sinä puristit lumipaakun ja koetit viskata, mutta et tietysti osunut. Se tupsahti metsään.

Huivisi joutui leuan alla epäjärjestykseen, sinä annoit minun pitää hattuasi, päästit huivin pois ja sidoit sen uudelleen. Tuo tarttui niin mieleeni, sillä sinä olit siinä hommassasi niin äidillinen ja liikkeesi niin naiselliset.

— Rakastatko minua? kysyin minä.

— Rakastan, rakastan, sanoit sinä niinkuin lasta lohduttaen ja meiltä pääsi molemmilta nauru. Mutta sitten sinä hellyit ja käänsit poskesi suudeltavakseni.

— Voi, voi, kyllä minä sinua rakastan niin äärettömästi . . tiedäthän sinä sen . . epäiletkö sitä?

— En minä epäile, mutta minä tahdon aina kuulla sinun sitä vakuuttavan.

Ja sitten me taas palasimme luontoon takaisin.

— Kummastako pidät enemmän, tuostako, kun on ihan kirkas kuutamo, niinkuin äsken, vaiko siitä, että on puolipilvessä niinkuin nyt?

— Pilvessä on hempeämpää ja niin pehmoista, ei ole noita jyrkkiä varjoja metsässä ja kun putoilee vähän lunta kuutamolla, niin on sama tunne kuin lapsena ennen, kun laitoimme lakanamajan ja kuuhotimme sen alla piilossa.

— Niin minustakin, minä aioin juuri sanoa sitä samaa . . kuinka omituista, että meillä on niin samanlaiset ajatukset!

— Minusta näyttää, että tämä yö ja tämä kuutamo, että ne ovat niinkuin meitä varten . .

— Nuo tienvierus puut ne ihan varmaan nyt tietävät, että meitä on tässä kaksi onnellista . . ne kuiskaavat toisilleen, että tuossa ne nyt ajavat . . etkö luule?

— Niin juuri.

— Kuule, milloinka aloit sinä minua oikein rakastaa?

— Silloinkun sinä soitit viulua ja minä säestin. Sinä sanoit, ettei kukaan ole sinua niin tunteellisesti säestänyt. Entäs sinä?

— Minä heti kohta kun sinut ensi kerran näin . . nuo sinun suuret, ruskeat, uskolliset silmäsi . .

Kyytiä viemästä palaava kyytipoika oli saavuttanut meidät ja hän alkoi kelkassaan ajaen takanamme laulaa. Hän lauloi niinkuin meitä ei olisi ollutkaan, huviksi itselleen ja iloksi metsän puille:

„Ja elä sinä kultani silloin tule, kun on hiukan halla,
Sinun jälkesi tunnetahan joka portahalla.“

Ja samassa kun hän oli sen lopettanut ja mauskauttanut suuta hevoselleen, alkoi hän kohta uuden ja uudella nuotilla:

„Mitä minä huolin, kun poika olen nuori
Ja maata olen kulkevainen,
Isä multa kuoli ja äidin otti huoli,
Vaan en mä ole surevainen.“

Se oli verraton tuo tapa, jolla hän laulunsa esitti. Virstan virstansa perästä hän meitä noudatti ajaen sen mukaan kuin mekin milloin juosten milloin käyttäen. Loppumattomasti uhkui hänestä lauluja toinen toistaan seuraten. Ja hänen mielialansa vaihtelivat. Kun hän oli vetänyt jotain surullista ja alakuloista kansanlaulun nuottia, näytti hän siihen kyllästyvän ja heittihe leveään rekiviisuun.

Erään metsätien suussa poikkesi hän maantieltä ja lauloi mennessään:

„Mene sinä sinne, minä menen tänne

Meillä on oma tiemme

Kumpainekin oman kullan kotihimme viemme.“

Oli häntä kuin kaipaus, kun hänen äänensä vähitellen lakkasi kuulumasta metsän peitosta.

Meihin tuli omituinen lapsellinen mielentila. Minusta me emme olleet ollenkaan niinkuin sulhanen ja morsian, me olimme kuin kaksi leikkiveria. Ehkä siihen vaikutti ympäristön talvinen, kylmä puhtaus, ehkä myöskin se, että pelkäsin sinun rupeavan vanhaa kotiasi ikävöimään. Minä tahdoin siirtää sinut sieltä niin vähitellen, niin huomaamattasi, ettet tietäisikään muuttuneesi yhdestä elämästä aivan toiseen. Ja yhä ajoimme eteenpäin samalla tavalla kuin niin usein ennenkin kihlauksemme aikana olimme huviksemme retkeilleet kuutamoisina iltoina.

Metsä rupesi harvenemaan, alkoi tulla taloisia taipalia, ensin pienosia mökkiä, sitten suurempia kartanoita. Kaikissa niissä vielä nukuttiin, sillä oli keskiyö. Oltiin minun pitäjässäni, nämä olivat nyt minulle tuttuja ja rakkaita paikkoja. Osasin ummessa silmin jokaisen matkan käänteeseen ja tien mutkan. Minä näyttelin ja nimittelin niitä sinulle, minä sanoin, minkä talon halli tuo on, joka tuolta loitompaa meille haukahtelee. Annoin hevosen puhaltaa täyteen juoksuun, pian tuli näkyviin kirkko, pitäjän makasiini ja pappila, jonka läpipihan me hurahutimme alas jäälle.

Siitä me sitten ajoimme järven yli toiselle rannalle yhteistä kotiamme kohti.

— Näetkö tuolla, tuolla se on, missä on iso pykälä metsässä taivasta vasten, vaikka ei vielä näy huoneita. Tällä järvellä me ensi kesänä yhdessä purjehdimme . . olen sitä niin kauvan haaveksinut ja toivonut . . minulla on aivan uusi sievä purjevenhe . . Miksi olet noin vaiti? Sano mitä sinä nyt ajattelet . .

— Sitä minä ajattelen, että olen niin onnellinen kuin vaan voin olla . .

Ja minä, kuinka olin minäkin onnellinen ja varma siitä, että aina tulisin olemaan. Ja sinä sitä vielä lisäsit sanoessasi:

— Kuinka soma tämä järvi, miten kaunis se mahtaa olla kesällä! Kuinka hyvin tulen täällä viihtymään!

— Sinun ikkunasi ovat järvelle päin, sinä näet koko maiseman niin kauvaksi kuin silmä kantaa.

Eroitimme jo rannan suuret kuuset, nuottakodan, uimahuoneen, ja kun hevonen kohosi rantapenkereelle, niin siinä oli talomme ylenevän pellon perillä.

— Ei näy tulia ikkunoista?

— Ne eivät tiedä odottaa meitä, ennenkun huomenna . . ne nukkuvat kaikki.

Ja me ajamme, lumen tipahdellessa kuulumattomasti ja haalean kuuvalon meitä ympäröidessä, niinkuin hiipimällä uuteen kotiimme, josta ei kuulu hiiskahdustakaan. Vanha äitini ei ole kuullut mitään, ei palvelijat, ei edes hallikaan. Hevonen vie itsestään nurkan ympäri, me näemme kukkia ja valkoiset harso-uutimet nurkkakammarin ikkunassa ja seisottumme rappujen eteen. Emme kii-
ruhda nousemaan, odotamme jotain kuin yhteisestä sopimuksesta. On ihan hiljaa. Mutta meistä tuntuu kuin olisimme kuulevinamme kotihaltijain soit-tavan ilmassa, takanamme, katoilla ja joka nurkassa. Ja lumi vaan tippuu. Reen saverikko narahtaa ja kulkunen kilahtaa, kun hevonen liikauttaa päätään.

Me kuuntelemme tuota katsoen toisiamme silmiin.

— Hanna! sanon minä hiljaa.

Sinä et virka mitään, puristat vaan heikosti kättäni, suljet silmäsi ja nojaat minuun.

Ja tuo lyhyt hetki kotipihamme hiljaisuudessa, se oli elämämme onnellisin ja autuain. Se oli mielialojemme täydellisintä sulautumista ja tunteidemme hienointa pianissimosointua.

Sitä kesti vaan sen verran aikaa, että ehdimme sen kuulla ja käsittää. Sillä samassa pudisti hevonen valjaitaan, väki heräsi pirtissä, tulia ilmaantui ikkunoihin ja me nousimme reestä.



NUORUUDEN UNELMA



Jospa tulisivat vielä joskus takaisin ne ihanaat ajat, jolloin isänmaan onni kajasti niin kirkkaana ja toivorikkaana edessämme, jolloin sen tulevaisuutta ei johtunut mieleenkään epäillä. Ei koskaan sen jälkeen, ei edes innostuneimmissa ylioppilasjuhlissa ollut varmuus kaikesta niin varma kuin noina viimeisinä koulupoikavuosina, tuolla kaukaisessa, pienessä maaseutukaupungissa.

Se oli neitseellisen ihana se niemi, joka luitkerti ulos Kallaveden keskeen ja jonka nenässä me istuimme nuo valoisat keväiset yöt ja haaveksimme avosilmin viattoman mielen unelmia.

Nukkui koko kaupunki salaperäisen Puijonmäen varjossa, jonka taaksi aurinko jo oli laskeutunut ja rantatalot ja valkoinen kirkontorni kuvastuivat tyynen Kuopionlahden pintaan. Hiljainen, sileä laine vaan silloin tällöin huokasi kuin nuk-

kuva, joka näkee hyviä unia, näkymätön lahorastas sirautteli lehdettyvän koivikon sisästä ja öisten soutelijain venheistä soi vesiä myöten käsiharmoonikan surullinen tanssisävel.

Emme olleet isänmaastamme muuta nähneet kuin kotiseudun ja tämän pienen kaupungin ympäristöineen. Mutta me tiesimme, että se oli samanlaista muuallakin, me kuvailimme saman taivaan kaikkialle ja kaikkialle nuo kukkulat, nämä niemet ja nuo uinailevat saaret ja tyynet ulapat. Me näimme Suomen niemen ulkonevan epämääräisen suuresta itäisestä mantereesta, kiilautuvan kuin uljaan laivan, kokka eteenpäin, pyrkimässä läntisiä maita kohti. Se tunki pitkälle merien keskeen, eteni joka vuosi ja niinkuin tätä nientä, tätä *Wäinölän* nientä, syleilivät Kallaveden selät, niin halailivat koko Suomenkin niemen rantoja nuo suuret Itämeren lahdet.

Tänne olimme me tulleet, auringon ohjaamina itämailta, läpi erämaiden ja lumisten aavikkojen, olimme valloittaneet itsellemme oman maan ja sen asuttavaksemme viljelleet!

Me innostuimme, nousimme kukin kivellemme, osoittelimme vesiä ja mantereita ja puhkesimme maamme mainetta vuorotellen ylistelemään:

Me kättä voimme ojentaa
 Ja vettä, rantaa osoittaa
 Ja sanoa: kas tuoss' on se
 Maa kallis isäimme.

Äänisjärvi, Pohjanlahti
 Auran rannat, Ruijan suu,
 Siin' on suomalainen mahti,
 Jok' ei oo kenenkään muun,
 Tällä maalla sa oot vahti,
 Elä ääntäs halveksu!

Noin me lausuilimme. Mutta vielä me siitakin rajamme laajensimme ja loimme samalla Suomen tulevaisuuden jättiläisen suureksi.

Suomenmaa on niinkuin Kreikanmaa ennen ja Suomen kansa on toinen Kreikan kansa! Eikö meillä ole saaristomme niinkuin heillä oli arkkipelaaginsa? Emmekö ole voitollisesti taistelleet voimaa vastaan niinkuin hekin! On meilläkin ollut Thermopylajia ja Salamis ja olemme mekin pelastaneet länsimaisen sivistyksen!

Heillä oli Homeros, ja meillä on Kalevala! Mutta meidän sankarimme taistelivat suuremman asian puolesta kuin heidän! Agamemnon, Meneleos ja Achilles taistelivat ryöstetyn naisen puolesta, mutta Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen taistelivat ryöstetyn Sammon. Nuo valloittivat kaupungin ja hävittivät sen, nämä vapaut-

tivat valon Pohjolan kivimäestä. Nuo käyttivät miekkaa, nämä sanan voimaa!

Ja sanan voimalla me kerran vielä mekin maailman valloitamme!

Kreikkalaisten mahtavuus ei ollut ainoastaan heidän sotaisissa urotöissään, vaan vielä enemmän heidän taiteessaan, heidän kirjallisuudessaan, heidän henkisessä suuruudessaan!

Ja siinä olisi oleva meidänkin!

Suomenkieli on voimakas ja miehekäs ja kaikumaan kirkas niinkuin Kreikankin kieli! Ja sen avulla me luomme kirjallisuuden, joka on tunkeva tieltään kaikki muut, me luomme suomalaisen sivistyksen, uuden uutukaisen kulttuurin, joka on voittava nuo vanhat ja kuluneet. Me levitämme aattemme kauvas länteen, me läpitungemme kaikki kansat, meidän katsantotapamme vaikuttavat uskontoihin ja kielemme perusteella syntyy uusia kieliä. Vanha maailma on kuihtumaisillaan, se tarvitsee uudistusta ja puhdistusta, se on kaa-voihinsa kangistumaisillaan. Me suomalaiset, me keksimme uudet muodot ja puhallamme niihin uuden hengen. Ja sen teemme muinaisuutemme perustuksella, Kalevalan ja Kantelettaren. Meidän maamme muuttuu yhtymäpaikaksi idän ja lännen välillä, se rikastuu ja varttuu, kaupunkeja kohoo kaupunkien viereen, vuorien huipuille rakennetaan

palatseja ja niemien neniin pystytetään kuvapatsaita kansallisille sankareille. Tästä meidän kaupungista syntyy kaiken henkisen elämän keskipiste, sillä täältäähän ensin kajahti Snellmannin herättävä ääni, ja vuosittain täällä pannaan toimeen nuo »puijolaiset leikit», niinkuin kreikkalaisilla oli ennen »olympolaiset.»

Ja kuka tietää, eikö keskuudestamme kerran ole kohoava joku Aleksander suuri, joka yhdistää kaikki suomalaiset heimot, joka kukistaa Persian ja perustaa suuren suomalaisen maailman valtakunnan ja viepi oman maansa sivistyksen kauvaksi pimeään Aasiaan.

Ja vaikka me sitten joskus vuosisatain kuluttua kansana loppuun elettyämme heikontuisimmekin ja sortuisimme voimakkaampien tieltä, vaikka ajaisivatkin ylitemme roomalaisten sotavaunut ja turkkilaisten puolikuu kohotettaisiin kirkkojemme harjalle, niin olisimmehan sittenkin olleet se kansa, joka olisi maailman maustanut ja jonka keksimiin kuoseihin valloittajammekin pukeutuisivat.

Näin me olimme historiamme käsittäneet, näin me haaveksimme hehkuvien poskien ja uskoimme mielikuvituksemme varmasti toteutuviksi.

Ja tuota suurta työtä alkamaan, siihen olimme osaltamme mekin kutsutut ja me kasvoimme omissa silmissämme suuriksi sankareiksi, olimme kuin

seisovinamme Ateenan torilla ja heitimme huolettomalla liikkeellä olemattoman toogan hartioillemme, lähtien ylennetyin mielin palaamaan takaisin kaupunkiin.

En muista, kuinka kauvan kesti tätä hurmausta ja milloin kynät haaveitten siivistä alkoivat tippua. Ne luultavasti nykittiin yksitellen irti ja kun ei uusiakaan sijaan kasvanut, niin lienemme hiljalleen laskeutuneet maan pinnalle.

Sen vaan muistan, että ylioppilaaksi tultua mahduti jo ihanne isänmaan tulevaisuudesta suomalaisuuden voittoon ja kielikysymys rajoitti taistelukentän.

Sehän lie ollut järkevintä ja hyödyllisintä, sillä nuo entiset haaveet, nehän olivat pilventakaisinta hulluutta.

Isänmaan onni ja sen loistava tulevaisuus ne himmenivät eikä meistä kenestäkään tullut suuria sankareja, niinkuin lasna ollessamme olimme uskoneet.

Mutta nuoruuden unelmat ja lapsuuden usko eivät sentään milloinkaan kulu kokonaan pois.

On aikoja — ja ne ovat niitä kuin ei enää tunnu olevan mitään muuta jäljellä — jolloin on lohdutus niitä muistella ja jolloin ne tahtoisii niin mielellään takaisin . . . nuo nuoruuden unelmat ja tuon lapsuutensa uskon.



Sisältö:

	Sivu.
Uudisasukas	7.
Kosteikko, kukkula, saari	17.
Mallikelpoinen	39.
„Ei hyvä kummittele edeltäpäin“	51.
Hääpäivänä	59.
Kerran konsertissa	69.
Kotiin	77.
Maan sydämmeen	87.
Isäntä ja mökkiläinen	95.
Idän halla	101.
Katajainen kansallisuutemme	107.
Kurjalan rannalla	113.
Alakuloisuuden ylistys	119.
Vanha valkama	123.
Teatterista tultua	131.
Vanha laulaja	137.
Purjeita kuivaamassa	145.
Surullinen tarina jäniksen pojasta	155.
Metsämiehen muistelmä	167.
Taikuri	177.
Kohtaus oikeuden istunnossa	187.
Mi-carême	195.
Näköhäiriö	205.
Uskollinen	211.
Viimeinen rakkauteni	233.
Kaksin	251.
Nuoruuden unelma	263.
